

Udvikling på kontrakt

En analyse af den offentlige styring
af de danske universiteter

Line Hunsbal
Lisbet Jantzen

Cand.soc.PKL
Vejleder: Christian Borch
Institut for Ledelse, Politik og Filosofi

Antal anslag/sider: 272.088/119

EXECUTIVE SUMMARY

By the beginning of the 1980s, a new movement in public management introduced target- and framework management, which entailed more freedom into the public institutions. This type of management was accompanied by the introduction of contract management, and by the mid-90s, the development contract was introduced as a steering tool in many public institutions; including the management of the Danish universities. This thesis analyzes and discusses the public management of Danish universities, the introduction of development contract as a steering tool, and its development since its introduction by the end of the 1990s.

The analysis is based on Michel Foucault's conceptual and historical understanding of problemization, and the thesis investigates, on this foundation, how the Danish Ministry of Science, Technology and Development (VTU) constructs the development contracts in their communication and thereby problematizes the management of the Danish universities. Furthermore, it analyzes the use of various communication strategies mechanisms, based on the work of Urs Stäheli and Chantal Mouffe. Finally, the thesis observes the communication concerning the development contracts as power relations, also based on the work of Foucault.

Based on this analytical framework, we have identified a transformation in the way the development contract has been constructed since its introduction, as well as a change in the way power is exerted during the period. Initially, VTU assumed a particularly governmental approach to the universities, and the management is characterised by large degrees of freedom. Later, we identify a more sovereign exercise of power, which, again, transforms into a disciplinary form of power in the university management.

By analyzing a contemporary problemization, the thesis argues that a hybrid of all three forms of power can be identified in the current management of the Danish universities. This results in a certain kind of contradictory management, where power is exercised in negative and positive ways simultaneously. This has to some extent common features with more general movements in public management, such as the so-called New Right, where the idea of the free market forces is inexpedient combined with the state's wish to control.

Keywords: *Foucault, problemization, power, development contract, universities, Danish Ministry of Science, Technology and Development.*

INDHOLDSFORTEGNELSE

KAPITEL 1: INDLEDNING OG PROBLEMFELT	4
1.1 INDLEDNING	4
1.2 PROBLEMFELT	5
1.2.1 PROBLEMFÖRMULERING	6
1.2.2 ÖPBYGNING	7
KAPITEL 2: ANALYSESTRATEGI	8
2.1 TEORIAPPARAT	8
2.1.1 PROBLEMATISERINGSANALYSE	10
2.1.2 MAGTANALYSE	12
2.1.3 KOMMUNIKATIVE STRATEGIER	19
2.2 VIDENSKABSTEORI	23
2.2.1 MICHEL FOUCAULT	23
2.2.2 URS STÄHELI	24
2.2.3 CHANTAL MOUFFE	25
2.2.4 UDSIGELSESÖKRAFT	26
2.3 ÖMPIRI	29
2.3.1 ÖMPIRIFORMER	29
2.3.2 METODISKE REFLEKTIONER	31
2.3.3 INTERVIEWS	32
KAPITEL 3: ANALYSE	36
3.1. PERIODISERING, PROBLEMATISERING ÖG MAGT	36
3.2. PERIÖDE I	38
3.2.1 TEMATISERINGER AF ÖTYRINGSÖROBLEMET	38
3.2.2 LÖSNING PÄ ÖTYRINGSÖROBLEMET	41
3.2.3 KOMMUNIKATIVE STRATEGIER	43
3.2.4 ÖPSUMMERING	46
3.2.5 MAGTENS ÖFFEKTER	47
3.2.6 DELKÖNKLUSION	53
3.3 PERIÖDE II	55
3.3.1 TEMATISERINGER AF ÖTYRINGSÖROBLEMET	55
3.3.2 LÖSNING PÄ ÖTYRINGSÖROBLEMET	58
3.3.3 KOMMUNIKATIVE STRATEGIER	61

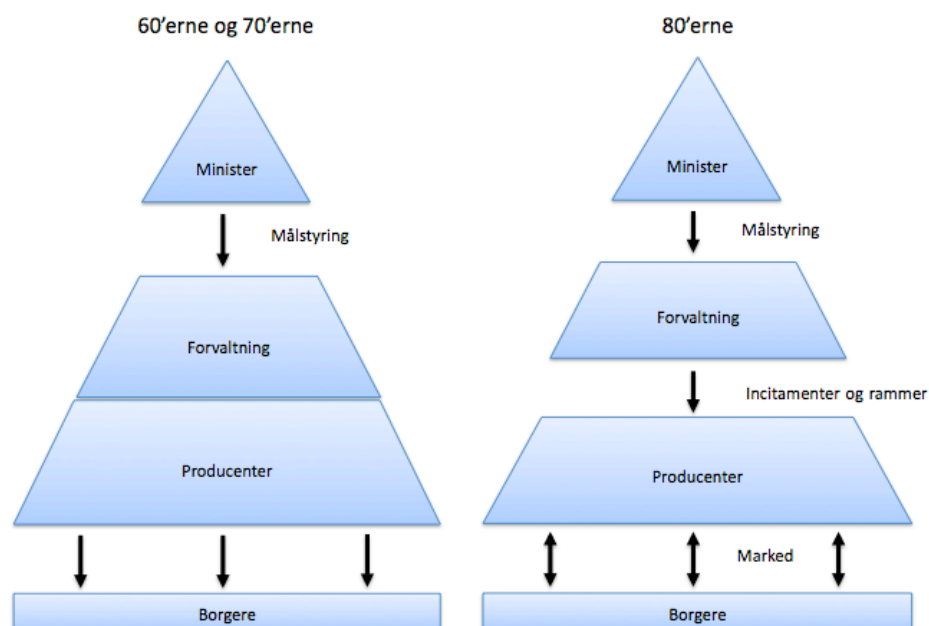
3.3.4 OPSUMMERING	63
3.3.5 MAGTENS EFFEKTER	65
3.3.6 DELKONKLUSION	69
3.4 PERIODE III	70
3.4.1 TEMATISERINGER AF STYRINGSPROBLEMET	70
3.4.2 LØSNING PÅ STYRINGSPROBLEMET	72
3.4.3 KOMMUNIKATIVE STRATEGIER.....	75
3.4.4 OPSUMMERING.....	77
3.4.5 MAGTENS EFFEKTER	78
3.4.6 DELKONKLUSION	82
3.5 AFRUNDING	83
KAPITEL 4: AKTUELLE TENDENSER.....	84
4.1 PERIODE IV	85
4.1.1 TEMATISERING AF STYRINGSPROBLEMET.....	85
4.1.2 MAGTENS EFFEKTER	88
4.2 SAMMENSTØD, IMPLIKATIONER OG SPÆNDINGER	90
4.3 IMPLIKATIONER FOR DEN OFFENTLIGE STYRING	92
4.3.1 KONTRAKTSTYRING	92
4.3.2 DET NY HØJRE?	93
KAPITEL 5: PERSPEKTIVERENDE DISKUSSION	95
5.1 HYKLERI	95
5.2 TILLID	96
5.3 ANERKENDELSE	98
KAPITEL 6: KONKLUSION	99
LITTERATURLISTE.....	103
BILAG 1: SPØRGERAMME	112

KAPITEL 1: INDLEDNING OG PROBLEMFELT

1.1 INDLEDNING

Den offentlige styring gøres ofte til genstand for diskussion, og med dens særlige semantik, som stiller en mangfoldighed af styringskoncepter, temaer og begreber til rådighed, avler denne styring mangt og mange såvel praktiske som teoretiske refleksioner. Et eksempel på en sådan teoretisering over den offentlige styringshistorie finder vi hos Niels Åkerstrøm Andersen og Niels Thygesen, der i et historisk perspektiv analyserer den offentlige styring, og inddeler styringshistorien i tre perioder: Det klassiske bureaukрати, sektorforvaltningen og den superviserende forvaltning (Andersen og Thygesen 2007: 31). Den første periode var karakteriseret ved en kontrollerende styreform og havde fokus på den enkelte embedsmands individuelle adfærd og dennes selvdisciplin, og det handlede kort sagt om at minimere forskellen mellem regler og embedsmandens praksis. Denne styreform blev i løbet af 1960'erne afløst af sektorforvaltningen, der erstattede kontrollen med planlægning, ligesom denne satte fokus på at formindske kompleksiteten i den offentlige styring, hvor det handlede om at samstemme offentlige delaktiviteter med et sektorielt helhedssyn. Dette ændrede sig igen i løbet af 1980'erne, hvor supervisionsstyring blev indført som offentlig styreform, hvilket var et opgør med den klassiske hierarkiske og bureaukratiske styringsfilosofi og planlægningsforestilling, som begge måtte fravige for en voksende incitamentsstyring – både internt i den offentlige sektor og som markedsstyring i forhold til borgeren (FM 1996a: 3, Andersen og Thygesen 2007: 33).

FIGUR 1: STRYINGSRELATIONER MELLEML POLITISK LEDELSE, FORVALTNING, PRODUCENTER OG BORGERE

Med udgangspunkt i et nyt ideal om omstillingsparathed, var fokus i den superviserende forvaltning ikke længere på den enkelte embedsmands arbejde, men på organisationernes selvforhold og selvstændighed, og frem for at have kontrollerende styring fra toppen, blev de enkelte institutioner tillagt ansvar for egen udvikling, hvorfor supervisionsforvaltningen netop betegnes som *”den forvaltning, der styrer ved at skabe decentral selvstændighed i enkeltinstitutionerne”* (Andersen og Thygesen 2007: 32).

I dønningerne af denne decentraliseringsbølge kendetegnes styringen i en stor del af den offentlige sektor fra og med slutningen af 1990’erne således af selvbestemmelse og selvudvikling (UVM 1998: 5, 11), og som en del af denne nye forvaltningsform indførtes en særlig form for kontraktstyring mange steder i den offentlige sektor (FM 1996b: 1; UVM 1998: 3, 5). Denne nye form for styring var medvirkende til en erstatning af detailstyringen med en mere mål- og rammeorienteret styring, og et vigtigt element i udformningen af disse kontrakter var, at *”det skete på baggrund af en forhandling mellem de parter, som indgår kontrakten. En dialog om mål og resultater og om den strategiske udvikling for den institution, kontrakten omfatter”* (FM 1996b: 1). Kontraktstyringen kom på dagsordenen som en del af New Public Management-bølgens fokus på offentlig ledelse og markedsstyring, der har præget den offentlige sektor de seneste tyve år, og kontrakten er således blevet et led i fornyelsen af den offentlige sektor (Ejersbo og Greve 2002: 16; FSK 1998: 1).

1.2 PROBLEMFELT

Et eksempel på denne form for kontraktstyring er udviklingskontrakten, der er blevet indført mange steder i den offentlige sektor, heriblandt på universitetsområdet. Udviklingskontrakten er basalt set et dialoginstrument og en form for styringsredskab, der ikke har karakter af et juridisk dokument, hvormed den afviger fra den traditionelle kontrakt (Ejersbo og Greve 2002: 17). Derimod fokuserer denne form for kontraktliggørelse på skabelsen af en kontrolleret frihed – eller formuleret med ministerielle ord: muligheden for at *”vokse frit inden for nogle ambitiøse rammer”* (FSK 1999: 2), hvormed kontrakten giver rum til selvregulering (Andersen 2003).

Universitetsområdet og spørgsmålet om, hvordan dette bliver styret og bør blive styret er et emne, der har stor politisk bevågenhed, og ofte gøres til genstand for debatter om de rette tiltag og den korrekte styring, og det forventes af universiteterne, at de udvikler sig løbende og fortsat inkorporer nye mål. Denne forventning kræver imidlertid også, at der fra politisk

hold åbnes op for nye styreformer, og dette lagde i 1998 fundamentet for fødslen af de første tanker om udviklingskontrakten som en ny styringspraksis i relationen mellem universitet og Videnskabsministeriet (VTU) – en ny styreform, der havde til formål at give universiteterne ”*friere rammer for udvikling, udadvendt samarbejde og prioritering*” (FSK 1998: 1; UVM 1999: 3, 32). Således indgår udviklingskontrakten i dag som et centralt redskab i VTU’s styring af de danske universiteter i forhold til målsætninger, evaluering og opfølgning, og bliver af VTU anset som værende ”*omdrejningspunktet for relationen mellem ministeren og universiteterne*” (VTU 2005a: 10). Dermed udfylder udviklingskontrakten som styringsredskab en vigtig rolle i styringen af universiteterne, hvorfor vi finder den relevant som iagttagelsespunkt i en undersøgelse af den offentlige styring af det danske universitetsområde.

Ovenstående danner udgangspunktet for dette speciale, og på baggrund heraf ønsker vi at undersøge, hvorvidt og hvordan styringen af de danske universiteter har udviklet sig siden indførelsen af udviklingskontrakten i slutningen af 90’erne og frem til i dag. Vi vil således analysere, hvilken rolle udviklingskontrakten spiller som styringsredskab i VTU’s styring af de danske universiteter. Dette vil danne fundament for en iagttagelse af de muligheder og konsekvenser denne kontraktliggørelse af relationen mellem universiteter og ministeriet kan have for styringen af det danske universitetsområde. Vi vil således spørge ind til formålet og rationalerne bag udviklingskontrakten og dermed søge at belyse, hvordan universiteterne, herunder deres rolle og ansvar, bliver iagttaget af VTU i ministeriets kommunikation om udviklingskontrakterne.

1.2.1 PROBLEMFOMULERING

På baggrund af ovenstående søger vi med dette speciale at besvare følgende problemformulering:

Hvordan kan Videnskabsministeriets italesættelse af udviklingskontrakten iagttages som en problematisering af styringen af de danske universiteter, og hvilke magteffekter implicerer dette?

Med udgangspunkt i denne problemformulering består specialets sigte i en kortere historisk analyse med det formål at kortlægge og diskutere, hvordan styringen af de danske universiteter er blevet italesat over tid. Hertil udgør udviklingskontrakten analysens

iagttagelsesgenstand, hvormed vi vil undersøge, hvordan særlige styringsproblemer med hertil anbefalede løsninger er blevet konstrueret. Udover en analyse af hvordan styringsproblemet italesættes fra politisk hold, ønsker vi mere specifikt at studere, hvorledes de foreslåede løsninger på styringsproblemet effektuerer den offentlige styring af universiteterne. Specialets ambition er derfor ikke som sådan en undersøgelse af selve udviklingskontrakten og den praktiske udformning af denne, men derimod en undersøgelse af den måde, hvorpå kontrakten som styringsredskab er blevet problematiseret og håndteret over tid.

1.2.2 OPBYGNING

I **kapitel 2** vil specialets analysestrategi og metode blive gennemgået. Her præsenteres det, hvordan specialet teoretisk vil blive grebet an, samt hvordan teorierne vil blive operationaliseret. Herudover vil vi i kapitlet diskutere specialets videnskabsteoretiske ståsted, ligesom en række empiriske og metodiske overvejelser vil blive fremlagt. Herefter foretages i **kapitel 3** specialets analyse, der undersøger og diskuterer VTU's problematisering af styringen af de danske universiteter i en historisk-diagnosticerende optik, hvilket vil udgøre fundamentet for en iagttagelse af hvilke magteffekter denne italesættelse af udviklingskontrakten kan have for styringsrelationen mellem VTU og de danske universiteter. Konklusionerne fra denne analyse bliver samlet i **Kapitel 4**, hvormed denne del af analysen trækker trådene herfra ind i et samtidigt perspektiv, hvor aktuelle tendenser i styringen af universiteterne vil blive analyseret og diskuteret med det sigte at reflektere over den samlede periodes transformationer samt de magteffekter, som disse transformationer kan siges at have. **Kapitel 5** vil i denne forlængelse diskutere analysens konklusioner op imod alternative teoretiske perspektiver, som på forskellig vis bidrager med relevant udsigelseskraft til refleksion over samtidens og fremtidens offentlige styring, og afslutningsvis vil **kapitel 6** præsentere specialets konklusioner.

KAPITEL 2: ANALYSESTRATEGI

Analysestrategi kan beskrives som den praksis, der består i at skabe det videnskabelige blik således, at det sociale emergens bliver iagttagelig, hvorfor det handler om iagttagelsens tilrettelæggelse ud fra det synspunkt, at denne sætter såvel iagttager som genstand (Esmark et al. 2005a: 7-11; Andersen 1999: 14). Formålet med dette kapitel er at præsentere, hvilke analysestrategiske træk, der vil åbne op for besvarelsen af specialets problemformulering. Selve analysestrategien vil således løbende blive udfoldet, hvor kapitlet indledningsvis introduceres analysens teoretiske fremgangsmåde og forankring. Herefter vil det videnskabsteoretiske udgangspunkt blive introduceret og diskuteret, og afslutningsvis vil empiriske såvel som metodiske refleksioner blive gennemgået.

2.1 TEORIAPPARAT

Det er, som beskrevet i foregående kapitel, specialets grundlæggende erkendelsesinteresse at undersøge, hvordan VTU's italesættelse af udviklingskontrakterne kan iagttages som en problematisering af styringen af de danske universiteter, samt hvilke magteffekter dette implicerer. Til dette formål synes Michel Foucaults (1983, 1991, 2002) analytiske blik at være frugtbart, da det kan åbne op for en analyse af problematiseringen af styringen af de danske universiteter. I en mangfoldighed af empiriske analyser af blandt andet sindssyge, seksualitet og kriminalitet, undersøger Foucault, hvordan fænomener, processer og menneskelig ageren gøres til genstand for problematisering. Eller, som Foucault forklarer problematiseringsanalysens metode, så handler det grundlæggende om, at *"one tries to see how these different solutions to a problem have been constructed; but also how these different solutions result from a specific form of problemization"* (Foucault 1991: 388), og han spørger i den sammenhæng ind til, hvem der udtaler sig, det faktum, at de udtaler sig, hvilke synspunkt der tales fra samt hvilke institutionelle forhold, der afstedkommer og distribuerer udtalelser om emnet (Foucault 1994: 24).

Foucault forstod sin filosofiske aktivitet som en historisk forankret kritik og perspektivering af samtiden, hvorfor denne teoretiske tilgang desuden udgør et relevant udgangspunkt for vores analyse, da dette blik således tilbyder en historisk-diagnosticerende fremgangsmåde i forhold til konstitueringen og håndteringen af specifikke problemer (Foucault 1988: 9; Foucault 1983). Foucaults projekt gik ud på at kritisere og nedbryde samtidens selvfølgeligheder ved at undersøge de historiske betingelser, der udgør fundamentet for disse. Han ønskede således at vise, at den sandhed, der ligger til grund for,

hvad vi betragter som selvfølgeligheder, er én ud af flere mulige, og Foucaults ærinde var dermed at spørge ind til dét, der betragtes som givent i samtiden samt at sætte spørgsmålstegn ved hvorfor og hvordan det med et historisk perspektiv er blevet sådan: ”*How is it that at a certain moment and in certain orders of knowledge, there are these sudden take-offs, these hastening of evolution, these transformations which fail to correspond to the calm, continuist image that is normally accredited?*” (Foucault 1991a: 54; Foucault 1988: 9). Foucaults interesse for denne nedbrydning af fænomener, der i samtiden tages for givet, handler i mange tilfælde om at skabe blik for, hvordan magten i alle dens former spiller en rolle i fænomenernes konstituering. Af samme grund kan Foucaults arbejde også udgøre et væsentligt bidrag i forhold til analysen af kontraktstyringens magteffekter, da han i sine analyser ønskede at identificere og lokalisere hvilke magtformer, der er på spil i samme fænomeners konstituering, samt hvilke kanaler, der bruges hertil, altså: ”*the ”polymorphous techniques of power*” (Foucault 1994: 24).

Vi vil herudover inddrage relevante dele af henholdsvis Urs Stäheli (1997, 2002, 2003) og Chantal Mouffes (1993, 2002, 2003) analytiske apparater. De teoretiserer begge over begrebsparret inklusion/eksklusion, imidlertid med forskellige erkendelsesinteresser. Med udgangspunkt i Niklas Luhmanns systemteori diskuterer Stäheli funktionssystemers inklusionsdygtighed, og han skaber et blik for de overtalelsesstrategier og mekanismer, som systemer kan benytte sig af for at fostre deres universalitet, hvilket han betegner *populær kommunikation* (Stäheli 2002: 114-115).

Mouffes projekt er grundlæggende politisk, og hun reflekterer over, hvordan konflikter er nødvendige i et demokratisk samfund (Mouffe 1993: 2). I denne forbindelse fremhæver hun vigtigheden af lidenskaber i politik, og at disse, frem for at søges elimineret i et forsøg på at opnå konsensus, bør mobiliseres for derved at skabe stabile identifikationsformer. Kombinationen af Stäheli og Mouffes apparater skaber med dette udgangspunkt et analytisk redskab, der kan synliggøre hvilke særlige kommunikative strategier, VTU kan siges at bringe i spil i kommunikationen om udviklingskontrakten. I denne del af analysen vil vi således gå i dybden med italesættelserne og fremanalysere hvilke overtalelsesstrategier, VTU baserer deres udsigelser på for at gøre inklusionen attraktiv. Således er vi interesserede i at undersøge, hvorvidt og hvordan der appelleres på en særlig måde ved hjælp inklusionsmekanismer samt mobilisering af lidenskaber og identifikationsformer i kommunikationen.

Foucault er, som vi også vil komme ind på nedenfor, i høj grad fokuseret på talen, som den fremstår i sig selv, og dermed ikke i de mulige intentioner, der har frembragt denne. Uden at tilskrive kommunikationens afsender deciderede bagvedliggende intentioner, ønsker vi med Stäheli og Mouffe at iagttage disse forskellige kommunikative strategier og teknikker, der er implementeret i talen. Vi vil således iagttage, hvordan der i konstruktionen af problem/løsnings-forhold trækkes på forskellige former for kommunikative strategier og mekanismer til mobilisering af lidenskaber og identifikationsformer. Dermed adskiller Stäheli og Mouffe sig også fra Foucault med denne mere fortolkende tilgang – noget vi imidlertid betragter som et interessant supplement til analysens udsigelseskraft. Desuden tillader dette perspektiv os, særligt med henvisning til Mouffe, en højere grad af normativitet i vores udsigelser – noget Foucault med sin diagnostiske, og dermed i højere grad deskriptive metode, afholdt sig fra.

I de følgende afsnit vil de forskellige tilgange blive præsenteret på hinanden følgende. I selve analysen vil denne separation dog være mindre tydelig, da Stäheli og Mouffe her vil fungere som analytiske redskaber, der løbende supplerer problematiseringsanalysen, ligesom de vil blive inddraget i det magtanalytiske perspektiv. Den separate teoribeskrivelse af Stäheli og Mouffe er derfor i høj grad et analysestrategisk træk, der er foretaget med det formål at kortlægge forskelligheder og udsigelseskraft perspektiverne imellem, hvilket er særlig relevant i forhold til de resterende analysestrategiske overvejelser.

2.1.1 PROBLEMATISERINGSANALYSE

Som en form for retrospektiv betragtning døber Foucault i sine senere værker (1982-1984) sit overordnede projekt for analyser af *problematiseringens proces* eller *historie*: ”*For a long time I have been trying to see if it would be possible to describe the history of thought [...] this is what one could call the element of problems or, more exactly, problemizations*” (Foucault 1991: 388). Hermed tydeliggør Foucault sit fokus på og sin interesse for at analysere, hvordan et objekt er blevet problematiseret over tid: ”*What I tried to do from the beginning was to analyze the process of ”problemization” – which means: how and why certain things (behaviour, phenomena, processes) became a problem*” (Foucault 1983: 2; Foucault 1991).

Problematisering er ifølge Foucault dét, at et objekt gøres til genstand for reflektiv tænkning, og dermed er problematiseringen ikke formen på analysen. Der er således ikke tale om en *problematiserende* analyse – snarere udgør selve problematiseringen eller problematiseringsprocessen analysens genstand. Hermed mener Foucault, at en sådan form

for analyse kan formidle adgang til nutidige objekters historiske konstruktion ved at gå på opdagelse i problematiseringen af objektet over tid. Således flytter han fokus fra et snævert syn på samtiden, hvor kritikken alene fokuserer på nutiden, ved også at inddrage den historiske konstruktion og forandring af denne samtids objekter (Gudmand-Høyer 2009). Således er der i Foucaults analytik en erklæret hensigt om at skrive historien om objekternes problematisering, snarere end en problematisering af samtiden i et nutidsperspektiv, og hvormed samtiden stilles i et perspektiverende lys.

Foruden kortlægningen af problematiseringen af et særligt objekt, iagttager denne analyseform ligeledes de løsninger eller løsningsforslag, der opstilles. Ifølge Foucault, er det ”*a question of a movement of critical analysis in which one tries to see how the different solutions to a problem have been constructed; but also how these different solutions result from a specific form of problemization. And it then appears that any new solution that might be added to the others would arise from current problemization, modifying only several of the postulates or principles on which one bases the responses one gives*” (Foucault 1991: 390). Således er Foucaults argument, at analysen af problematiseringen også skal have blik for de foreslåede løsninger, og han argumenterer for, at det netop er transformationen af en række forhindringer eller udfordringer til problemer, hvortil der produceres løsningsforslag, der udgør problematiseringen (Foucault 1991: 389). Dermed bliver analytikkens udfordrende ledespørgsmål, *hvordan* og *hvorfor* et objekt er blevet italesat som et problem over tid, samt hvilke løsninger, der har vundet fodfæste. Her handler det således om at afdække, hvordan bestemte typer viden og bestemte typer rationalitet er vokset frem omkring afgrænselige og specifikke problemer. Således vil det i vores analyse *ikke* være udviklingskontrakterne, der som sådan gøres til genstand for analyse, men den måde, hvorpå styringen af universitetsområdet er blevet problematiseret, og hvortil udviklingskontrakten kan ses som den anbefalede løsning. Det vil ifølge Foucault sige, at problematiseringsanalysen skal ”*rediscover at the root of these diverse solutions the general form of problemization that has made them possible – even in their very opposition; or what has made possible the transformation of the difficulties and obstacles of a practice into a general problem for which one proposes diverse solutions*” (Foucault 1991: 389). Med andre ord: Når udviklingskontrakten indstiftes som den foreslåede løsning, hvordan italesættes problemer, der leder hertil i så fald?

Med dette blik bliver analysen således fokuseret omkring den historiske organisering af genstandsfeltet, og dermed hvad der historisk konstituerer den nutidige iagttagelse af

udviklingskontrakten som en løsning. Med andre ord handler det om at grave den historiske dannelse frem ved at spørge til: *”By which means have these breeding grounds been organized historically as well as contemporarily? And what are the implications, complications and predicaments of our current possible experience”* (Gudmand-Høyer 2009: 3). Objektets foranderlighed kan imidlertid ikke alene spores i dialektikken mellem italesættelsen af problemer overfor løsningen heraf. Også de potentielle nye problemer, som de valgte løsninger fremmaner, er medvirkende til at skabe transformationer i historien – og dermed afsløre det kontingente i det nutidige objekt.

Sigtet med en sådan tilbagerækkende diagnostisk analyse er således at kortlægge, hvordan styringen af universitetsområde er blevet iagttaget op til og siden indførslen af udviklingskontrakten og i den forbindelse, hvordan der i kommunikationen konstrueres en relation mellem problemer og anbefalede løsninger. Problematiseringsanalysen handler netop om at synliggøre, hvorvidt der kan spores potentielle transformationer i kommunikationen om det eller de italesatte problem/løsnings-forhold, der vedrører udviklingskontrakten, og for at synliggøre en potentiel udvikling vil vi lade vores analyse lede af en sondring mellem kontinuitet og diskontinuitet (Foucault 1970). Vi leder således efter kontinuitet i regulariteten i spredningen af udsagn i forhold til italesættelsen af problemer og hertil relaterede løsninger, kombineret med et blik for diskontinuiteter, da vi hermed kan synliggøre den samlede periodens transformationer. Diskontinuitet fremstår ifølge Foucault som brud i kontinuiteten og er så at sige den mikrotransformativitet, der ligger bag de større brud, som træder frem (Foucault 1970). Bruddene angiver en forandring i en måde at give mening på, men har hverken en afsluttende eller negativ effekt; derimod skal diskontinuiteten forstås som et udgangspunkt for nye kontinuiteter og en transformation af de eksisterende (Foucault 1970: 147). Således vil vi bruge dette begrebspar til at identificere regularitetsperioder i empirien med udgangspunkt i den iagttagne kontinuitet og de brud, der skaber diskontinuiteten og dermed transformationer i kommunikationen.

2.1.2 MAGTANALYSE

Når vi indledningsvis ønsker at skitsere og analysere udviklingskontrakterne som et udtryk for en problematisering af styringen af det danske universitetsområde, bunder det i en interesse i efterfølgende at iagttage, hvordan magten kommer til udtryk i kommunikationen. Vi vil med andre ord undersøge, hvorvidt VTU’s italesættelse af udviklingskontrakterne, som et på samme tid historisk og aktuelt forslag til håndteringen af problemer, udleder visse magteffekter. Ved at analysere den historiske udvikling magtanalytisk spørger vi således til,

hvilke magtforhold, der kan identificeres i forbindelse med udviklingskontrakten som en foreslået løsning til håndteringen af problemer med styringen af universitetsområdet, og vi argumenterer dermed for, at analysen af relationen mellem problem og løsning i forhold til styringen af universitetsområdet kan bidrage til at belyse udviklingen i den magtmæssige relation mellem universiteterne og VTU.

Det er først i sine senere forelæsninger, Foucault for alvor begynder at interessere sig for magt, men på dette tidspunkt indtager det imidlertid også en næsten altoverskyggende rolle, idet han primært har interesse for *"relations of power, not relations of meaning"* (Foucault 1991a: 56). Foucault udvikler sin magtforståelse i opposition til det, han henviser til som den klassiske magtopfattelse i sociologien og politologien. *"We need to cut off the king's head: in political theory that has still to be done"* (Foucault 1991a: 63) er ordlyden af hans argument herfor, og han tager dermed afstand fra den substantielle og essentielle magtopfattelse, hvor magt er noget, man kan besidde og udøve over andre (Foucault 1999a; Foucault 1982: 219-222). Med dette udgangspunkt definerer Foucault magt som *"a way in which certain actions may structure the field of other possible actions"* (Foucault 1982: 222), og magt handler dermed om at regulere handling, hvorfor magten også alene kan udøves overfor frie subjekter: *"where liberty is effectively exercised, one would find that this is not owing to the order of objects, but, once again, owing to the practice of liberty"* (Foucault 1991b: 355). Hans argument er således, at hvis subjektets handlinger ligger fast, er magt nødvendig, og dermed bliver det tydeligt, at magt og frihed, snarere end at udgøre hinandens modsætninger, er betingende for hinanden, altså at: *"freedom may well appear as the condition for the exercise of power"* (Foucault 1982: 790). Inspireret af Nietzsche argumenterer Foucault for magt som et processuelt og konstituerende fænomen, hvor magten er produktiv i den forstand, at der produceres noget i en relation, eksempelvis når et individ gøres til et bestemt subjekt eller et fænomen problematiseres, hvormed magten kan siges at have en skabende karakter. Han argumenterer således for, at magten *"traverses and produces things, it induces pleasure, forms knowledge, produces discourse"* (Foucault 1991a: 61).

Foucault lægger således fundamentet for en magtanalytik, der har blik for de mangfoldige teknikker, der er på spil i dannelsen af et magtforhold og i frembringelsen af subjektets accept af dette magtforhold. Det er således ikke selve magtens væsen eller magtindehavernes intentioner, Foucault er interesseret i, men magtrelationerne, udøvelsen af magten og dens effekt: *"It is to give oneself as the object of analysis power relations and not power itself"* og videre; *"to describe people through whom power passed or who are important in the fields of*

power relations” (Foucault 1991b: 247; Foucault 1982: 219). Foucault argumenterer i denne sammenhæng for, at man ved at udfolde sin undersøgelse på forskellige niveauer samt på tværs af forskellige begivenheder kan vise hvilke magtrelationer, der gives udtryk for, ligesom et væsentligt element i Foucaults magtanalyse desuden er at have blik for, hvilke personer eller figurer, der er en del af magtrelationen: *”It’s not a matter of locating everything on one level, that of the event, but of realizing that there is actually a whole order of levels of different types or events, differing in amplitude, chronological breadth, and capacity to produce effects”* (Foucault 1991a: 56).

MAGTFORMER

Foucault kortlægger gennem sit forfatterskab, hvordan forskellige magtformer historisk har været gældende, og hvordan de løbende er blevet erstattet og overlappet af nye og effektive magtformer: *”the art of government is always characterized by the essential continuity of one type with the other, and of a second type with a third”* (Foucault 2002: 205). Foucault argumenterer for tre overordnede magtformer, henholdsvis den *suveræne*, den *disciplinære* og *governmentaliteten* (Foucault 2002), og han pointerer således, at selvom én magtform på et givent tidspunkt er samfundets dominerende, så forsvinder tidligere magtformer ikke. Magtformerne kan dermed godt være overlappende, hvilket udgør hans belæg for, at *”we need to see things not in terms of the replacement of a society of sovereignty by a disciplinary society and the subsequent replacement of a disciplinary society by a society of government”* (Foucault 2002: 219).

De tre magtformer er karakteriseret ved deres forskellige intervenseringsobjekter, hvormed magten udøves gennem forskellige magtteknologier, og Foucault argumenterer for, at *”techniques of power [is] present at every level of the social body and utilized by very diverse institutions (the family and the army, schools and the police, individual medicine and the administration of collective bodies)”* (Foucault 1998: 141). Magtanalysen vil således sondre mellem to niveauer, henholdsvis *magtformer* og *magtteknologier*, og hvor magtformerne udspiller sig på et mere overordnet niveau, forstås der ved magtteknologier en mere praktisk tilgang til, hvordan magtformerne konkret giver sig udslag i styringen (Jensen 2005: 326). I denne analyse defineres en magtteknologi som brugen af en praksis med et bestemt rationale, og dette praktiske, magtteknologiske niveau er vigtigt at få med i analysen, da magten, ifølge Foucault, ofte gemmer sig i detaljen og de små styringsmekanismer (Foucault 1980: 99; Jensen 2005: 43).

Suverænitet

Den suveræne magtform var ifølge Foucault herskende i 1700-tallet og var kendetegnet ved en sanktionerende og repressiv magtudøvelse over suverænenes undersåt. Med udgangspunkt i suverænenes egen overlevelse indebærer denne magtform retten til at dræbe eller lade leve: ”*The sovereign exercised his right of life only by exercising his right to kill, or by refraining from killing* (Foucault 1998: 136), hvilket symboliseres af sværdet (Foucault 2004: 241, Foucault 1998: 138). Ifølge Foucault har suverænen den fælles velfærd og overlevelse som mål, og således stræbe efter en tilstand, hvor alle subjekter uden undtagelse adlyder loven og opfylder de pligter, der er forventet af dem: ”*‘the common good’ means essentially obedience to the law, either that of their earthly sovereign or that of God, the absolute sovereign*” (Foucault 2002: 210). Magten udøves således over et territorium og dermed over de mennesker, der er indbyggere, hvilket står som modsætning til den governmentale magtform, der regulerer mennesker i deres relationer, hvilket uddybes nedenfor. I den suveræne magtform er magtens udøver dermed i fokus, det være sig lederen eller guden, og i mindre grad de subjekter, magten udøves over, og det er målet om opretholdelse af den fælles velfærd, der gøres helt centralt. Suverænen definerer med dette for øje subjektets lovgivne pligter, og lovens overholdelse er dermed af afgørende betydning, hvormed det er sondringen mellem det forbudte og det tilladte, der udgør suverænenes overordnede model for at håndtere sin omverden. Således trækkes en grænse mellem det ønskede og det uønskede, hvor der kan og vil blive sanktioneret imod det uønskede, hvormed den suveræne magt antager karakter af en juridisk magtmodalitet (Raffnsøe & Gudmand-Høyer 2005: 158). Den suveræne magtform udøves dermed gennem juridiske teknologier med intervensering gennem straf, sanktionering, trusler og kontrol.

Disciplin

I den disciplinære magtform udgøres intervenseringsobjektet af kroppen, der i denne magtform antager et centralt fokus som et politisk redskab af en art, hvormed der sigtes mod at styre individet og dets bevægelser: ”*Discipline is the unitary technique by which the body is reduced as a “political” force at the least cost and maximized as a useful force*” (Foucault 2002: 232). På denne måde sikrer disciplinen en underkastelse af kræfter og kroppe, der ikke er reguleret gennem juridiske teknologier, men opnår samme effekt. Foucault betragter det disciplinære samfund som et normaliserings-samfund, hvilket han forstår som ”*the historical outcome of a technology of power centered on life*” (Foucault 1998: 144). Metoden til at opnå

regulering af samfundet sker dermed ikke, som i suveræniteten, gennem tvang, men på en sådan måde, at det enkelte individ regulerer sig selv, hvor der skabes en såkaldt *infra-law*; en lovgivning, der er blevet en del af individet (Foucault 2002: 239-240).

Denne magtform, som var dominerende i 1800-tallet, findes fortsat i indretningen af mange organisatoriske og samfundsmæssige institutioner, såsom skolen, hæren og hospitaler (Foucault 2002b: 233; Foucault 1994: 143-144). At normalisering indtager positionen som magtformens altoverskyggende rationale underbygges af følgende citat, hvori Foucault forklarer udøvelsen af den disciplinære magtform: *"Normalitetens dommere er tilstede overalt. Vi lever i et professor-dommer, læge-dommer, lærer-dommer, 'socialarbejder'-dommer samfund. De sørger alle sammen for, at det normatives almengyldighed hersker, og hver enkelt i den grad, at han ser, at hans krop, fagter, adfærd, opførsel, evner, præstationer er underlagt denne"* (Foucault 2002b: 325-326). Man kan dermed argumentere for, at der i denne magtmodalitet er et større fokus på dem, som magten udøves over og ikke på den, der udøver magten, som det gør sig gældende i den suveræne magtform, og disciplinen forklares som *"a type of power that is applied to individuals in the form of continuous individual supervision, in the form of control, punishment, and compensation, and in the form of correction, that is, the molding and transformation of individuals in term of certain norms [...] supervision, control, correction – seems to be a fundamental and characteristic dimension of the power relations that exist in our society"* (Foucault 2002c: 70).

Disciplinen stræber efter at opfylde tre kriterier: 1) at udøve magt på mest økonomiske måde, både i forhold til økonomiske udgifter samt politisk diskretion og minimering af modstand, 2) at opnå flest mulige sociale effekter af magtudøvelsen og 3) at skabe sammenhæng mellem den økonomiske magtudøvelse og outputtet fra institutionen (Foucault 2002b: 235). Disse kriterier markerer, hvorledes den disciplinære magt er af produktiv karakter, da der er fokus på effektivisering af institutionen, og det, den producerer, hvilket står i klar modsætning til suverænenes repressive magtudøvelse. Foucault argumenterer for, at *"Power is not discipline; discipline is a possible procedure of power"* (Foucault 1991c: 380), hvor selve teknologierne til interventionen kan karakteriseres som indlæring, opdragelse, forbedring, behandling og normalisering, og fællesnævneren for disse er, som tidligere nævnt, en højere grad af indirekte regulering af individerne indefra individerne selv i modsætning til den direkte regulering, som eksempelvis er kendetegnende for den suveræne magtform (Foucault 2002c: 86).

Governmentalitet

Den governmentale magtform udsprang i 1900-tallet, og Foucault argumenterer for, at det er denne magtform, der er den fremherskende i samtiden, på trods af at alle tre magtformer fortsat kan spores (Foucault 1991: 103). Den governmentale magtform, eller governmentality, som Foucault forstår som en sammenkædning af government og rationality, adskiller sig fra government-begrebet, og skal forstås som ledelse af menneskers handling og opførsel: *"To govern, in this sense, is to structure the possible field of action of others"* (Foucault 1982: 221). Governmentality skal dermed forstås som en *"rationalization of the exercise of power as a practice of government"* (Foucault 1991a: 549), og ved at synliggøre forbindelser mellem historiske felter og tekster ser Foucault på, hvordan forskellige typer af governmental praksis historisk er blevet tænkt, problematiseret, rationaliseret, programmeret og forsøgt omsat i forskellige teknologier for ledelse af menneskers ageren: *"government is also a function of technology: the government of individuals, the government of souls, the government of the self by the self, the government of families, the government of children, and so on"* (Foucault 1991b: 256).

Governmentality defineres ofte som *conduct of conduct* (Foucault 1982: 221), altså ledelse af ledelse, og i denne forbindelse argumenterer Foucault for, at magten udøves på to niveauer; både over individer, men også i individerne selv, hvormed denne magtform kan siges at have fællestræk med den disciplinære, der også opererer i individet. Denne ledelse i individerne henviser til faciliteringen af deres egen selvstyring, hvor individerne bliver subjektiveret gennem deres refleksive selvforhold, og i denne forbindelse er installeringen af det rette selvforhold afgørende for selvstyringen. Foucault beskriver de specifikke praksisser, de såkaldte selvteknologier, hvorved individer, gennem selvunderkastelse, konstituerer og leder sig selv som subjekter: *"Technologies of the self, which permit individuals to effect by their own means or with the help of others a certain number of operations on their own bodies and souls, thought, conduct, and way of being, so as to transform themselves in order to attain a certain state of happiness, purity, wisdom, perfection, or immortality"* (Foucault 1988b: 18). Som magtform handler governmentality derfor både om den måde, hvorpå der udøves magt over andre, og om den måde man leder sig selv på (Foucault 1988b: 18-19).

I den governmentale magtform er det befolkningen eller populationen, der udgør interveneringsobjektet, og som desuden bliver politisk objekt for regeringsudøvelse (Foucault: 2002: 210-211): *"it is the population itself on which the government will act either directly through large-scale campaigns, or indirectly through techniques that will make*

possible, without the full awareness of the people, the stimulation of birth rates, the directing of the flow of population into certain regions of activities, etc.” (Foucault 2002: 217). Man kan således argumentere for, at den governmentale magtform kan siges at antage en biopolitisk form, fordi den orienterer sig mod befolkningen, og dennes overlevelse – *”to ’make’ live and ’let’ die”* (Foucault 2004: 241, Foucault 2007: 1)¹.

Magten udøves således gennem biopolitiske og dermed sikkerhedsskabende teknologier, igennem hvilke en sammenblanding af territorium og mennesker søges disponeret over i deres relationer til eksempelvis sygdom, klima etc., og Foucault forklarer, hvordan *”security mechanism have to be installed around the random element inherent in a population of living beings so as to optimize a state of life”* (Foucault 2004: 246). Interveneringen består dermed i at regulere befolkningen ved hjælp af prævention, distanceret ledelse af rationaliteter og af udøvelsen af aktive selvforhold, hvilket forudsætter en viden om, hvad der regeres over; en viden om magtobjektet (Foucault 2002: 209). Således adskiller den governmentale magtform sig, ligesom den disciplinære, fra suveræniteten i forhold til dens intervenering i objektet: *”whereas the end of sovereignty is internal to itself and possesses its own intrinsic instruments in the shape of its laws, the finality of government resides in the things it manages and in the pursuit of the perfection and intensification of the processes which it directs; and the instruments of government, instead of being laws, now come to be a range of multiform tactics”* (Foucault 1991: 95). Dette stigende fokus på, hvordan styring og magt påvirker og strukturer individers handlinger, markerer yderligere forskellene i magtens udøvelse i forhold til suverænen.

Som en opsummering på dette Foucault-inspirerede analyseapparat synes det relevant at sammenholde måden, hvorpå vi metodisk vil lade vores blik lede i analyserne. I problematiseringsanalysen vil vi trække på Foucaults analytiske tænkning til at åbne op for en analyse af VTU’s styring af de danske universiteter for derefter at analysere de magteffekter, der kan identificeres i italesættelsen af udviklingskontrakterne som styringsredskab. Det betyder, at vi indledningsvis vil lade vores blik lede i forhold til italesættelsen af problemer og hertil relaterede løsninger, og vi leder således efter kontinuiteter og diskontinuiteter i de måder, hvorpå problemer og løsninger italesættes i forhold til hinanden, for at skabe blik for udviklingskontraktens foranderlighed. Med udgangspunkt i den diagnostiske optik er vores

¹ Foucault definerer biomagt som en sammenblanding af disciplinen og biopolitikken (Foucault 1998: 134). Vi vil i indværende speciale ikke gøre brug af dette begreb, men alene trække på begrebet biopolitik.

sigte således at undersøge, hvilken transformation udviklingskontrakterne har gennemgået siden dens indførelse. I magtanalysen trækker vi problematiseringsanalysens konklusioner et skridt videre, og vi undersøger her, hvilke magtformer der kan identificeres, gennem hvilke magtteknologier magten udøves, samt hvilke magteffekter italesættelsen af det eller de specifikke problem/løsnings-forhold implicerer. Sigtet hermed er således at iagttage selvsamme kontinuiteter og diskontinuiteter i et magtanalytisk perspektiv. Dermed vil vi se på, hvordan magtformer optræder og udfolder sig i magtteknologier, og hvordan disse spiller sammen og understøtter hinanden – eller potentielt gør det modsatte, og skaber implikationer for styringen.

2.1.3 KOMMUNIKATIVE STRATEGIER

Vi vil i det følgende gennemgå, hvordan vi i analysen vil inddrage Stäheli og Mouffe til at analysere, hvorvidt og hvordan VTU kan siges at benytte sig af forskellige former for kommunikative strategier. Som tidligere nævnt kan vi med Stäheli og Mouffe iagttage, hvilke inklusionsmekanismer der gøres brug af, samt undersøge hvordan der mobiliseres særlige identifikationsformer i kommunikationen. Det er således disse redskaber, der former vores blik, og som danner udgangspunkt for en identificering af hvorvidt og hvordan, der sættes særlige kommunikative strategier i spil, og hvorvidt disse udvikles og forandres over tid.

Inspireret af Niklas Luhmanns systemteori diskuterer Stäheli, hvordan funktionelt differentierede systemer konstruerer deres identitet i forhold til distinktionen inklusion/eksklusion. Han introducerer i denne sammenhæng, som også tidligere nævnt, begrebet populær kommunikation og diskuterer her *”the popular modes of communication centring on inclusionary identities”* (Stäheli 2002: 113). Ifølge Stäheli betyder inklusion, at individer kan adresseres som personer i funktionssystemer, som hver har en *”universalistisk anlagt selvbeskrivelse, der som program har til formål at nedbryde de ikke-funktionssystemspecifikke adgangschancer”* (Stäheli 2003e: 70). Denne universalitet er imidlertid begrænset af funktionssystemets eget perspektiv, der regulerer systemets inklusionsprocesser, og det er i forhold til denne grænse, Stäheli fremhæver et systeminternt problem: *”How is it possible to make sure that inclusionary identities do not exclude too many possible communications? How can they attract new communications?”* (Stäheli 2002: 114). Inklusion er ikke noget, der sker af sig selv, men noget der skal motiveres, og det skal således markeres overfor omverdenen, at det er en god ting at være inkluderet (Stäheli 2002: 115). Systemerne er i princippet åbne for alle, og alle er berettiget til at være inkluderet, men

når der imidlertid ikke er indlejret en a priori nødvendighed i denne inklusion, så er systemet nødt til at gøre inklusionen attraktiv (Stäheli 2003a: 283; Stäheli 2002: 114-115). Stäheli argumenterer derfor for, at kommunikationen skal gøres populær, det vil sige, at funktionssystemerne skal benytte sig af særlige former for inklusionsmekanismer for at gøre inklusionen interessant og attraktiv.

Den populære kommunikation handler således om at ekspandere systemets inklusionsdygtighed ved at kommunikere i termer, der synes interessante og attraktive for andre systemer. Denne form for kommunikation er ifølge Stäheli karakteriseret ved et særligt fokus på at skabe relationer til ikke-inkluderede for derved at støtte op omkring systemets universalitet, men også fordi de ikke-inkluderede bliver anset som en trussel mod funktionssystemets uddifferentiering: *"the 'not-yet-included' is imagined as a thread to the system, as something which is not yet clearly distinguished and which might affect the system's differentiation"* (Stäheli 2003a: 284). Således gør den populære kommunikation inklusionen af andre systemer mulig, hvorved der skabes udgangspunkt for dannelsen af strukturelle koblinger mellem systemerne². Den populære kommunikation kan ikke tilskrives et specifikt system, men bliver brugt af alle funktionssystemer til at fostre deres universalitet ved at åbne og udvide systemernes inklusionsbarrierer (Stäheli 2003a: 279, 280; Stäheli 2002: 114). Disse inklusionsmekanismer er ifølge Stäheli dermed altid en overtalelsesproces, der hænger tæt sammen med systemernes overdrivelse af deres egentlige universalitet i forsøget på at gøre sig attraktive for deres omverden (Stäheli 2002: 115).

Ifølge Stäheli har inklusionsmekanismer fællestræk med identifikationsprocesser (Stäheli 2003e: 283), og netop mobiliseringen af identifikationsformer kan ligeledes karakteriseres som en kommunikativ strategi til at gøre sig attraktiv. Stähelis overvejelser i forhold til identitetsskabelse ved hjælp af populære kommunikationsstrategier kan på mange måder siges at have lighedstegn med Chantal Mouffes argumenter om dannelsen af kollektive identiteter og nødvendigheden af lidenskaber i politik.

Mouffe tager udgangspunkt i en kritik af den moderne liberalistiske tænkning, og hun argumenterer imod dennes antagelse om, at den konfliktfyldte form for politik er forældet (Mouffe 2002d: 615). Mouffe betragter samtidens demokratiske tænkning som rationalistisk, universalistisk og individualistisk, og hun argumenterer for, at *"its main shortcomings is that*

² Strukturel kobling betegner oprettelsen af en specifik relation mellem to systemer, hvor de strukturelt koblede systemer henviser til hinanden, men samtidig opererer autonomt; det vil sige, de forbliver omverden for hinanden (Luhmann 2000: 254-301).

it cannot but remain blind to the specificity of the political in its dimension of conflict/decision, and that it cannot perceive the constitutive role of antagonism in social life” (Mouffe 1993: 2). Det er netop denne generelle afvisning af konflikten, som Mouffe finder problematisk, da der således ikke stilles alternativer til rådighed i politiske processer. Demokratiske samfund har brug for debatter om mulige politiske alternativer, der tilvejebringer politiske former for identifikation, og her argumenterer Mouffe for, at lidenskaber har og skal have en afgørende betydning for skabelsen af identifikationsmuligheder (Mouffe 2003: 122). Lidenskabelig kommunikation trækker på og aktiverer eksempelvis begær, fantasier og følelser, og skal ifølge Mouffe være drivkraften til at skabe mulige identifikationsformer (Mouffe 2003: 126).

Med henvisning til Carl Schmitts kritik af det liberale demokrati teoretiserer hun over den ven/fjende-relation, der ifølge Schmitt indtager en helt central position i politik (Mouffe 2003: 121-122; Schmitt 1976: 24-30). Mouffe argumenterer med dette udgangspunkt for, at *”dannelsen af en identitet indebærer etableringen af en forskel”* (Mouffe 2003: 122). Enhver identitet er således relationel, og det er opfattelsen af *noget andet*, som konstituerende for sit ydre, der er forudsætningen for enhver identitet – for at kunne identificere et ’os’ er der behov for en afgrænsning af et ’dem’ (Mouffe 2002b: 186; Mouffe 2003: 122). Mouffe pointerer, at det er afgørende i denne sammenhæng, at forholdet defineres som værende en kamp mellem modstandere, der anerkender og accepterer hinanden, et agonistisk forhold, og ikke som en kamp mellem fjender, en antagonistisk relation (Mouffe 1993: 2-3; Mouffe 2003: 123).

Mouffe argumenterer dermed for, at den demokratiske politiks centrale kategori skal udgøres af modstandere, der deler demokratiske principper og ikke stiller spørgsmål ved den andens ret til at kæmpe for sin fortolkning og sin lidenskab. Frem for at eliminere lidenskaber, har den demokratiske politik dermed til opgave at tæmme og mobilisere disse lidenskaber og bruge dem aktivt i dannelsen af identifikationsformer (Mouffe 2002d: 616). Uenighed er ikke alene legitimt, men nødvendigt, da uenigheden netop udgør den demokratiske politiks materiale. Idéen om et konsensusbaseret demokrati er derfor, ifølge Mouffe, anti-politisk og farlig; uden konfrontationer mellem demokratisk-politiske identiteter er der altid fare for, at den demokratiske konfrontation udspilles i et moralsk register: *”A healthy democratic process calls for a vibrant clash of political positions and an open conflict of interests. If such is missing, it can too easily be replaced by a confrontation between non-negotiable moral values and essentialist identities”* (Mouffe 1993: 6, Mouffe 2002d: 615).

Tilsammen tilbyder Stäheli og Mouffe således et sæt relevante redskaber til at analysere VTU's kommunikation i form af en iagttagelse af hvordan og hvorvidt særlige strategier og mekanismer, synes at blive aktiveret i kommunikationen. Vi ønsker hermed at identificere de forskellige former for inklusionsmekanismer, såsom populær kommunikation samt strategier til etablering og mobilisering af identifikationsformer, der træder frem VTU's kommunikation.

1.2 VIDENSKABSTEORI

Specialets analyser tager udgangspunkt i ovenstående teoriapparat, der består af en flerhed af strategier. Denne flerhed kræver selvsagt refleksion, da strategierne nødvendigvis er karakteriseret ved deres forskellighed for at kunne supplere hinanden. Formålet med dette afsnit er derfor at synliggøre de teoretiske programmers forudsætninger, og altså hvordan den valgte analytiske optik konstruerer analysegenstanden, empirien og forskeren på en særlig, men kontingent måde. Sigtet med dette videnskabsteoretiske afsnit er derfor at synliggøre grundregler og gyldighedsproblemer i diskussionen af specialets teoretiske programmer. Disse er betinget af de ontologiske og epistemologiske præmisser, hvorfor vi desuden vil diskutere disse samt teorierne i relation til hinanden.

Ontologi beskrives som det, ”*der inden for en videnskabelig tilgang opfattes som genstandsfeltet, og tillige måden genstandsfeltet opfattes på*” (Fuglsang og Olsen 2004; 29), hvormed ontologi kan defineres som en viden om væren, der altså henviser til de grundlæggende antagelser om fagets eller positionens genstandsfelt. Overfor denne forståelse kan epistemologi forstås som erkendelsesteori, og dermed antager begrebet karakter af en viden om viden: Hvori består viden, og hvordan den kan opnås? (Kvale og Brinkmann 2009: 65). I dette afsnit vil vi diskutere specialets teoretiske apparat inden for denne ramme, hvorefter vi vil reflektere over, hvilke implikationer disse forudsætninger har for vores empiriske fundament.

2.2.1 MICHEL FOUCAULT

Foucault anså sig selv som *diskursanalytiker* eller *-diagnostiker* snarere end *diskursteoretiker* (Foucault 1999a; Foucault 1980), hvilket skal forstås på den måde, at han hverken ønskede at danne skole eller blive sat i forbindelse med en sådan, ligesom han heller ikke ønskede at anvise særlige metoder, teorier eller begreber til generel brug ved analyse (Foucault 1999a; Foucault 1980). Ligeledes foretrak Foucault ikke at blive placeret i nogen form for tradition eller -isme; det nærmeste man kommer herpå er muligvis hans betegnelse af sig selv som anti-strukturalist (Foucault 1991a: 56; Foucault 1999a). På trods af dette kan der imidlertid argumenteres for, at Foucault kan have lighedstegn med visse dele af den poststrukturalistiske tradition, blandt andet med dennes afstandstagen fra strukturalismens deterministiske aspekter og det lukkede strukturbegreb (Esmark et al. 2005: 8-9). Foucault bryder med både hermeneutikkens tolkningslære og dens idé om en underliggende sandhed og med fænomenologiens betoning af mennesket som et suverænt, meningsgivende subjekt, der er

konstituerende for betydning og erkendelse (Foucault 2002a: 241). Mennesket indtager dog stadig en central position i Foucaults værker som vidensfeltets midtpunkt, da det er herfra, udsagnet, som er den mindste analyseenhed, produceres (Lindgren 2005: 334). Det er således selve italesættelsen samt de principper, der regulerer, kontrollerer og organiserer denne produktion af udsagn, som Foucault iagttager og analyserer.

Som tidligere nævnt, var Foucault interesseret i en historisk-diagnostisk kritik af samtidens tænkning: ”*a critique of what we are saying thinking and doing through a historical ontology of ourselves*” (Foucault 1991d: 45). Formålet med hans arbejde var således ikke at konstruere en ontologisk grundtanke eller rationel ontologi, men snarere at problematisere alle sådanne forsøg. Grundlæggende kan Foucaults projekt dermed også siges at være en kritik af alle tankesystemer, der forsøger at erkende universelle sandheder. Med Foucaults analytiske tilgang tillægges analysegenstanden således en på sin vis anti-essentialistiske karakter, hvor det altså ikke er genstandens *essens*, der studeres, men dens *tilblivelse* og *transformation*. Denne ontologi har således også betydning for den epistemologi, vi som iagttagere indskriver os i med Foucaults perspektiv, hvormed genstanden ikke foreligger for os, men adgangen hertil alene formidles igennem italesættelsen. Hos Foucault er sandhed noget, der afhænger af den gældende formation af magt og viden i et samfund på et givent tidspunkt, hvorfor denne er historisk betinget, og det er således den foucaultske analyses sigte at afsløre kontingensen: ”*Bag ved tingene er der 'helt andre ting': ikke deres essentielle og udaterede hemmelighed, men den hemmelighed, at de er uden essens, eller at deres essens blev konstrueret, stykke for stykke, ud fra figurer, som var fremmede for denne*” (Foucault 2001: 59). Derfor begynder analysen ikke med anskuelse af virkeligheden, men netop med dekonstruktion af selve anskuelseren.

2.2.2 URS STÄHELI

Stäheli lader sig, som tidligere nævnt, primært³ inspirere af dele af Niklas Luhmanns systemteori; en inspirationskilde, som også Mouffe til dels benytter sig af i sit arbejde⁴. Stäheli tager udgangspunkt i og videreudvikler Luhmanns teoretiseren over distinktionen

³ I Stähelis mange udgivelser finder vi både inspirationskilder som Foucault, Derrida, Laclau & Mouffe, Luhmann og flere andre (Stäheli 2002, Stäheli 2003a, Stäheli 2003b, Stäheli 2003c, Stäheli 2003d, Stäheli 2004), ligesom hans akademiske karriere har ført ham til blandt andet Essex University og Universität Bielefeld (Universität Konstanz 2010); henholdsvis Mouffe og Luhmanns tilhørsuniversiteter.

⁴ Mouffe trækker også på tanken om forskelsoperationer i sit arbejde, og hvor Luhmanns argument om, at det politiske system er funderet i distinktionen regering/opposition med den dertilhørende binære programmering, inddrage hun refleksioner over det politiske og politisk identitetsdannelse (Mouffe 1993: 5; Mouffe 2003: 124).

inklusion/eksklusion⁵, hvorfor vi finder en kort introduktion til Luhmanns systemteori relevant. Dette bunder endvidere i, at vi, i de dele af analysen, der trækker på dette analytiske apparat, vil inddrage og udfolde vores argumenter i systemtermer.

I Luhmanns teori er systemerne selvreferentielle og autopoetiske, hvilket betyder, at en uddifferentiering af systemer alene kan tilvejebringes gennem selvreference, hvor systemerne kun refererer til sig selv ved konstitutionen af deres elementer og elementære operationer (Luhmann 2000: 44). Sociale systemer er kommunikationssystemer, og med ovenstående antagelse vil det sige, at de reproducerer sig selv ved fortløbende at knytte kommunikationer an til kommunikationer (Luhmann 1996: 261). I Luhmanns teori står iagttagelsesbegrebet helt centralt, særlig i forhold til hvilken viden man kan producere, når man undersøger en genstand, idet iagttagelsen består i en skelneoperation (Luhmann 1998; 171; Luhmann 1993: 485). Dermed er det blik, der anlægges på genstanden, i Luhmanns optik, med til at forme, hvorledes genstanden træder frem, hvormed teoriens ontologiske præmis er, at virkeligheden ikke kan forudsættes på forhånd. Dette har således også konsekvenser for teoriens epistemologiske forudsætninger, da erkendelsen af genstanden, ligesom enhver anden iagttagelse, er kontekstafhængig, hvormed man som forsker opererer på dét niveau, der, med et systemteoretisk begreb, kaldes for et anden ordens iagttagelses niveau, og som betegner iagttagelsen af andres iagttagelser som iagttagelser (Luhmann 1996: 258).

2.2.3 CHANTAL MOUFFE

Mouffes arbejde bygger på det diskursteoretiske projekt, som hun og Ernesto Laclau fremførte i det fælles værk, *Hegemony and Socialist Strategy* (Laclau og Mouffe 1995), og i deres diskursteori trækkes trådene tilbage til både strukturalistisk og poststrukturalistisk sprogfilosofi (Jørgensen og Phillips 1999: 35, Esmark et al. 2005: 25-35). Ifølge Mouffe betragtes identiteter som relationelle, og artikulation betegnes som enhver praksis, der etablerer en relation mellem elementer, således at deres identitet modificeres som følge af denne artikulatoriske praksis, mens den ”*strukturerede totalitet, som resulterer af denne artikulatoriske praksis, [kaldes] for diskurs*” (Laclau og Mouffe 2002: 52). Således har vi

⁵ Det skal i denne sammenhæng bemærkes, at Luhmann i sin samfundsteori opererer med fire former for systemer: Maskiner, organismer, psykiske systemer og sociale systemer (Luhmann 2000: 37). Han definerer med dette udgangspunkt organisationer som sociale systemer, der kommunikerer gennem beslutninger; det vil sige beslutningssystemer. Organisationer knytter medlemskab i forhold til bestemte og systemspecifikke betingelser, og det er i denne sammenhæng, Luhmann normalt inddrager sondringen mellem inklusion og eksklusion, hvilket betyder, at inklusion hos Luhmann hovedsagligt bruges i forhold til inklusionen af individer i organisationer med sondringen mellem medlemmer og ikke-medlemmer (Luhmann 1982: 75). I og med at Stäheli i sit teoretiske projekt hæver inklusionsbegrebet til funktionssystemniveau, vil vi imidlertid argumentere for, at inklusion også kan omfatte organisationer (Stäheli 2002: 112-113).

også her med en konstruktivistisk teori at gøre, forstået på den måde, at det her antages, at verden og mennesker er et produkt af sociale og diskursive processer, og disse tilskrives således ingen essens, der bestemmer, hvem de er, og hvad de mener, hvormed den måde, hvorpå verden forstås, er historisk og kulturelt bestemt. Verdens eksistens uden for erkendelsen afskrives ikke direkte – der er imidlertid ingen adgang til verden uden for den diskursive mediering af den, idet al erkendelse går gennem diskursivt konstruerede betydningsdannelser. Dette ontologiske præmis implicerer samtidig et epistemologisk udsagn om, at al viden er kontekstafhængig; det vil sige, at enhver vurdering finder sted i diskursen, og det er ikke muligt at træde ud fra denne diskurs og give en universel vurdering af forskellige teorier (Hansen 2005: 397-398; Jensen og Hansen 2002: 19-26).

2.2.4 UDSIGELSESKRAFT

I dette afsnit har vi behandlet specialets teoretiske programmer og deres ontologiske og epistemologiske grundantagelser, og tilsammen etablerer disse programmer et frugtbart tankefællesskab, der kan åbne op for en besvarelse af specialets problemformulering. Vi vil derfor i dette afsnit kort diskutere forskelle og ligheder perspektiverne i mellem, og vi har i denne forbindelse fundet det særligt relevant at reflektere over deres erkendelsesinteresse samt tilgang til begreber som magt og politik.

På det helt overordnede plan, træder både Foucault og Luhmann, og herunder altså Stähelis, tilgange frem som historiske og deskriptive, da de ikke opstiller idealer, der hverken kan eller skal tilstræbes, ligesom ingen af dem havde ambitioner om at formulere et normativt udgangspunkt for at give anbefalinger eller vejlede til politisk handling (Esmark og Triantafillou 2009: 38; Borch og Larsen 2003). I modsætning hertil er Mouffes projekt normativt formuleret, og hun har argumenter for og visioner om, hvordan tingene kan gøres anderledes og bedre, hvilket betyder, at vi med hendes supplement kan opruste til en højere grad af normativitet, end Foucault og Luhmann som udgangspunkt tillader (Mouffe 2003; Jensen og Hansen 2002: 12-14).

Vi kan herudover identificere en lighed hos Foucault og Luhmann i forhold til deres magtforståelse. Hvor Foucault har dedikeret en stor del af sit forfatterskab til magttænkningen, som det også blev behandlet tidligere i kapitlet, så spiller fænomenet imidlertid en langt mindre rolle i Luhmanns arbejde. Luhmann betragter magt som én blandt flere mulige løsninger på den funktionelle differentierings generelle koordinationsproblematik, og magten betegnes som en form for kodelystret kommunikation og

kan således ikke besiddes. Hermed afskrives magtens essens, og magtbegrebet hos Luhmann handler om at sætte betingelserne for fremtidig handlen; det vil sige at sandsynliggøre, at én handling vil udløse en anden specifik handling (Luhmann 2002: 107; Borch og Larsen 2005: 149). Denne karakteristik har lighedstegn med Foucaults magtperspektiv, hvor magten, som nævnt, tilskrives en relationel karakter, og hvor magt handler om at regulere egen eller andres handling ved hjælp af forskellige teknologier og mekanismer, og således gør de begge op med den kausale magtforståelse.

Mouffe er som sådan ikke uenig i dette syn på magt, men hendes erkendelsesinteresse er imidlertid en smule anderledes, da hun er mindre interesseret i magten og mere fokuseret på selve konflikten eller kampen. Det er netop denne kamp om, hvordan verden skal forstås, der udspiller sig i alle handlinger og udsagn, som Mouffe hovedsagligt koncentrerer sig om i sit individuelle projekt, og hun navngiver denne kamp *det politiske*, hvilket defineres som ”*the dimension of antagonism which I take to be constitutive of human societies*” (Mouffe 2005: 9). Det politiske antager således karakter af en dimension af samfundet, der determinerer vores ontologiske betingelser (Mouffe 1993: 3). Det politiske skal imidlertid ikke forveksles med begrebet politik, der ses som en række institutioner og praktikker, der er til for at organisere den menneskelige sameksistens og skabe orden. Betingelserne for at skabe denne orden vil dog altid være konfliktuelle, da de er gennemtrængt af det politiske (Mouffe 2003: 222).

Netop politikbegrebet er ligeledes interessant at diskutere, da dette ikke indtager helt samme betydning eller håndteres på samme måde i de tre perspektiver. Allieret med Schmitts begrebsapparat søger Mouffe at overvinde liberalismens tilskrivning af forrang til økonomien ved at gøre det politiske til primat, og hun konkluderer, at ”*the political cannot be restricted to a certain type of institution, or envisioned as constituting a specific sphere or level of society*” (Mouffe 1993: 3). En afgørende forskel mellem Mouffe og Luhmann, og altså herunder Stäheli, er i denne forbindelse Mouffes tildeling af særstatus til politikken. Luhmann argumenterer for, at det moderne samfund er opdelt i en række funktionelt differentierede systemer, hvor der ikke er ét system, der er i stand til at repræsentere hele samfundet. Systemerne står i et ikke-hierarkisk forhold til hinanden, og Luhmann tilskriver systemerne fuld autonomi (Luhmann 1993: 490; Luhmann 2000: 55). Det politiske system må således, ligesom alle andre systemer, forstås som et system blandt andre. Baseret på dette differentieringsprincip kan vi således lokalisere en uenighed i forhold til Mouffes tildeling af primat til politikken, da dette, i Luhmanns optik, vil medføre asymmetri og hierarkisering af funktionssystemerne.

Foucault er ikke interesseret i at analysere fænomener eller processer fra politikens synspunkt, hvormed hans politikbegreb adskiller sig fra de to andre. Foucault spørger derimod i sine analyser ind til, hvordan politikken over tid har håndteret de problemer, den er blevet konfronteret med. Politik, forstået som ledelsen af staten, har til hensigt at fremme det fælles bedste, og Foucault interesserer sig for den politiske rationalitet, det vil sige, hvordan det fælles bedste opnås (Foucault 1999: 152). Han beskriver, hvordan denne politiske rationalitet *"has grown and imposed itself all throughout the history of Western Societies"* (Foucault 1999: 152), og han er således interesseret i, hvordan denne er blevet transformeret over tid. Igen ser vi desuden forskelligheden i analytisk fremgangsmåde mellem Mouffe og Foucault, da vi her alene har at gøre med en interesse for at identificere og beskrive et fænomens opkomst og historiske transformation – og ingen konkrete intentioner om at skabe fundament for normative udsigelser.

Det er i ovenstående blevet tydeliggjort, at der i de forskellige perspektiver hersker enighed om den anti-essentialistiske ontologi, hvor verden ikke rummer en essens, og dermed ikke kan tilskrives noget på forhånd, hvilket således udgør det ontologiske udgangspunkt for specialets analyser. Adgang til verden er kun mulig igennem henholdsvis iagttagelsen, talen, sproget og anskuelsen, hvormed væren afhænger af ståsted. Verdens eksistens fornægtes altså ikke som sådan; den er blot utilgængelig som en objektiv realitet. Med et sådan perspektiv, hvor verden ikke indeholder en væren i sig selv, handler vidensproduktion således heller ikke om at konkludere en endegyldig sandhed, da sandhed i denne forståelse altid vil være kontekstafhængig og dermed præget af en vis kontingens. Når vi således i specialet arbejder ud fra denne ontologiske forudsætning, afhænger vores erkendelser af vores valg af analysestrategi, og vi er derfor bevidste om, at det er os og vores udvælgelse af empiri, der konstruerer de italesættelser, vi identificerer i analysen, ligesom vi er opmærksomme på, at vi er en del af den diskurs, vi undersøger. Konklusionerne er dermed resultatet af vores iagttagelser af empirien, hvilket vi imidlertid ikke vil mene indskrives os i relativismen, da vores valg er truffet netop for at besvare specialets problemformulering.

2.3 EMPIRI

Indeværende speciale tager som nævnt sit primære teoretiske udgangspunkt i Foucaults arbejde. Dette stiller særlige krav til behandlingen af empiri, og konsekvenserne heraf vil blive udfoldet i dette afsnit, hvor vi ligeledes præsenterer de forskellige typer af empiri, der vil blive inddraget i specialets analyser. Da vi også medtager et supplerende teoriapparat, skal det imidlertid pointeres, at det ikke er den fulde analyse, der nødvendigvis skal tage højde for de foucaultske krav; det vil sige, at empirien som udgangspunkt vil være den samme, men at den i nogle tilfælde vil blive behandlet på forskellig vis. Derfor vil det følgende afsnit være opdelt sådan, at specialets forskellige empiriske kilder vil blive introduceret og i forlængelse heraf gjort til genstand for metodisk refleksion.

2.3.1 EMPIRIFORMER

Som det fremgår af problemfeltet, vil vi i analysen iagttage VTU's kommunikation om udviklingskontrakten i en afgrænset periode. Denne periode er defineret i forhold til indførslen af udviklingskontrakterne i 2000, hvilket betyder, at vi inddrager empirisk materiale fra perioden op til dette fra og med tiden omkring 1996 og frem til 2010. Vi er bevidste om det faktum, at de historiske betingelser, der ifølge Foucault vil være indvirkende på vores genstandsfelt, rækker tilbage til et umiddelbart ikke-definerbart begyndelsestidspunkt. Således er denne afgrænsning af perioden af analytisk karakter og tilpasset indeværende speciales sigte og omfang, mens vi har forsøgt at håndtere udfordringen om at definere periodens begyndelse ved at inddrage kilder, der går tilbage til før kontrakternes indførsel.

En anden empirisk afgrænsning er, at vi alene inddrager kommunikation om genstandsfeltet, hvor VTU figurerer som afsender⁶. Denne afgrænsning er foretaget, da vi ønsker at skabe blik for, hvordan VTU i deres kommunikation over tid italesætter forholdet mellem problemer og løsninger i relation til styringen af universitetsområdet. Således inddrages der ikke materiale, hvor andre har fortolket VTU's holdninger og iagttagelser, og empirien udgøres dermed hovedsagligt af deskriptiv og præskriptiv empiri, hvor udviklingskontrakterne italesættes, og hvor anvisninger og retningslinjer fremsættes og

⁶ Det skal bemærkes, at VTU kun har eksisteret siden 2001, hvorfor vi i tiden frem til ministeriets etablering, samt i perioder, hvor universitetsområdet helt eller delvist er blevet varetaget af andre ministerier også inddrage kommunikation, hvor VTU ikke figurerer som afsender. Afsenderrollen afgøres således af, under hvilket ministerium, universitetsområdet figurerer som ressortområde. I enkelte empiriske kilder figurerer regeringen, som er skiftende i den samlede periode, som afsender, men da det er universitets- eller uddannelsespolitiske opgørelser eller publikationer, som er udført eller underskrevet af VTU og/eller videnskabsministeren, vil vi inddrage disse på lige fod med andre kilder.

diskuteres. Vi er i denne forbindelse bevidste om, at der således er flere sider i debatten, som vi ikke har blik for med denne tilgang. Det er dog ikke en del af indeværende speciales sigte at undersøge og analysere kommunikationen vedrørende udviklingskontrakterne afviklet af omverdenen; hverken universiteterne, pressen eller andre.

Specialet empiriske arkiv er hovedsagligt udgjort af tekstuelle kilder, der behandler genstandsfeltet. Som supplement hertil har vi desuden foretaget et antal interviews med ansatte i VTU, der besidder særlig viden, som har relevans i forhold til udviklingskontrakterne, og formålet hermed er at kunne inddrage den aktuelle samtids problematiseringer af styringen af universiteterne. Endelig vil vi inddrage en evalueringsrapport foretaget af et uafhængigt panel, bestående af internationale eksperter, der i 2009 har evalueret de danske universiteter og styringen heraf (UBST 2009b). Denne rapport har således ikke VTU som afsender; ministeriet har blot fungeret som sekretariat for panelet. Da udviklingskontrakterne imidlertid diskuteres og evalueres særskilt i rapporten, finder vi den brugbar i en diskussion i forlængelse af analysens konklusioner og udviklingskontraktens fremtidige udvikling. Rapporten vil dermed ikke indgå som empiri i selve analysen, og sidestilles ikke med den resterende empiri, men vil alene bidrage til et mere perspektiverende syn på udviklingskontrakten.

Vi vil således benytte os af metodetriangulering, der henviser til et analytisk greb, hvor der bruges mere end én type data i et studie. Dette muliggør en mere nuanceret viden om genstandsfeltet og er fordelagtig, da de svagheder, der kan være knyttet til én metode, til dels kan opvejes ved inddragelsen af flere (Andersen 2006: 164). Som det fremgår af ovenstående overvejelser, har vi valgt at opbygge specialets empiriske arkiv af både primære og sekundære data, hvor de primære data tæller de interviews, vi selv har foretaget, mens de sekundære data tæller de tekstuelle empirikilder. De foretagne interviews skal betragtes som et supplement til de tekstuelle empirikilder i analysen af den definerede periodes senere år, hvorfor omfanget af de to typer af empiriske kilder ikke vil være ækvivalent. Dog vil de to typer metodisk set være sidestillet, hvormed de samme forhold og kriterier i forhold til tilgangen til og behandlingen af empirien gør sig gældende for såvel de tekstuelle kilder som for de foretagne interviews, hvilket vil blive gennemgået nedenfor.

At teksterne betragtes som sekundære data betyder, at de ikke er produceret med denne analyse for øje. Dermed har disse karakter af at være procesdata, da de er produceret i tilknytning til aktiviteter i samfundet (Andersen 2006: 158). Således er en forskel på de to typer data, at det sekundære materiale, teksterne, ikke forudsætter kontakt med de personer,

der indgår i forskningen, hvormed der ikke er ”en risiko for, at forskeren påvirker skabelsen af dokumentet” (Dahler-Larsen 2005: 236), mens denne risiko forefindes i vores egen produktion af primære data; vores interviews. Dette vil blive yderligere udfoldet i gennemgangen af metodiske refleksioner i forhold til interviews.

2.3.2 METODISKE REFLEKTIONER

Foucault betragter empiriske objekter som *monumenter* og ikke som *dokumenter*, hvilket skyldes, at dokumentet anses som en aktiv skaber og opretholder af selvfølgeligheder i samtiden, da der kan læses mellem linjerne og dermed fortolkes (Foucault 2005: 47). Et monument, derimod, kan betragtes som en hændelse, hvorfra selve diskursens fremtræden kan betragtes (Foucault 2005: 48). Ved at sondre mellem dokument og monument får vi mulighed for at iagttage vores analysegenstand med udgangspunkt i udsagnene alene, hvormed vi med dette blik afstår fra et fokus på de mulige intentioner bag italesættelserne. På den måde er formålet med den Foucault-inspirerede del af analysen netop *ikke* at fortolke, men i højere grad at belyse de mekanismer, der ordner samfundet: ”*Det, der tæller i de ting, der siges af mennesker, er ikke så meget, hvad de måtte have gjort sig at tanker omkring dem, men det, der fra starten systematiserer tankerne*” (Foucault 2000: 35). Med andre ord skal empirien ikke tillægges anden betydning end den, der er italesat, hvormed vi søger at opbygge en analyse, der behandler teksterne, som de fremstår i udsagn. De tekster, der udgør vores empiriske grundlag, behandles dermed som monumenter, der kan beskrives i deres kontekstfrie fremtræden, og ikke som kilder, der vidner om forhold, der ikke bliver beskrevet i teksterne.

Foucault opstiller høje krav til indsamling og behandling af data, da man som forsker skal læse alt, der er blevet sagt og ikke sagt i et givent samfund (Foucault 1998a: 263). Vi har søgt at efterkomme denne ambition inden for ovennævnte afgrænsninger ved at lade teksterne udfolde arkivet for os, for derefter at følge de tekstinterne henvisninger til andre tekster. Vi har derved skabt et indblik i dette korpus af pressemeddelelser, breve, universitetspolitiske tiltag, redegørelser, handlingsplaner, rapporter og andre publikationer, der omhandler universitetsområdet og styringen af dette i den givne tidsperiode. Vi konstruerer således, med Foucaults ord, et arkiv omkring genstandsfeltet bestående af en lang række videnskilder. Mestendels udgøres disse, som ovenfor beskrevet, af tekstuelle monumenter, men for at komme så tæt på den aktuelle situation på området som muligt, medtager vi også en række interviews som et supplement hertil. Vi er i denne sammenhæng bevidste om, at

interviewmetoden ikke er en metode, som Foucault har benyttet sig af i sine analytiske værker.

Foucault er interesseret i de typer af kommunikation, der er adskilt fra lokale situationer og dagligdags interaktion – den såkaldte *seriøse talehandling*. Denne skaber et autonomt rum, uafhængigt af en konkret situation, men er institutionaliseret i en kontekst, hvorudfra det kan forventes, at den lever op til særlige videnskrap (Dreyfus og Rabinow 1983: 48). Således vil vi lade disse overvejelser sætte betingelserne for vores interviews, sådan at disse italesættelser antager karakter af seriøse talehandlinger, ligesom vi i analysen vil bestræbe os på at behandle de foretagne interviews som monumenter, og dermed ikke lede efter intentioner i det udsagte.

Hvor vi med Foucault afholder os stringent fra at være fortolkende og fra at forsøge at reducere det sagte til noget andet (Foucault, 2005: 199), gør dette krav sig ikke i samme grad gældende i forhold til brugen af Stäheli og Mouffe. Først og fremmest indbyder Stähelis blik for strategier og mekanismer med henblik på at fremme inklusionen kombineret med Mouffes tanker om etablering og mobilisering af identifikationsformer til en iagttagelse af de mulige hensigter, der kunne være bestemmende herfor. Med denne analytiske fremgangsmåde, hvor vi iagttager de kommunikative strategier, interesserer vi os således for et formål med kommunikationen, og vi er dermed nysgerrige i forhold til at iagttage, hvordan og med hvilke kommunikative midler dette søges opnået. Derudover har særligt Mouffe et eksplicit normativt sigte, hvormed dette analytiske apparat i højere grad tillader os at inddrage et perspektiv på fremtiden.

2.3.3 INTERVIEWS

Vi har tidligere argumenteret for, at Foucault kan siges at have metodiske fællestræk med den postmodernistiske tradition⁷, der betragter viden som en konstruktion, der opstår i relationen mellem mennesker og verden snarere end en direkte refleksion af virkeligheden. I modsætning til universelle systemer af viden, betragtes viden her som kontekstafhængig, hvormed der lægges vægt på det sociale betydning som værende til fortolkning og forhandling (Kvale og Brinkmann 2009: 70). Det postmoderne perspektiv har med dette

⁷ Udover et tidsmæssigt sammenfald, har poststrukturalismen og postmodernismen flere fællestræk. I den postmodernistiske tradition fremstår virkeligheden som fragmenteret, og den udvikler sig ikke i sammenhæng i henhold til blandt andet metafysikkens forestilling om fremskridt. Derimod fremtræder virkeligheden "*som en social konstruktion, der kan studeres ud fra mange forskellige synsvinkler*" (Fuglsang og Olsen 2005: 580). Det er hermed tydeligt, at postmodernismen deler karakteristika med poststrukturalismens ontologiske antagelser, om at sproget ikke afspejler verden direkte, og at verden ikke indeholder en væren i sig selv, men at dens fremtræden er perspektivafhængig (Hastrup 2005: 327-329).

udgangspunkt fokus på interviewet som ”*et sted, hvor der produceres viden, på dets sproglige og relationelle aspekter, herunder forskellene mellem den mundtlige diskurs og den skriftlige tekst*” (Kvale og Brinkmann 2009: 71), hvormed det er den fortælling eller viden, der konstrueres i interviewet, der har betydning, og det er denne tilgang, der danner udgangspunkt for vores interviews og den viden, der produceres i disse.

Udover at fungere som adgangsformidler til den aktuelle samtids italesættelse af udviklingskontrakten, er en anden årsag til, at vi har inddraget interviews som empiri, at vi derigennem kan opnå adgang til refleksioner over, hvordan VTU fører og håndterer dialogen med universiteterne. Gennem interviews med relevante ansatte i VTU kan vi få indblik i, hvilket syn VTU har på samarbejdet med universiteterne, og dermed hvilken tilgang VTU har til at inddrage universiteterne i diskussionen om og arbejdet med udviklingskontrakterne. Vi mener således, at det vil være givtigt at inddrage interviews som supplement til den tekstuelle baserede empiri, da disse kan hjælpe til at udfolde den mening, der knytter sig til informantens oplevelser og synspunkter, og dermed generere indsigt i nye områder og i mere komplekse sammenhænge, hvilket ikke vil være muligt udelukkende ved brug af den tekstuelle empiri. Omvendt kan det imidlertid være vanskeligt at vurdere indsigternes generalisering sammenlignet med de tekstuelle empirikilder (Kvale og Brinkmann 2009: 17). Af denne grund vil vi løbende forsøge at sammenholde og supplere pointer og konklusioner fra vores interviews med tekstuelle referencer i perioden, for derved at komme omkring denne metodiske udfordring.

Som det kort blev berørt ovenfor, må den viden, der fremkommer i vores interviews i denne konstruktivistiske tilgang betragtes som et konstrukt, som vi som interviewere er medskabere af (Järvinen 2005: 28; Kvale 1997: 24; Kvale og Brinkmann 2009: 34). At interviewe er en aktiv proces, hvor interviewer og den interviewede producerer viden gennem deres relation, og interviewerens rolle er således uomgængelig, hvorfor vi må tage højde herfor i vores interviewmetodiske fremgangsmåde samt analytiske anvendelsen heraf (Kvale og Brinkmann 2009: 34). En måde, hvorpå vi har søgt at komme omkring denne udfordring, er ved at give vores interviewpersoner rum til at tale frit inden for rammer defineret af analyseobjektet. Vores interviews kan dermed karakteriseres som værende semistrukturerede, hvilket defineres som et interview, ”*der har til formål at indhente beskrivelser af den interviewedes livsverden, med henblik på at fortolke betydningen af de beskrevne fænomener*” (Kvale og Brinkmann 2009: 19). Som en samtale, der har en struktur og et formål, har vi forsøgt at sætte nogle overordnede rammer for emnet for det enkelte interview, men samtidig været meget

opmærksomme på at fostre samtalens åbenhed. Ud fra en interviewguide med en række forholdsvis åbne spørgsmål⁸, giver det semistrukturerede interview informanterne en mulighed for at styre interviewet samtidig med, at vi som interviewere har mulighed for at stille yderligere spørgsmål til de emner og områder, interviewpersonen berører. Dermed fungerer interviewet som en adgang til viden om den interviewedes livsverden inden for de definerede rammer. Det skal desuden bemærkes, at vi jo, på trods af benævnelsen i ovenstående citat, metodisk afholder os fra at bevæge os bag det sagte, men alene analyserer interviewpersonens udsagn. Vi leder derfor ikke efter en dybere mening i interviewpersonens fortællinger, men fokuserer på, hvordan sproget formidler adgang til det givne fænomen (Lindgren 2005: 331).

Ifølge Kvale og Brinkmann afhænger et tilfredsstillende antal af interviewpersoner af formålet med undersøgelsen (Kvale og Brinkmann 2009: 134). Argumentet er, at mætningspunktet findes, hvor yderligere interviews ikke tilfører noget nyt – hvilket, igen, afhænger af formålet. At vi ovenfor specificerer, at vores interviews primært skal fungere som adgangsformidler til den aktuelle samtids italesættelser af udviklingskontrakten, bliver således afgørende for antallet af gennemførte interviews. Vi har valgt at foretage tre interviews, og denne afgrænsning lægger sig i høj grad op af det institutionelle forhold, at der er et begrænset antal medarbejdere i VTU, der arbejder med og har indsigt i udviklingskontrakterne. Udover at besidde kvalificeret viden om genstandsfeltet i kraft af deres daglige arbejde, anser vi disse interviewpersoner som værende repræsentanter for en aktuel italesættelse af styringen af de danske universiteter. Ligeledes er det denne gruppe, der kan besidde viden om en fremtidig proces for udviklingskontrakten, hvorfor vi med disse interviews desuden kan opnå input til en mere perspektiverende diskussion af udviklingskontrakterne og den fremtidige rolle, de skal spille i styringen af universiteterne.

De foretagne interviews kan siges at antage karakter af eliteinterviews, hvilket henviser til interviews med personer, der er ledere eller eksperter. Dette implicerer, at det normalt asymmetriske magtforhold mellem interviewer og respondent opvejes, eller i det mindste antager en anden karakter (Kvale og Brinkmann 2009: 167). Dette stiller imidlertid også krav til intervieweren, da denne bør sikre et godt kendskab til emnet samt mestre fagsproget for at

⁸ Med åbne spørgsmål henvises her til en blanding af henholdsvis indledende, sonderende, specificerende og opfølgende spørgsmål. Interviewguiden (se bilag 1) er således en strukturerende ramme for selve interviewsamtalen med opsætningen af visse spørgsmål, mens vi som interviewere spiller også en væsentlig rolle i forhold til at spørge ind til den interviewedes svar (Kvale & Brinkmann 2009: 154-161).

opnå respekt hos interviewpersonen, hvorved en symmetri i interviewrelationen kan opnås. En anden ting ved eliteinterviews er, at eksperter ofte er vant til at udtale sig om det givne emne, og kan have mere eller mindre forberedte indlæg, som de ønsker at kommunikere i interviewet – noget, der i denne sammenhæng vil være interessant for netop at få indblik i en potentielt mere institutionaliseret holdning.

KAPITEL 3: ANALYSE

Specialets sigte er som nævnt at kortlægge og diskutere, hvordan styringen af de danske universiteter er blevet iagttaget af VTU siden slutningen af 1990'erne i forbindelse med indførslen af udviklingskontrakten. Med dette udgangspunkt vil vi i den følgende analyse indledningsvis undersøge, hvordan VTU's italesættelser af udviklingskontrakten kan iagttages som en problematisering af styringen af de danske universiteter, og vi ønsker således at skabe blik for, hvordan der over tid er blevet konstrueret forskellige styringsproblemer og hertil anbefalede løsninger, samt hvilke særlige mekanismer og strategier, der kan identificeres i VTU's kommunikation. I forlængelse heraf er vores hensigt at analysere, hvilke magteffekter denne form for kontraktstyring implicerer, og vi vil således iagttage, hvordan universiteterne konstrueres af VTU i kommunikationen om udviklingskontrakterne, samt hvilke magteffekter denne konstruktion kan siges at implicere. Denne tilgang til genstandsfeltet betyder således, at analysen vil bestå af en problematiseringsanalyse og en magtanalyse, og styringen af universiteterne vurderes således ikke moralsk, men analytisk ud fra dens magteffekter. Vi vil i det følgende, inden analysens begyndelse, kort udfolde, hvordan disse analyser i praksis vil blive operationaliseret, da den teoretiske adskillelse i analysestrategien vil være mindre udpræget i selve analysen.

3.1. PERIODISERING, PROBLEMATISERING OG MAGT

Med udgangspunkt i Foucaults sondring mellem kontinuitet og diskontinuitet har vi empirisk identificeret tre regularitetsperioder, som antager en strukturerende rolle i opbygningen af analysen. Således har vi funderet vores iagttagelse af den samlede periode i denne sondring kombineret med en identificering af regulariteten i spredningen af udsagn; det vil sige, at vi har baseret vores periodisering på iagttagelsen af kontinuiteter samt de brud, der skaber diskontinuitet, hvormed vi har kunnet kortlægge og analysere transformationer i kommunikationen over tid (Foucault 1977: 162; Foucault 1970).

Indenfor hver af disse regularitetsperioder vil vi i det følgende analysere, hvordan udviklingskontrakten bliver italesat af VTU, og hvordan denne italesættelse kan ses som en problematisering af styringen af universiteterne, samt hvilke anbefalede løsninger, der i kommunikationen peges på. Således søger vi endvidere at fremanalysere, hvordan disse løsningsforslag medfører italesættelsen af nye og anderledes problematiseringer, hvormed vi søger at opruste til et blik for mulige sammenhænge mellem konstruktionen af løsninger og problematiseringen af styringen. Derudover vil vi, med udgangspunkt i de analyseredskaber

som Mouffe og Stähelis tilbyder, skabe et blik for, hvorvidt og hvordan forskellige former for kommunikative strategier søges mobiliseret i italesættelserne.

Denne del af analysen skaber videre fundamentet for en magtanalyse af de italesatte problem/løsnings-forhold indenfor hver periode, hvormed det kan iagttages, hvilke magteffekter, der kan identificeres ved VTU's problematisering af styringen af de danske universiteter. Vi ønsker yderligere at belyse, hvorvidt og hvordan problematiseringernes transformationer desuden medfører skift og forskydninger i magtformer perioderne i mellem, samt hvilke implikationer dette kan have.

3.2. PERIODE I

I årene 1996-1997 kan en begyndende tendens til en særlig problematisering af styringen af de danske universiteter spores i VTU's kommunikation om universitetsområdet, hvormed vi kan identificere påbegyndelsen af en første regularitetsperiode. Det beskrives blandt andet, hvordan *"Forskningen har fået en klarere strategisk betydning for samfundsudviklingen"* (FSK 1996: 1, 5, 6), og som en følge af et stigende fokus på globalisering og Danmarks position i internationale relationer, kan der registreres en kontinuitet, der tager sit udgangspunkt i vigtigheden af universiteternes rolle i relation til samfundets fortsatte udvikling. Dette eksemplificeres ved, at *"Regeringen har sat en dagsorden, hvor forskningens bidrag til og ansvar for udviklingen af fremtidens videnbaserede velfærdssamfund gøres mere eksplicit end tidligere"* (FSK 1996: 1). Med denne erkendelse af forskningen og universiteternes centrale rolle for fremtidens velfærdssamfund, introduceres overvejelser om en hidtil ukendt form for kontraktstyring på universitetsområdet som en del af en forskningsstrategi, der blandt andet indeholder implementeringen af nye styreformer (UVM 1998: 1-2, 10-11; FSK 1998: 1, 3-4; FSK 1999: 1, 3-5; FSK og UVM 2000: 1-3). Disse overvejelser udmønter sig i et oplæg fra Forskningsministeriet i 1998, hvor udviklingskontrakterne introduceres som en frivillig aftale mellem det enkelte universitet og ministeriet, som har til hensigt at lade universiteterne vokse frit indenfor ambitiøse rammer, der er fastsat af universiteterne selv (FSK 1998: 1, 2, 4; FSK & UVM 2000: 1).

3.2.1 TEMATISERINGER AF STYRINGSPROBLEMET

Italesættelserne af udviklingskontrakten i denne periode tager overordnet set udgangspunkt i en organisatorisk problematisering af styringen af universiteterne. Denne overordnede problematisering udgøres af forskellige tematiseringer, henholdsvis universiteternes rolle i samfundet samt kvalitet på universitetsområdet, hvilket vi vil gennemgå i følgende afsnit.

Der kan i VTU's kommunikation i denne periode registreres en regularitet, der baserer sig på universiteternes nye rolle i samfundet, hvor det italesættes, at de danske universiteter skal have en mere fremtrædende rolle i det danske samfund: *"Universiteterne i 90'erne ekspanderer udover de klassiske rammer, influerer på samfundslivet, stimulerer kulturlivet og initierer erhvervslivet på en mere indgribende og dynamisk måde end tidligere"* (FSK 1999: 1; SK 1997: 2). Således lægges der i kommunikationen vægt på, hvordan universiteternes og forskningens betydning har ændret karakter – og er blevet helt essentiel for samfundets fortsatte udvikling, og det hedder sig blandt andet, at *"forskningen har udviklet sig fra*

tidligere primært at have haft en kulturhistorisk rolle til i dag også at være et fundament for samfundsøkonomien og velfærdsudviklingen” (FSK 1996: 1). Med udgangspunkt i dette rationale kobles universiteterne sammen med de fremtidige udfordringer, som samfundet står overfor i et globaliseret videnssamfund, der er under øget teknologisk udvikling, og det tematiseres i VTU’s kommunikation, at tilknytningen mellem universiteterne og samfundet er for svag; et problem, der er funderet i, at styringen på området hidtil ikke har formået at give rum til udviklingen af universiteternes nye rolle. Problematiseringen tager blandt andet udgangspunkt i, at der ikke er tilstrækkeligt samspil og forståelse universiteterne og samfundet i mellem, hvormed universiteternes arbejde ikke i tilstrækkelig grad bliver gjort til nytte og gavn for både borgere, erhvervsliv, kulturliv og politik. En regularitet kan således registreres omkring et generelt samfundsbehov, og det beskrives, hvordan *”Forskning er blevet et vigtigt led i at opretholde velfærd, og den har betydning for brede samfundsområder som miljø, sundhed, erhverv og kultur. Det afføder en øget politisk fokusering på området og giver forskningen et betydeligt ansvar for at yde sit og bidrage til samfundets behov*” (FSK 1998: 2), hvilket kan ses som et udtryk for tematiseringen i denne periode. Det hedder sig desuden, at Danmark og danskerne i fremtiden skal *”overleve på at være dygtigere og hurtigere til at udvikle og forske end vore konkurrenter – ellers vil vores levestandard uværgeligt falde. Derfor er viden og velfærd koblet tæt sammen i regeringens politik*” (FSK 1996: 3). Disse citater figurerer som eksempler på italesættelserne om, at man fra politisk hold betragter det som nødvendigt, at der gøres en indsats for, at universiteternes resultater bringes mere aktivt i spil i samfundet ved at blive formidlet, viderebragt og nyttiggjort på vidtfavnende og mangfoldige måder – kulturelt, socialt og erhvervsmæssigt (FSK 1998: 10). Regulariteten betegner dermed samspil og dialog med alle samfundsområder som helt essentiel, hvorfor tilknytning til samfundet nødvendigvis må styrkes – noget, som styringen af universiteterne ikke hidtil har formået.

I forbindelse med, at produktionen af viden italesættes som afgørende for den fremtidige velfærd og for helt brede samfundsområder som miljø, sundhed, erhverv, kultur og politik, bliver et potentielt problem samtidig italesat, nemlig at kvaliteten af såvel uddannelse som forskning ikke følger med samfundsudviklingen. Med globaliseringen handler det blandt andet om, at der stilles øgede krav til, at den uddannedes kvalifikationer er i overensstemmelse med kravene fra et stadig mere komplekst arbejdsmarked og samfund (FSK 1996: 7; FSK 1997: 1), og med et rationale funderet i disse overordnede samfundsbehov, kan der således registreres en regularitet i kommunikationen, som tager sit

udspring i, at styringen af det danske universitetsområde ikke hidtil har haft tilstrækkeligt blik for kvaliteten af hverken uddannelserne eller forskningen. Dette manglende blik eksemplificeres i det følgende citat ved, at *”Kvalitet er et nøgleord i disse år. Hvad forstår vi konkret ved kvalitet? Og hvordan sikrer og måler vi den?”* (UVM 1998: 1, 4, 10-12; UVM 1997: 3-4; UVM 1999: 4, 23-27). Vi kan dermed iagttage en tematisering, der er forankret i, at styringen ikke har formået at tage højde for kvaliteten, hvilket i kommunikationen bindes sammen med, at der i Danmark sættes for lidt fokus på det enkelte universitet og ikke mindst den enkelte forsker. Det markeres, at der ikke alene vides for lidt om universiteternes individuelle vilkår og egenforhold, men også om forskerens arbejdsliv – det vil sige disses hverdag, betingelser og behov. Flere italesættelser fremhæver dette aspekt, og det hedder sig blandt andet, at *”det er på tide, at vi også sætter fokus på det, som i virkeligheden er det allermest centrale – nemlig forskerne selv”* (FSK 1997: 1; UVM 1999: 5). Det kan således identificeres en kontinuitet, der tager omdrejningspunkt i et afgørende problem om at få defineret, hvad der forstås ved kvalitet på forskellige områder – og at en sådan definition må følge samfundets stadige udvikling, af denne simple grund, at kvaliteten betegnes som *”afgørende for velfærdssamfundets fortsatte beståen og udvikling”* (UVM 1998: 2).

Med henvisning til både universiteternes nye og mere fremtrædende rolle i samfundet samt kvalitetssikring af uddannelser og forskning, synes der at kunne iagttages en overordnet problematisering, der forholder sig kritisk til de tidligere organisatoriske forhold og som begge disse tematiseringer relaterer sig til. Denne problematisering baserer sig på en regularitet i italesættelserne, som blandt andet pointerer, at styringen har virket indskrænkende for universiteternes råderum. Det markeres i VTU's kommunikation som en nødvendighed, at universiteterne flytter sig i takt med, at samfundet forandrer sig, hvilket blandt andet kommer til udtryk i følgende citat: *”Universiteterne skal løbende og i takt med samfundsudviklingen forny og udvikle deres forsknings-, uddannelses- og formidlingsmæssige indsats, sådan at de offentlige investeringer i forskning og uddannelse kommer alle dele af samfundslivet til gavn og kan bidrage til at videreudvikle velfærden”* (FSK 1999: 2). I den forlængelse specificeres det, hvordan denne målsætning om fornyelse alene kan realiseres i form af et opgør med den udprægede standardiserede styring af området (FSK 1999: 2; UVM 1999: 1-2). Det skitseres dermed, hvordan det overordnede problem om at realisere mulige gevinster på universitetsområdet i forhold til både universiteternes mere fremtrædende samfundsrolle og kvalitetssikringen synes at finde sit udgangspunkt i en styreform, der ikke er fulgt med samfundet og universiteternes udvikling, og som dermed ikke er fordrende for de

fremtidige udfordringer: ”*Dansk forskningspolitik har hidtil lagt megen vægt på systemer, rammer og regler [...] det er nu vigtigt, at forskningspolitikken kommer ”hele kompasset rundt”*” (FSK 1997: 1), ligesom det tematiseres, hvordan ressourceforbrug, budgetbindinger og generelle reguleringer virker begrænsende for universiteterne med henvisning til, at ”*Vokseværket i denne samfundspåvirkende universitetsvirksomhed understreger behovet for større fleksibilitet og nye frihedsgrader i den styring, universiteterne som offentligt finansierede institutioner er underlagt*” (FSK 1999: 1). Styreformen karakteriseres således som hæmmende for universiteternes fleksibilitet, da den er for standardiseret og regelbunden, ligesom den ikke giver tilstrækkelig plads til at indrette sig efter individuelle forhold, hvorved universiteternes handlerum direkte begrænses (FSK 1999: 3). Der kan således registreres en generel og mere overordnet kontinuitet i italesættelserne, som fokuserer på den nuværende organisering af styringen af universitetsområdet, som ikke synes at facilitere universiteterne tilpasnings- og forandringsproces. Det problematiseres dermed, at styringen af universiteterne ikke giver universiteterne tilstrækkeligt rum til at udfolde sig, ej heller tilbyder midler til at påvirke eller styre de italesatte problemer.

3.2.2 LØSNING PÅ STYRINGSPROBLEMET

Som beskrevet i det ovenstående synes der at være flere aktuelle såvel som potentielle problemer, der blandt andet tager udgangspunkt i universiteternes rolle i opretholdelsen af den danske velfærd. Interessant er det her, hvordan disse problemer karakteriseres ved deres indbyrdes tilknytning til samtidens organisering af styringen af de danske universiteter, og det er i denne sammenhæng, at udviklingskontrakten italesættes som en løsning, til en mere tidssvarende organisering af styringen. Denne løsning tilskrives mange kvaliteter i forhold til at omkapsle disse mangfoldige tematikker, men i særlig grad ved at introducere en overgang fra den smalle detailstyring til en mere bred rammestyring, hvilket vi vil udfolde i det følgende.

På et overordnet niveau kommunikerer der fra VTU's side en udpræget nødvendighed af at indstifte mere fleksible styreformer på universitetsområdet for at sikre universiteterne et større råderum til at arbejde med de behov, krav og udfordringer, som de i kommunikationen skitseres som stående overfor. Det tematiseres i kommunikationen, hvordan der på universitetsområdet er særlige områder, som VTU gerne ser forstærket, blandt andet i forhold til at løfte kvaliteten på universitetsområdet. Det tematiseres imidlertid, hvordan disse er ”*af en art som dårligt lader sig tvinge igennem ved reguleringer, fordi de af natur forudsætter en*

frivillig og motiveret medvirken” (FSK 1998: 1), og der kan i kommunikationen registreres en kontinuitet, der baserer sig på et rationale om, at hvis universiteterne skal lykkes med at inkorporere nye mål, må der nødvendigvis åbnes for nye og mere fleksible styreformer (FSK 1999a: 1-2; FSK 1999b 2-3). Udviklingskontrakten beskrives dermed som en løsning til at fostre den beskrevne ønskelige udvikling; en løsning på styringsproblemet, hvor ”*Det bærende i en udviklingskontrakt skal være kombinationen af et højt ambitionsniveau og frihed til intern omstilling*” (FSK 1998: 4), hvormed hovedtanken er, at kontrakterne skal hvile på et fundament af selvstyre (FSK 1998: 1; FSK og UVM 2000; 1). Ved fra ministerielt niveau at løsne taget om universiteterne og dermed decentralisere styringen, gives universiteterne friere rammer til forandring og fornyelse, og det italesættes hvordan universiteterne, ved at indgå udviklingskontrakter, kan erhverve sig mulighed for at indrette sig efter egne behov og egenart (FSK 1999: 2; UVM 1999: 1-2). Det markeres i denne sammenhæng, hvordan udviklingskontrakten skal fungere som et supplement til den aktuelle standardiserede styring af området, og det tematiseres, at ”*som et led i en nødvendig fornyelse og et kvalitetsløft er der brug for, at loven kommer til at indeholde mere fleksible rammer*” (FSK 1998: 7). Målet er i bred forstand at blive bedre til at ”*løfte universiteternes ambitionsniveau, stimulere deres opfindsomhed og hæve produktivitet og kvalitet på kerneområderne*” (FSK 1998: 1; FSK 1997: 2), hvilket illustrerer tematiseringen i denne periodes løsning på problematiseringen. Hvad universiteterne helt konkret skal forbedre og udvikle bliver dermed en definitionssag, der er forbeholdt dem selv i henhold til deres individuelle karakter, kompetenceområde og størrelse (FSK 1999a: 2; FSK 1999b: 2-3; UVM 1999: 1-2). Dermed stiller udviklingskontrakten sig til rådighed som en løsning til at sikre universiteterne større råderum til at tilpasse deres individuelle målsætninger efter deres egne forhold, hvormed udviklingskontrakten skal betragtes som et værktøj til at sikre en bæredygtig udvikling. Kontraktens fokus ligger kort sagt i at udvikle de rammebetingelser, som er en forudsætning for at skabe klarhed, fokus og resultater inden for forskning, undervisning etc., men det bemærkes, at kontrakterne netop *ikke* handler om at fastlægge de resultater, der skal komme ud af forskningen og undervisningen, men alene skal forstås som hensigtserklæringer, som skal stimulere til fornyelse, omstilling, klare prioriteringer og udadvendt samarbejde (FSK 1999a: 3; FSK 1999b: 2-3).

Udover udviklingskontraktens tilbud om friere rammer til universiteterne, kan der iagttages en kontinuitet forankret i, at styringen fremover skal være forankret i en gensidig dialog mellem myndighed og institution. Denne dialog tematiseres som det helt centrale element i

kontraktstyringen og som grundlæggende for selve kontraktens udformning, ligesom kontrakten alene er funktionsdygtig, så længe begge parter er indforstået med den endelige udformning: *”Der skal være mulighed for fleksibilitet mellem ministerieniveau og universitetsniveau, sådan at mål og midler fastlægges i en dialog og udmøntes i en udviklingskontrakt”* (FSK 1998: 8; FSK 1999: 2; UVM 1999: 1-2). Udviklingskontrakten etableres dermed som et fælles projekt mellem ministeriet og det enkelte universitet, og der lægges i denne forbindelse vægt på kontraktens individualiserede karakter. Det italesættes hermed, hvordan udviklingskontrakten skal medvirke til at skabe en fælles ansvarlighed for den fælles fremtid, hvor eksempelvis forskningen *”tænkes ind i samfundets udvikling på alle områder, hvad enten det handler om uddannelse, miljø, sundhed, kultur, erhverv osv.”* (FSK 1997: 1). Ligeledes skal kontrakten fungere som løsning til at nedbryde grænserne i forskningssystemet, der traditionelt har været opdelt i tre verdener: *”De tre verdener [erhvervslivet, sektorforskningen og universiteterne] skal bringes tættere på hinanden og fungere som åbne kredsløb”* (FSK 1997: 1, 9).

Opfølgning og evaluering betegnes endvidere som et vigtigt element af kontrakten, som også skal danne udgangspunkt for den fortsatte dialogbaserede styring. Der italesættes således en intention om at måle og vurdere den udvikling og kvalitet, som tilskrives stor vigtighed, men der lægges samtidig stor vægt på, *”at evaluering ikke er og ikke bør være lig med kontrol”* (UVM 1999: 1). Såvel opfølgningen og evalueringen italesættes igen som en fælles indsats, der kræver samarbejde og dialog mellem ministeriet og universiteterne. Der kan således iagttages en regularitet i kommunikationen, der fokuserer på det forhold, at opfølgningen på målopfyldelsen er vigtig, men samtidig også er en proces, der ikke er eller bør være standardiseret eller konkretiseret, men skal baseres på erfaringer, hvorfor det vil *”være hensigtsmæssigt at udvikle målepunkter og rapportering i en indkøringsperiode, hvor universiteterne gør erfaringer, som kan lede til effektive og administrativt enkle fremgangsmåder og opfølgning”* (FSK 1999: 4-5). Som dialogbaseret styringsmekanisme skal udviklingskontrakten dermed indføres som en del af den nye rammebaserede styring, hvormed den italesættes som en løsningsmodel på den overordnede organisatoriske problematisering.

3.2.3 KOMMUNIKATIVE STRATEGIER

I denne periodes italesættelser bliver der fra VTU's side gjort brug af en række kommunikative strategier, der har til hensigt at gøre inklusionen attraktiv, herunder særlige former for inklusionsmekanismer samt strategier til etablering og mobilisering af

identifikationsformer ved hjælp af særlige lidenskabelige termer, hvilket vi vil udfolde i det følgende.

Universiteternes og den enkelte forskers rolle i samfundet bliver som tidligere nævnt tillagt stor betydning, og man kan argumentere for, at der skabes en særlig form for popularitet omkring denne rolle i VTU's kommunikation (FSK 1996: 2; FSK 1998: 3). Universiteterne italesættes som havende vidtrækkende og langsigtet betydning for det moderne samfund, og forskernes arbejde bliver i den forlængelse beskrevet som værende beundringsværdigt. Dette ses blandt andet i form af hyppig brug af formuleringer, så som *"udbredt anerkendelse af forskningens betydning for samfundet"*, *"Forskning og videnskabeligt baseret uddannelse er samfundets vigtigste kundskabspotentiale"* samt *"forskning i verdensklasse"*, som i høj grad præger kommunikationen, og markerer en anerkendelse af de danske universiteters høje niveau og forskernes essentielle rolle (FSK 1996: 1, 2; FSK 1997: 2; FSK 1998: 1, UVM 1999:3). Disse formuleringer kan i høj grad karakteriseres som elementer i den populære kommunikation, der søger at gøre inklusionen af en særlig gruppe attraktiv gennem en påskønnelse af deres meningsfulde bidrag til samfundet. Der kan således argumenteres for, at det politiske system her sætter fokus på inklusionen af et andet system, idet kommunikationen kodificeres i en mere videnskabelig terminologi, der har til hensigt at tiltrække det videnskabelige system og således muliggøre en strukturel kobling. VTU gør sig på denne måde attraktiv for universiteterne, hvilket er kendetegnede for den populære kommunikation (Stäheli 2002).

Foruden den populære kommunikation kan man argumentere for, at VTU benytter dialogen som en særlig form for inklusionsmekanisme; en mekanisme, der i høj grad synes at kunne tilskrives en affektiv værdi med dens anerkendelse af nødvendigheden af universiteternes medindflydelse. Der lægges, som tidligere nævnt, stor vægt på, at fremtidens styring af universiteterne er et fælles projekt, og universiteterne betegnes i kommunikationen som en vigtig spiller på lige fod med ministeriet selv. Universiteterne og forskerne opfordres til at tage aktivt del i blandt andet udformningen af kontrakterne, og det beskrives eksplicit, hvordan *"Regeringen inviterer [...] universiteterne til et samarbejde om at udvikle konceptet for disse kontrakter"* (FSK 1998: 4), ligesom det beskrives, at *"Konstruktiv kritik er velkommen"* (FSK 1997: 2), og der kan på baggrund heraf argumenteres for, at VTU her benytter dialogen som en inklusionsmekanisme. Dette ses ligeledes, da det markeres, at rollen som dialogpartner har positive konsekvenser i form af muligheden for medbestemmelse og

indflydelse for universiteterne (FSK 1996: 2, 12). Udviklingskontraktens formål om at forøge den individuelle udformning og at tilpasse målsætninger til universiteternes egenforhold giver universiteterne en attraktiv definitionsmagt, som gør kontrakten interessant for universiteterne. VTU italesætter i denne forbindelse sig selv og universiteterne som værende ligeværdige, og betegner arbejdet med kontrakten som en fælles læreproces: ”Opgaven er ny. Hverken ministerierne eller universiteterne ligger på forhånd inde med nøglen til at udtrykke og mål kvalitet” (FSK 1999: 4), og ”Udviklingskontrakten må opfattes som et forsøg hvor både universiteterne og ministeriet må prøve sig frem og lære, om og hvordan de kan anvendes positivt” (FSK 1999: 7), hvilket markerer, at universiteternes viden og erfaringer tilskrives stor betydning.

I denne sammenhæng kan man ligeledes argumentere for, at der i kommunikationen søges skabt en særlig identifikationsform, der etableres gennem brug af lidenskabelige termer og mere menneskelige rationaler, som står i modsætning til eksempelvis et økonomisk eller juridisk rationale, og hvor der, som også tidligere nævnt, er fokus på mobilisering af begær, fantasi og følelser. Universiteterne og den enkelte forsker tilbydes i kommunikationen en identifikationsmulighed, der er præget af beskrivelser som ”en fantastiske ressource, som ligger i menneskets evne til at undre sig, stille spørgsmål og fremsætte teorier, som kan undersøges, og derigennem skabe ny viden og erkendelse” (FSK 1996: 4). Der etableres dermed en særlig identifikationsform, der søger at inkludere universiteterne, og som ikke konstrueres ud fra et fornuftsbaseret rationale, men i høj grad er præget af begreber, der har en mere lidenskabelig karakter såsom *frodighed, frugtbar, kreativitet, intimitet, dynamik, engagement, lyst, vitalitet og stolthed* (FSK 1996: 2, 7, 16, 18; FSK 1997: 5; FSK 1998: 1, 2, 3, 6, 10; FSK 1999a: 1). Dette ses desuden også, idet forskning beskrives som en verden, hvor resultater skal bygge på nysgerrighed og en lyst til eksperimenteren, ligesom det italesættes, at forskerrollen beror på en lidenskab til arbejdet, hvorfor denne gruppe skal *stimuleres, inspireres, motiveres, tillokkes og plejes* (FSK 1996: 7, 16; FSK 1997: 3, 4; FSK 1998: 8, 10; FSK 1999a: 1). Der bliver desuden i høj grad gjort brug af affektive strategier i kommunikationen for at inkludere universiteterne, hvilket som tidligere nævnt kommer til udtryk gennem et fokus på, at universiteterne som organisationer består af mennesker, og at det er de menneskelige ressourcer, der skal værnes om og tiltrækkes: *Mennesket i centrum, familiære forhold, det hele menneske, meningsfyldt liv, selvforståelse, det menneskelige aspekt, integritet, livskvalitet* (FSK 1996: 3, 4, 9; FSK 1997: 1, 3, 4; FSK 1998: 10). Der kan således iagttages en regelmæssighed i kommunikationens indhold af lidenskabelige termer,

der gør italesættelsen af universiteterne attraktiv og inkluderende, hvormed der samtidig mobiliseres en særlig identifikationsform, der tilbydes universiteterne.

3.2.4 OPSUMMERING

Der ekspliciteres i kommunikationen i denne periode flere problemer i forhold til universitetsområdet, og særlig interessant synes det i denne forbindelse, at disse har som fællesnævner, at de relaterer sig til samtidens organisering af styringen af universitetsområdet. Det italesættes, at styringen af universiteterne har været for standardiseret, regelbunden og snæver blandt andet i forhold til universiteternes frihedsgrader, og at denne form for styring har ikke har formået at skabe et tilstrækkeligt samspil mellem universiteterne og det omgivende samfund. Denne utidssvarende organisering kobles i kommunikationen sammen med den fremtidige opretholdelse af kvalitet og velfærd, hvormed sikringen af befolkningens fortsatte høje levestandard sættes på spil.

Udviklingskontrakten stilles i kommunikationen til rådighed som en løsningsmodel, der som et udtryk for en ny styreform skal bibringe mere fleksibilitet ved at basere sig på frihed, individualitet og gensidig dialog, hvormed udviklingskontrakten samtidig italesættes som et samarbejde og et fælles projekt mellem universiteter og ministerieniveau. Udviklingskontrakten er frivillig at indgå i, hvilket ligeledes markerer et ønske om en løsere fleksibel styring af universiteterne, der i høj grad lægger op til selvstyring. Denne tematisering af udviklingskontrakten som løsning på dette organisatoriske styringsproblem bærer dermed i høj grad præg af, at VTU ønsker at inkludere universiteterne, idet det italesættes, at bæredygtig udvikling kun opnås igennem den motiverede indsats, hvilket bliver et element i den nye rammebaserede styreform. Universiteterne og forskerne fremstilles og beskrives gennem særlige former for populær kommunikation, hvor der opstilles en række identifikationsformer, der vil være attraktive at tilslutte sig for såvel universitetet som den enkelte forsker.

3.2.5 MAGTENS EFFEKTER

Vi har i periode I kunne iagttage, at udviklingskontrakten er blevet foreslået som en løsning til at facilitere en mere smidig organisering af styringen af universiteterne som en erstatning til samtidens mangfoldighed af regler og til den stramme detailstyring. De foreslåede løsningsmodeller i periode I implicerer visse magteffekter, hvilket vi vil udfolde i nærværende afsnit.

Det italesættes, at hensigten med indførslen af udviklingskontrakten er at øge universiteternes frihedsgrader, og en markering af universiteternes frie valg findes netop i forhold til kontraktens praktiske form, hvor fundamentet bygger på frivillighed. Kontrakten er i første periode ikke lovpligtig at indgå for universiteterne, og det italesættes, at det ikke er i VTU's interesse at tvinge universiteterne til at indgå kontrakten (FSK 1998: 1). Af universitetsloven fremgår det, at ministeren *kan* indgå samlede aftaler med universiteterne om målene for disses virksomhed og udvikling, hvormed kontraktens karakter af en mulighed for universiteterne markeres (FSK 1999b: 1, 3, 12). Udviklingskontrakten er desuden ikke juridisk bindende, ligesom den ikke er bundet op på nogen form for sanktionsmuligheder, hvilket understreges i kommunikationen i flere tilfælde, da den netop omtales som en aftale, og dermed ikke som en *rigtig* kontrakt: ”Kontraktstyring indebærer, at man fra politisk eller administrativ side indgår en aftale, en 'kontrakt'” (UVM 1998: 12), ligesom det beskrives, “At der ikke er tale om kontrakter i juridisk forstand men om en udveksling af hensigtserklæringer mellem en institution og en minister” (FSK 1999b: 9). Udviklingskontrakten karakteriseres således i højere grad som en aftale mellem to parter end som en kontrakt, og dens indhold består i hensigtserklæringer snarere end resultatmål (FSK 1999b, 12).

Betragtes disse italesættelser af udviklingskontraktens form af en frivillig aftale i et magtanalytisk blik, synes der i forskellige sammenhænge at kunne identificeres tendenser til den governmentale magtudøvelse. I denne magtforståelse er der et helt centralt fokus på at regulere handling gennem frihed, hvilket har tydelige karaktertræk med VTU's kommunikation, hvor vi kan registrere en hidtil uset tildeling af frihed til universiteterne.

Et af de steder, hvor den governmentale magtform ligeledes synes at komme til udtryk, er når periodens tematiseringer markeres af et udpræget fokus på samt en positiv indstilling til universiteternes individualitet – det kommunikeres, at de er og gerne må være forskellige, hvilket kontrakten skal kunne facilitere. Kontraktens grundlæggende frihedselement bliver således ”et opgør med tanken om en entydig måde at organisere et universitet på” (FSK 1999b: 2), hvor det samtidig fremhæves, at der med dette nye initiativ lægges op til et

”paradigmeskift, hvor universiteterne får fuld frihed til at indrette sig efter egne ønsker og behov” (FSK 1999b: 2). Det markeres således direkte i VTU’s kommunikation, at denne hensigt om at give universiteterne rum til selvstyring og organisering inden for egne rammer er noget ganske nyt. At taget om universiteterne således løsnes for at give dem mulighed for at fortsætte deres dynamiske udvikling betyder, at man kan argumentere for karaktertræk, der lægger sig op ad netop governmentalitetens hensigt om en styring, der leder ledelse. Denne form for distanceret ledelse af handlinger kan i høj grad identificeres i kommunikationen, hvor det fra ministeriets side italesættes, at styringen hidtil har været for fokuseret på en standardiseret model for universiteternes interne styring, hvorfor rammerne for denne styring i fremtiden skal opstilles ”i en dialog med det enkelte universitet i form af en udviklingskontrakt” (FSK 1999b: 2). Det italesættes i kommunikationen, at VTU *opfordrer* universiteterne til særlige handlinger (FSK 1999a: 8; UVM 1999: 33), og gerne vil *inspirere* universiteterne (FSK 1996: 12, 14; FSK 1998: 3, 4, 10; FSK 1999a: 1; UVM 1998: 6), hvormed de alene sætter nogle overordnede og frie rammer for universiteternes handlinger. På samme tid gøres det imidlertid klart, at denne form selvstyring *er* fastlagt af visse regler, og det pointeres i kommunikationen, at universiteterne er statslige institutioner, hvorfor den statslige styring nødvendigvis må være til stede – den skal imidlertid optimeres, så den ikke konfliktuerer med samtidens dynamiske universiteter og disses indbyrdes forskellighed (FSK 1999a: 1). Således implicerer denne nye løsning ikke et decideret fravær af lovkrav, regler og bemærkninger, hvilket kan betegnes som juridiske teknologier, men udviklingskontrakten skal simultant betragtes som et supplement til den nye styreform og en erstatning af visse elementer af denne tidligere meget regelbundne styring. Som beskrevet ovenfor gøres der i denne nye styreform rum til universiteternes eget initiativ og deres egen ansættelse af ambitionsniveau, ligesom der fokuseres på de individuelle muligheder, som udviklingskontrakten formidler adgang til. På den måde konstrueres universiteterne som en styringsenhed, der karakteriseres ved dennes evne til selvforvaltning, og universiteterne fremstilles i kommunikationen som en ligeværdig og ansvarlig partner (FSK 1999b: 2).

Et afgørende træk ved denne promovering af det aktive og ansvarlige universitet, som træffer frie valg over egne forhold, og som ikke skal gøres til genstand for en gennemreguleret stat, er, at det illustrerer, hvordan selve mediet for styringen forandres. Igennem anderledes teknikker, forpligtelser og selvteknologier handler det, i modsætning til i suverænitediskursens negative magtforståelse, om at styre igennem friheden, altså gennem universiteternes egen frihedsudøvelse. Denne governmentale magtforståelse handler dermed i høj grad om at konstruere netop de frit handlende universiteter, hvorved magten kan operere

ved at lede dem til at lede og forvalte sig selv ud fra problematikken om det frie valg. Således kan man iagttage VTU's særlige konstruktion af universiteterne som en bestræbelse på at lede universiteternes aktive selvforhold, hvormed vi her kan identificere et spil mellem den governmentale magtform og selvteknologier i form af den ekstern ledelse af universiteternes selvforhold.

Denne iagttagede bevægelse, mod en anderledes styring af universiteterne med et udpræget fokus på universiteternes ansvarlighed og evne til selvforvaltning kombineret med udviklingskontrakternes frivillige karakter, kan desuden betragtes som et udtryk for, at man i kommunikationen laver en forskydning af universiteternes frihed. Med indførelsen af udviklingskontrakten som et frivilligt redskab kan man argumentere for, at universiteterne bemægtes en beslutningskompetence, der ellers, traditionelt set, ligger hos magtindehaveren, hvilket i dette tilfælde er VTU. Denne beslutningskompetence har altså ikke tidligere ligget hos universiteterne, over hvem magten udøves, men qua kontrakternes frivillige form udstyres universiteterne imidlertid med magten til at vælge, hvorvidt de vil benytte sig af kontrakten eller ej. Hermed bemægtes universiteterne på en sådan måde, at disse fremstår som autonome og frit vælgende universiteter – heri den benævnte forskydning af frihed. Samtidig kan man argumentere for, at denne form for magtudøvelse gennem friheden kan indeholde et særligt paradoksalt element, idet den hylder det frie valg, samtidig med, at den bestemmer, at der er tale om et frit valg; ved at udsige, at valget er frit, defineres grænserne simultant for, hvor grænserne for denne frihed går.

I denne ledelse på distancen kan man desuden argumentere for, at VTU's magt konstitueres som en ikke-magt, der er kamoufleret og hengemt i kontraktens frivillige form. Niels Åkerstrøm Andersen beskriver i forbindelse med sin analyse af borgerens kontraktliggørelse, hvordan *"Magten skifter karakter med forvaltningens erkendelse af, at grænsen for forvaltningens magt over borgeren går ved borgerens magt over sig selv. Det nye magtblik tegner borgerne som viljeløse, for senere selv at kunne udstyre dem med en bestemt vilje"* (Andersen 2003: 17). Magten forudsætter således, som også tidligere nævnt, fravær af tvang, og den forudsætter samtidig den magtesløses frihed, der således bliver medium for magtudøvelsen. Andersen definerer i denne sammenhæng en moderne kontrakt som en kommunikationsform, der opererer med forskellen pligt/frihed: *"Kontraktkommunikationen handler om at specificere gensidige pligter, men den forudsætter [...] kommunikationsdeltagernes frihed til at binde sig og frihed til at oversætte pligten i forpligtelse"* (Andersen 2003: 118). Det vil sige, at styringen gennem kontrakter, som her betegner VTU's styring igennem udviklingskontrakten, handler om universiteternes pligt til at

forpligte sig selv, for derigennem at kunne opnå frihed.

Andersen beskriver videre, hvordan begrebet frihed dermed sættes på spil, og, som også beskrevet ovenfor, så ”forskydes [...] frihed til noget, der er begrænset af andres frihed, til frihed som noget, der er begrænset af selvrefleksionen over egen frihed. Der formes en art frihed af anden orden, der forskyder frihed fra at være et handlings projekt til at være et selvtankes projekt” (Andersen 2003: 18). Dette underbygger ligeledes den produktive tendens i den governmentale magtform, hvor fokus ikke er på at styre universiteterne ved at forhindre eller begrænse dem i deres handlinger, altså at udøve negativ magt, men derimod på at iværksætte særlige handlinger, at skabe noget, eksempelvis gunstige betingelser for universiteternes udvikling. Dette har desuden samklang med Foucaults antagelser om, at friheden ikke stiller sig som modsætning til magt, men derimod er en forudsætning for selve magtudøvelsen.

Inspireret af Luhmann og Teubner⁹ definerer Andersen endvidere kontrakten som et styringsredskab, der kan iagttages som binding mellem systemer frem for mellem individer (Andersen 2003: 48). Det vil sige, at begge systemer, som kontrakten binder sammen, må give mening til kontrakten på hver deres måde, idet systemerne er lukkede om sig selv. På den måde kan kontrakten betragtes som en strukturel kobling mellem systemer, hvilket harmonerer med ønsket om inklusionen af et andet system. Således kan der argumenteres for, at VTU’s inklusionsorienterede kommunikation i denne periode ligeledes kan iagttages i den frivillige kontrakt, der søger at inkludere universiteterne i kommunikationen, hvormed der kan ses en sammenhæng mellem de benyttede inklusionsmekanismer i periode I og den governmentale magtform, der har fokus på styringen gennem frihed og selvstyring.

Som berørt ovenfor, kan der skelnes mellem en henholdsvis negativ og positiv magt, hvor den negative magt er karakteriseret ved dens evne til at stoppe handlinger med eksempelvis trusler om sanktioner, som vi kender det fra den suveræne magtforståelse, mens den positive magt baserer sig på en evne til at iværksætte handling. Det er netop denne positive magtforståelse, der synes at være fremtrædende i denne periodes magtforståelse, hvor vi ovenfor har set, at VTU blandt andet søger at lede til ledelse gennem aktiveringen af universiteternes selvforhold qua deres ansvarliggørelse, hvilket vi vil reflektere over i det følgende.

Dette udprægede fokus på iværksættelsen af handling, altså den positive magt, synes at

⁹ Andersen benytter desuden i *Borgerens Kontraktliggørelse*, Derrida som inspiration. Derrida beskriver kontrakten som en forpligtelse mellem to fremmede sprog, eller to diskurser og som et dokument, der muliggør en oversættelse (Andersen 2003: 51).

kunne identificeres i den ovenfor beskrevne mægtiggørelse, eller empowerment, hvor VTU leder universiteterne til at handle på eget initiativ. Dermed tilskrives universiteterne et vis handlerum i forhold til deres udvikling, hvilket motiverer til frivilligt at indgå i styringsrelationen med ministeriet. I denne sammenhæng synes Foucaults begreb om subjektivering relevant for den videre diskussionen af VTU's empowerment af universiteterne: Subjektivering betegner en form for magtudøvelse, hvor individer eller kollektiver konstrueres som bestemte subjekter (Foucault 1982: 212). Subjektbegrebet indeholder to betydninger, hvor man på den ene side kan være subjekt for, altså underkastet andres kontrol, og på den anden side kan man underkaste sig selv – det vil altså sige, at der skelnes mellem, at man er blevet *gjort* til subjekt, eller at man *gør* sig selv til subjekt, fordi man gerne vil. Der kan i forlængelse heraf argumenteres for, at konstruktionen af universiteterne som en selvforvaltende styringsenhed medfører, at denne empowerment af universiteterne antager en særlig produktiv karakter, hvor der ledes i henhold til skabelsen og udøvelsen af selvforhold hos universiteterne, hvor universiteterne går fra at være passive og ansvarshavende til at være aktive og ansvarshavende. Det vil med andre ord sige, at VTU søger at initiere universiteternes selvteknologiske engagement, hvor disse underkaster sig selv uden på nogen måde at ligge under for en tvang hertil – et engagement, der søges initieret ved at ændre universiteternes status fra magtes- og viljeløse til mægtige.

Magtobjektet i den governmentale magtform udgøres, som tidligere nævnt, af befolkningen, hvormed denne magtform normalt fungerer ud fra en sikkerhedsskabende og/eller biopolitisk logik om at sikre dennes overlevelse. Uden at gå så vidt som at sige, at det er den danske befolknings overlevelse, der ligger VTU for sinde, så synes der imidlertid at kunne identificeres en regelmæssighed i kommunikationen, hvor der henvises til den brede befolknings levestandard og velfærd. Vi så i det ovenstående, hvordan universiteterne blev indskrevet i en velfærdsterminologi, hvor opretholdelsen og bevarelsen af landets velfærd blev kædet sammen med universiteternes arbejde (FSK 1996: 3). Det pointeres således i VTU's kommunikation, at det ønskes undgået, at den høje levestandard skal falde, hvormed universiteternes arbejde på sin vis sammenkobles med en fostring af velfærden, hvilket kan identificeres med biopolitikkens rationale. Argumentet er her, at universiteterne skal være medvirkende til at sikre og styrke den danske velfærd, hvormed universiteterne styres med befolkningen som udgangspunkt. Dette kan ligeledes ses som en sikkerhedsskabende teknologi, der er kendetegnet for den governmentale magtform, da det er befolkningens fremtidige velfærd, der er i fokus i styringen af universiteterne. Det interessante er i denne

forbindelse, hvor den sikkerhedsskabende og biopolitiske logik blandes ind i styringen af universiteterne, at vi kan iagttage, at styringen begrundes med en henvisning til den generelle velfærd, ligesom det er en pointe, at de mægtiggjorte universiteter bliver koblet sammen med befolkningens fortsatte adgang til velfærd – de tilskrives således et ansvar i bevarelsen af levestandarden.

Man skal være forsigtig med at diagnosticere såvel hele samfund som institutioners magtforhold med udgangspunkt i rene magtformer, da disse sjældent optræder fuldstændig separeret fra hinanden. Det er imidlertid ikke ugængs, at en magtform antager dominerende status, og med udgangspunkt i ovenstående refleksion over periodens magttendenser synes vi at kunne argumentere for, at den governmentale magtforståelse i denne periode antager primat. Dette ser vi, da der, som tidligere nævnt, styres gennem frihed, og da styringen gennem udviklingskontrakten fokuserer på at lede universiteterne til at handle på en særlig måde, at iværksætte handling, hvilket illustrerer magtens positive og produktive sigte.

3.2.6 DELKONKLUSION

I begyndelsen af denne periode kan et fokus på universiteternes rolle i samfundet identificeres, og det tematiseres i kommunikationen, hvordan universiteterne op igennem 90'erne har fået en mere vidtrækkende betydning i samfundet. Denne første periodes overordnede problematisering tager udgangspunkt i den nuværende organisering af styringen af universitetsområdet, der italesættes som værende indskrænkende for universiteternes råderum. Udviklingskontrakten italesættes som en løsning hertil, da den som styringsredskab skal være medvirkende til, at der kan faciliteres en bredere rammestyring.

Der kan i kommunikationen identificeres forskellige former for kommunikative strategier, heriblandt brugen af populær kommunikation. Ved at kodificere kommunikationen i videnskabelige termer, hvor forskningen og universiteternes rolle og betydning for samfundet beskrives som meningsfuld, forsøges en strukturel kobling skabt mellem det politiske og det videnskabelige system. Også selve dialogen kan siges at blive brugt som en affektiv strategi, hvor fremtidens styring betegnes som et fælles projekt, og hvor ministeriet og universiteterne er ligeværdige parter, som er særligt kyndige på hver deres område. Desuden er der i kommunikationen en særlig brug af lidenskabelige termer med et meget menneskeligt rationale i modsætning til mere juridiske eller økonomiske rationaler.

Løsningen på den overordnede organisatoriske problematisering implicerer visse magteffekter, som primært udmønter sig i en governmental magtudøvelse. VTU's kommunikation bærer i denne periode præg af et fokus på det frivillige aspekt ved udviklingskontrakten og universiteternes selvforhold, hvorfor styringen med magtanalytisk blik kan iagttages som havende lighedstegn med den governmentale magtform. Der bliver i denne periode gjort op med en tidligere styreform, der har været præget af stram detailstyring, og der kan nu identificeres en styring, der har fokus på ledelse til selvledelse. Udviklingskontrakten bliver et styringsredskab, der har til formål at skabe frihed, og der kan i høj grad iagttages tendenser til den produktive magt, hvor universiteterne tildeles en særlig magt igennem mekanismer for empowerment. Det betyder, at universiteterne i denne styring får pligt til at forpligte sig, for derigennem at opnå selvstyring og frihed. Derudover kan den governmentale magtform identificeres gennem VTU's italesættelser i velfærdsterminologier, der kan siges at have karakter af et biopolitisk rationale, idet universiteterne og deres forskning knyttes sammen med befolkningens og samfundets velfærdniveau.

Omkring 2001-2002 kan der identificeres brud i regulariteten i kommunikationen, og der kan iagttages nye regelmæssigheder i kommunikationen om udviklingskontrakterne. De behandlede kontinuiteter, som har været fremtrædende i periode I, bliver mindre fremtrædende i disse år, hvilket markerer bruddet, der således danner udgangspunkt for begyndelsen af nye kontinuiteter og dermed indgangen til anden regularitetsperiode.

3.3 PERIODE II

I oktober 2002 indgås en politisk aftale om en universitetsreform, hvor formålet er, ”at styrke universiteternes ledelse og at åbne yderligere for folk udefra, så vi sikrer et tættere samspil mellem universiteterne og det omgivende samfund” (Regeringen 2002: 3). Reformeringen af universitetsområdet baserer sig på et mål om at blive et førende videnssamfund, hvormed der stilles øgede krav til forskningens afkast, og man kan i kommunikationen identificere en kontinuitet, der baserer sig på et behov for måling af universiteternes udviklingsindsats. Dette illustrerer således et brud i kommunikationen, hvormed slutningen på første regularitetsperiode markeres. Styringen problematiseres nu med udgangspunkt i andre tematiseringer, og der kan identificeres en ny regularitet i kommunikationen, der skaber en anderledes overordnet problematisering, hvormed en ny periode tager sin begyndelse. Med udgangspunkt i den nye universitetslov fra 2003 (VTU 2003a) samt den nævnte universitetspolitiske aftale fra 2002, *Tid til forandring for Danmarks Universiteter* (Regeringen 2002; Regeringen 2005; VTU 2005a), introduceres en ny og opdateret udgave af udviklingskontrakterne i 2004, de såkaldte anden generations udviklingskontrakter, og der kan i denne periode spores en ny form for problem/løsnings-forhold, hvilket vi i følgende afsnit vil behandle.

3.3.1 TEMATISERINGER AF STYRINGSPROBLEMET

Der kan i VTU’s italesættelser af udviklingskontrakten i denne periode identificeres en overordnet problematisering af styringen i den foregående periode, som tager sit udgangspunkt i, at denne ikke har kunnet facilitere en måling af de danske universiteter og deres performance på tilstrækkelig vis. Dette kommunikerer gennem forskellige tematiseringer, henholdsvis sammenligneligheden universiteterne i mellem, den offentlige økonomiske investering i universiteterne samt detailstyringen på området, hvilke vi vil gennemgå i følgende afsnit.

Det problematiseres i denne periode, at styringen i forrige periode har været for bred, og at udviklingskontrakten i dens hidtidige form har ikke været optimal. Denne problematisering finder sit rationale i, at ”det har været vanskeligt at bruge udviklingskontrakterne og afrapporteringen i årsrapporterne til at følge universiteternes udvikling” (VTU 2004a: 1). Det fremhæves således i kommunikationen som et problematisk element, at kontrakterne hovedsagligt har bestået i aftaler og for brede hensigtserklæringer om helt overordnede mål, aktivitetsindsatser og indsatsområder, der ikke i tilstrækkelig grad har været konkretiserede

og kun sjældent opdelt i operationelle delmål, ligesom der ikke er blevet skelnet mellem mål og midler (VTU 2004a: 1). Det kommunikeres hermed, at det *”ikke har været muligt løbende at overvåge niveauet og udviklingen i forskningens kvalitet”* (Regeringen 2005: 12, 2), og der kan således identificeres en regularitet, der er centreret omkring afrapporteringen af universiteternes udviklingsarbejde, hvor det italesættes, at udviklingskontrakterne ikke på nuværende tidspunkt har formået at facilitere en tilstrækkelig opfølgning på universiteternes målsætning. Den bredere rammestyling, som udviklingskontrakten i periode I havde til formål at facilitere, problematiseres således som værende for overordnet og ukonkret i forbindelse med styringen af universiteterne, da de ikke har kunne bibringe en kortlægning af universiteternes konkrete udviklingsarbejde (VTU 2004b: 1; VTU 2003b: 4). Dette kobles endvidere sammen med en problematik i forbindelse med sammenligning af universiteterne på tværs, som ikke har været mulig, da målsætningerne fra universiteternes side har været for individuel, hvormed man ikke har kunnet holde universiteternes arbejde op mod hinanden (VTU 2003d; VTU 2004b: 2).

Der kan i denne periode fortsat identificeres et udpræget fokus på universiteternes rolle i forhold til det omgivende samfund, men kommunikationen omkring dette tema synes imidlertid at have ændret sig, hvormed vi kan identificere en diskontinuitet i forhold til den foregående periode. Hvor der i periode I kunne iagttages et stærkt fokus på, at universiteterne skulle knyttes tættere til det øvrige samfund og dermed indgå i et bedre samspil med helt brede samfundsområder, er der i denne periode et øget fokus på, hvilke økonomiske gevinster, samfundet får ud af universiteternes arbejde. Det tematiseres således, at universitetet, med afsæt i deres forskning og uddannelse, skal *”tilføre samfundet forskningsresultater og viden med sigte på at fremme vækst, velfærd og udvikling i hele samfundet”* (Regeringen 2002: 11), ligesom det markeres, at det *”er spild af samfundets ressourcer, at vi i Danmark er så dårlige til at udnytte landets fremragende forskning. Der er et stort potentiale for at styrke samspillet mellem offentlig forskning og erhvervslivet”* (VTU 2003a). Dette eksemplificerer regulariteten i italesættelserne i denne periode, hvor et udpræget fokus på økonomi synes at danne udgangspunkt for problematiseringen af styringen, og hvor vendinger som *offentlig investering* og *borgernes skattekrone* i høj grad præger kommunikationen (Regeringen 2002: 1, 5, 21-22; VTU 2002a; VTU 2003e; VTU 2003f; AC 2003: 1, 2; CUF 2003). På samme måde som i periode I markeres samspillet mellem universiteterne og det øvrige samfund således som yderst betydningsfuldt, men i denne periode handler det reelt set om at have tilstrækkelige økonomiske midler til rådighed,

når det kommer til sikringen af landets velfærd, hvilket specificeres direkte i kommunikationen; ”vi skal have styrket vidensproduktionen og universiteternes samspil med det øvrige samfund, så der er råd til at sikre velfærden i fremtiden” (VTU 2002), hvormed det markeres, at universiteterne spiller en helt konkret og yderst væsentlig rolle i forhold til ”at sikre videnssamfundets udvikling – og dermed bidrage til vækst og velfærd i hele samfundet” (Regeringen 2002: 3) og ”Fokus er på målsætninger og resultater til gavn for samfundet” (VTU 2005a: 11). Dette ønske om klarere resultatkrav kobles i kommunikationen sammen med Folketingets årlige bevilling på mere end 10 milliarder kroner til universiteternes uddannelses- og forskningsindsats, og det italesættes, at såvel Folketing som det øvrige samfund har ”et berettiget krav på synlighed og åbenhed om universiteternes strategiske udvikling, dialog om universiteternes målsætninger og gennemsigtighed i universiteternes virke” (VTU 2005: 6) og videre fremhæves det, at bevillingerne ”ikke [er] nogen blankocheck. For at nå målene om kvalitet og relevans vil regeringen stille store krav til, hvordan pengene bruges” (Regeringen 2005: 1; CUF 2003; VTU 2003f). Det er i denne forbindelse interessant at iagttage, hvordan der kan identificeres en regulær meningsforskydning af universiteternes samfundsrolle, der tidligere var meget fokuseret omkring opretholdelsen af den danske velfærd. Denne bevaring af velfærden suppleres nu med et økonomisk rationale omkring vækst, velstand og udvikling, og der tages udgangspunkt i samfundet og virksomhedernes behov frem for universiteternes, hvor ”omfanget og kvaliteten af universiteternes udbud skal matche samfundets, virksomhedernes og de uddannedes behov” (Regeringen 2002: 11; Regeringen 2005: 1, 3; VTU 2005c). Problematikseringen baserer sig kort sagt på, at styringen ikke har skabt mulighed for indblik i og kontrol med den økonomiske investering i universiteterne, hvilket er en problematisering, som i høj grad bindes sammen med det ovenfor skitserede styringsproblem, nemlig at universiteternes målsætning og målopfyldelse ikke har kunnet følges af VTU.

Som det også var fremtrædende i periode I, er der i denne periode en regularitet omkring den tematisering, at styringen af universiteterne har været for detaljeret og for regelbunden. Det kommunikeres, hvordan den centrale detailstyring, med dens mangfoldighed af regler og bekendtgørelser, ikke er fordrende for universiteternes videre udviklingsarbejde og for deres omstillingsparathed i forhold til globaliseringens samfundsmæssige udfordringer, og det tematiseres, at der må sættes ”en stopper for detailstyringen af universiteterne ved at nedbringe antallet af regler og bekendtgørelser” (Regeringen 2002: 3). Der kan således registreres en regularitet, der baserer sig på, at der også i fremtiden bør lægges mere vægt på

rammestyling, og at der altså i styringen af de danske universiteter bør skæres ned på mangfoldigheden af indskrænkende regler (Regeringen 2002: 4, 9, 26; VTU 2005a: 6, VTU 2002a), hvilket imidlertid kan siges at være modstridende i forhold til den første tematisering af styringsproblemet om, at styringen netop har været for bred.

3.3.2 LØSNING PÅ STYRINGSPROBLEMET

Som løsning på den ovenstående problematisering af den manglende mulighed for at måle og følge universiteternes arbejde, italesættes udviklingskontrakten i denne periode som et styringsredskab, der skal kunne bruges til at føre tilsyn med universiteterne. Dette tematiseres, ligesom vi så det i periode I, på forskellig vis i kommunikationen, hvilket dette afsnit vil præsentere.

Som løsning på problematiseringen af den tidligere periodes styring, hvor det blev italesat, at universiteternes performance ikke kunne måles og dokumenteres i tilstrækkelig grad, kommunikeres det, at der skal defineres konkrete og operative målsætninger akkompagneret af nye og klarere succeskriterier med udgangspunkt i kvantitative mål (Regeringen 2002: 8, 22). Ministeriets oplæg til periodens nye kontrakter ledsages eksempelvis af et såkaldt temakatalog, som definerer et antal temaer, som kan danne udgangspunkt for universiteternes fremtidige udviklingskontrakter, og det specificeres, at der til hvert område, som medtages i kontrakten, bør opstilles klare og målbare indikatorer (VTU 2004c; VTU 2004b: 2; VTU 2005a: 10, 13). Vi kan hermed iagttage en tematisering, der er baseret på, at udviklingskontrakten skal kunne fostre løbende og systematiske evalueringsindsatser af universiteternes udviklingsarbejde, og at evalueringen skal danne udgangspunkt for en efterfølgende opfølgingsindsats. Et eksempel herpå er, når det i kommunikationen italesættes, at *”Evalueringerne skal være genstand for systematisk opfølgning, som skal blive en del af universiteternes afrapportering og indsatsområder i udviklingskontrakterne. Evalueringsrapporterne og de udarbejdede opfølgingsplaner skal være offentligt tilgængelige”* (Regeringen 2002: 21, 18; Regeringen 2005: 4). Kontrakterne antager således en ny funktion i forhold til en mere direkte resultatstyring, hvor evalueringer og planer for samt gennemført opfølgning skal fremgå af udviklingskontrakten, hvorigennem universiteternes arbejde kan vurderes i forhold til deres levering af resultater, som gavner samfundets vækst og velfærd. Kort sagt, så skal universiteterne gennem dokumentationen af deres udviklingsarbejde, legitimere deres brug af offentlige bevillinger, hvilket samtidig bindes op på belønnings- og sanktionsstrukturer, der kan træde i kraft ved henholdsvis

tilstrækkelig og utilstrækkelig målopfyldelse (Regeringen 2002: 22; Regeringen 2005: 12, 2).

I denne forbindelse præsenteres benchmarking ligeledes som et centralt element af udviklingskontrakten som en løsningsmodel, hvilket blandt andet ses, når det italesættes, at udviklingskontrakten nu skal rumme strategier for benchmarking mellem det pågældende universitet og nationale og internationale universiteter og fagmiljøer således, at kontrakten kan *"muliggøre sammenligninger på tværs af hovedområder, aktivitetstyper og universiteter"* (Regeringen 2002: 22, 2, VTU 2005: 26). Der kan således registreres en regularitet i italesættelserne, der er forankret i et rationale om, at en sådan sammenligning af danske og internationale universiteter vil kunne målrette udviklingsarbejdet. I denne forbindelse kan der igen identificeres en regularitet i forbindelse med VTU's markering af det målbare og kvantificerbare aspekt, og der henvises her til vigtigheden af data og dokumentation om *optag, frafald, eksterne samarbejder, publicerings- og citeringshyppighed* etc. (VTU 2003 h; VTU 2005a: 7, 10, 15, 16, 30; VTU 2002B; 2004f; 2004a: 2). Der lægges i forbindelse med denne afrapporteringen vægt på, at indsatsen *"vil ske efter de samme principper på tværs af universiteterne, hvilket vil muliggøre en vis sammenlignelighed"* (VTU 2005: 6), og dette udgør desuden bevæggrund for indstiftelsen af fælles kontraktperioder for alle universiteterne, hvormed de enkelte universiteters målsætninger kan sættes i forhold til hinanden og gøres systematisk målbare (VTU 2004b: 2, VTU 2005b: 1). Dette understreges yderligere, idet det hyppigt italesættes, at kontrakterne skal kunne *"læses samlet og give et overskueligt indblik i det danske universitetssystem og dets udvikling"* (VTU 2004a: 4).

Mens udviklingskontrakten i første periode blev indført som et styringsredskab, hvor universiteterne og VTU i samarbejde skulle sætte rammerne for styringen, skal udviklingskontrakten nu bruges til en mere detaljeret definition af, indenfor hvilke områder, universiteterne kan få frihed til selvstyring: *"Universiteterne skal have frihedsgrader til at tilrettelægge, hvordan de indfrier målsætningerne til gavn for samfundets udvikling, men målsætningerne skal opstilles som en forpligtende aftale mellem universiteter og samfund"* (VTU 2005: 10, 25). Dette eksemplificerer, hvordan universiteternes frihedsgrader i stadig højere grad defineres af VTU, og gives til universiteterne, der således i nogen udstrækning tildeles en mere passiv rolle end det var tilfældet i periode I. Hermed kan man således registrere en regularitet i italesættelserne, der baserer sig på sammenkoblingen af universiteternes frihed og VTU's rolle som statslig styrer (VTU 2005: 6). Ministerens rolle bliver i denne periode langt mere fremtrædende i kommunikationen, og der kan iagttages en

regularitet i italesættelserne af ministerens betydning i styringen af universiteterne, hvor denne tilskrives en langt større definitionsmagt i forhold til udviklingsarbejdets succeskriterier samt godkendelsen af universiteternes kontrakter (Regeringen 2002: 12, 21, 22, 29). Man kan endvidere argumentere for, at periodens aktivering af udviklingskontrakten som et strategisk dokument, der skal diktere en defineret retning, betegner et klarere ønske om en særlig udviklingsretning. Det beskrives eksempelvis, hvordan ”*Kontrakterne skal fastholde fokus på strategisk udvikling, bestyrelsens prioriteringer og præcise kvantitative målsætninger*” (VTU 2005: 26, 1, 12), og dette fokus på retning adskiller sig i høj grad fra den foregående periode, hvor arbejdet med udviklingskontrakten i højere grad blev betegnet som et fælles projekt mellem to partnere; universitetet og ministeriet.

Som nævnt i ovenstående, problematiseres det, at styringen i periode I har været for detaljeret, hvilket ligeledes var en tematisering, der prægede kommunikationen i den første periode. Det interessante i denne periode er imidlertid, at løsningsmodellen, der stilles til rådighed i forhold til periodens overordnede problematisering, ikke synes at facilitere dette styringsproblem, idet løsningen medfører en mere snæver styring. Der kan måske endda argumenteres for, at italesættelserne af udviklingskontrakten som styringsredskab i denne periode kan siges at have en forstærkende effekt i forhold til dette detaljeringsaspekt.

Yderligere fremhæves det i kommunikationen i denne periode, at udviklingskontrakten har ændret karakter på en sådan måde, at denne nu er blevet lovpligtig for universiteterne at indgå, hvormed den ikke længere fremstår som et frivilligt tilbud til universiteterne (VTU 2004b: 1, 2; VTU 2005b: 1). Dette bliver gentagende gange italesat i en sammenhæng med periodens øgede fokus på krav, forpligtelser samt direkte henvisninger til universitetsloven og andre nedsatte rammer (Regeringen 2002: 16; VTU 2003c: 2). Dette fokus står i klar kontrast til VTU's syn på universiteternes opgaver blot fire år tidligere, hvor der, modsat dette direkte krav, henvises til ”*universiteternes muligheder for at udvikle og tilføje nye elementer til deres opgaveportefølje*” (Forskningsministeriet 1998: 1). Dette skift i kommunikationens ordlyd bliver tydeligt på tværs af italesættelserne, og særligt termen *forpligtelse* bruges hyppigt, eksempelvis i det følgende citat, der illustrerer regulariteten: ”*Universiteterne skal forpligtes til systematisk at sikre og udvikle kvaliteten i forskning og uddannelse*” (Regeringen 2002: 7, 11, 12, 13, 21, VTU 2004b: 2, 4; VTU 2005a: 5; VTU 2005B: 1; 2003g). Andre steder tager lignende formuleringer samme drejning med henvisning til lovens rammer og minimumskrav, hvilket blandt andet kan ses i det følgende, hvor fokus på loven eksemplificeres: ”*større åbenhed, øget faglig selvbestemmelse og frihed til at bestemme sin interne organisering inden*

for lovens rammer” (Regeringen 2002: 11, 3, 9, 21; VTU 2004a: 1, 2). Det markeres således, at universiteterne i dag og i fremtiden skal være sikret selvforvaltning, men det fremhæves samtidig, hvordan denne forvaltning ikke er ubegrænset, da den skal foregå ”*inden for de rammer, der fastlægges i den nye lov*” (Regeringen 2002: 25).

3.3.3 KOMMUNIKATIVE STRATEGIER

I denne periodes italesættelser bliver der, ligesom i første periode, gjort brug af en række kommunikative strategier fra VTU’s side, der har til hensigt at gøre inklusionen attraktiv, herunder særlige former for inklusionsmekanismer samt strategier til etablering og mobilisering af identifikationsformer. Disse strategier synes imidlertid at antage en væsentlig anderledes karakter end i den foregående periode, hvilket vi vil gennemgå i det følgende.

Der synes i kommunikationen fortsat at blive bejlet til andre systemer, imidlertid ikke længere det videnskabelige system, hvortil der i periode I søgtes skabt en strukturel kobling. Italesættelserne synes således ikke længere at basere sig på den videnskabelige terminologi, ligesom de mere emotionelle og værdiladede termer, i henvisningen til forskerne som landets vigtigste kundskabspotentiale og universiteterne som værdibærende og identitetsskabende institutioner også forsvinder ud af kommunikationen. I denne periode kodificeres kommunikationen i anderledes klassiske økonomiske termer, hvormed der kan argumenteres for, at der søges at skabe en strukturel kobling til det økonomiske system. Markedsrelaterede begreber gennemsyrrer kommunikationen, og der kan iagttages en hyppig brug af ord som *udbud, efterspørgsel, vækst, konkurrenceevne, investeringer, talentpleje, partnerskab, virksomhedsregnskab* og *drive* er med til at skabe fundament for en særlig form for populær kommunikation, der søger at inkludere erhvervsmæssige og økonomiske systemer (Regeringen 2002: 4, 5, 11; VTU 2005a: 5, 6, 28; VTU 2004b: 3; VTU 2002a; VTU 2003f).

Denne økonomiske bejlen ses også med periodens henvisninger til publikationen ”*Nye veje mellem forskning og erhverv – fra tanke til faktura*” (Regeringen 2003) i forbindelse med vækststrategien for 2002 (Regeringen 2003: 5) ligesom et overordnet klassisk økonomisk rationale gennemtrænger formålet med og på sin vis den italesatte eksistensberettigelse af landets universiteter: Der skal være afkast af forskningen, og derfor skal universiteterne spille sammen med erhvervslivet (Regeringen 2003). Det italesættes således, at der forventes et særligt outcome af universitetets arbejde, og at disse skal legitimere deres bevillingerne, ligesom der kan iagttages et markant fokus på, at samfundet har krav på at se, hvad deres aktie er værd – og om den fortsat lever op til dette værd. Der er desuden henvisninger til, at

man gerne ser, at de offentlige midler udbydes i åben konkurrence; altså en mere ren markedsmekanisme, ligesom positivt arbejde med kvalitet og udvikling skal kunne belønnes (Regeringen 2005). Der kan i denne forlængelse argumenteres for, at universiteterne bliver italesat mere som en virksomhed, hvilket kan siges at have lighedstegn med New Public Management, hvor offentlige institutioner i højere grad skal afspejle den private sektor og dennes fremgangsmetoder (Greve 2002). Samtidig med at der bejles mindre til det videnskabelige system, synes der dermed også i kommunikationen at være en meget faldende interesse i at motivere universiteterne til inklusion i forhold til udviklingskontrakterne, og dette skal muligvis ses i sammenhæng med det faktum, at udviklingskontrakterne er gået fra at være en frivillig aftale til at være en lovpligtig kontrakt. Der er således, i modsætning til den forrige periode, et mindre fokus på at inspirere og motivere universiteterne til at være med, og et øget fokus på de økonomiske incitamenter for universiteterne (Regeringen 2002: 22).

Som beskrevet ovenfor, karakteriseres periode II af en nærmest ikke-tilstedeværende brug af videnskabelige termer, mens en anden form kommunikativ strategi imidlertid synes at blive bragt i spil af VTU i skabelsen af identifikationsformer. I denne periode indtager hele det målbare og kvantitative aspekt som tidligere beskrevet en stadig mere fremtrædende plads i kommunikationen, og det italesættes blandt andet, hvordan kontrakterne skal fastholde fokus på præcise målbare indikatorer og kvantitative målsætninger. Yderligere beskrives det, hvordan der arbejdes på at udvikle datagrundlag og dokumentationssystemer, der vil øge universitetsbestyrelsernes muligheder for at synliggøre resultaterne, så der kan følges op på og handles i forhold til disse visninger, ligesom det beskrives, hvordan der udvikles metoder til benchmarking, der ligeledes er kendetegnet ved sammenligning på tværs: ”De forskningsbevilgede organer skal sikre, at der sker en mere systematisk og central udvikling og erfaringsopsamling af metoder for og resultater af forskningsevalueringer” (Regeringen 2005: 12; VTU 2005: 26).

Ifølge Niklas Rose (2002), har brugen af og henvisningen til det numeriske element opnået en umiskendelig politisk magt i det moderne samfund, og han argumenterer for, at kvantificering af det sociale er ”*integral to the problematization that shape what is to be governed, to the programmes that seek to give effect to government and to the unrelenting evaluation of the performance of government that characterizes modern political culture*” (Rose 2002; 199, 197). Rose mener hermed, at denne kvantificering i høj grad kan betegnes som politiseret, fordi det aktivt til- og fravælges, hvad der skal måles, hvordan det skal måles,

og hvordan resultatet skal præsenteres og fortolkes, og han beskriver, hvordan kvantificeringen bidrager til at trække grænsen mellem relevante og irrelevante emner og indsatsområder ”by purporting to act as automatic technical mechanisms for making judgements, prioritizing problems and allocating scarce resources” (Rose 2002: 198). Rose trækker blandt andet på Foucault, og med dette udgangspunkt henviser han til, hvordan brugen af statistik i det 19. århundrede blev et at de centrale redskaber i produktionen af den viden, der er nødvendig for at regere (Rose 2001: 209). Med udgangspunkt i en historisk analyse af opkomsten og brugen af tal og statistiske målinger i det moderne samfund, pointerer Rose, at tallenes magt blandt andet skal findes i den iboende og ordnende kapacitet, idet der gennem brugen af tal kan skabes et blik for og tydeliggørelse af resultater (Rose 2002: 205-205).

Der kan argumenteres for, at VTU’s kommunikation, der i denne periode i stadig højere grad fokuserer på det kvantitative aspekt af universiteternes udviklingsarbejde, kan betegnes som en flersidet teknik. På den ene side kan dette betragtes som en bevægelse mod en mere systematisk måde at indsamle mere information om universiteterne på og således til at diagnosticere tingenes tilstand som grundlag for styringen; altså i forlængelse af Foucaults argument om, at man må vide, før man kan regere, hvilket imidlertid også kan være meget mere og andet end ved tallets kraft (Rose 2002: 209). Samtidig kan kvantificeringen, på den anden side, ses som et instrument til at måle og vurdere, og altså føre tilsyn med, hvordan og hvorvidt det styrede, universiteterne, lever op til de nedsatte forventninger – og ikke mindst holde dem op på dette. At disse tal skal basere sig på fælles temaer bliver dermed en teknik til at kunne øge udsigelseskraften af det kvantitative element, hvormed man desuden kan opnå en effekt ved at styre universiteterne i forhold til en intern konkurrence; altså op imod andres mål og resultater. Herudover har det numeriske element den egenskab, at data kan omdannes til statistikker og grafer, som har en særlig visuel værdi. Dette er således en måde at gøre universiteterne og deres arbejde synligt og dokumenterbart på, ved at transformere data til information, som er tilpasset kommunikationens tiltænkte modtager.

3.3.4 OPSUMMERING

Det problematiseres i denne periode, at styringen i første periode ikke har kunnet facilitere måling og sammenligning af universiteterne, hvilket i høj grad hænger sammen med, at målene i udviklingskontrakten ikke i tilstrækkelig grad har været kvantificerbare – styringen har kort sagt være for bred og ukonkret. Det overordnede løsningsforslag fremstår dermed som en øget ensretning af kontrakterne med en indsnævring af indholdssiden, som i højere

grad definerer, *hvad* universiteternes frihed er. Det problem, hvortil udviklingskontrakten stiller sig til rådighed som løsning, baserer sig på et rationale om, at der skal skabes resultater, som skaber nytte for samfundet – forskning skal forvandles til vækst, velstand og udvikling. Dermed tematiseres det netop, at udviklingskontrakten skal fungere som en særlig form for mekanisme til at føre tilsyn med universiteternes arbejde, og det kan i denne periode iagttages, at kommunikationen bærer præg af en særlig økonomisk kodificering, hvor der skabes en identifikationsmulighed, der er baseret på særlige virksomhedstermer. Denne italesættelse af udviklingskontrakten som løsning på dette nye styringsproblem udleder visse magteffekter, hvilket vi i det følgende afsnit vil fremanalysere.

3.3.5 MAGTENS EFFEKTER

Vi har i denne periode set, at det overordnede problem/løsnings-forhold baserer sig på et øget behov for at føre tilsyn med universiteterne og følge deres konkrete udviklingsarbejde, hvortil udviklingskontrakten stilles til rådighed som netop dette tilsynsredskab. To skift markerer tydeligt bruddet mellem periode I og II; henholdsvis overgangen fra udviklingskontraktens frivillige fundament til lovpligtighed, samt overgangen fra hovedsaglig kvalitativ målsætning til kvantificering af udviklingsarbejdet. Vi vil således, i det følgende, reflektere over, hvorvidt og hvordan dette nye problem/løsnings-forhold ligeledes medfører tendenser til et skift i magtformerne.

I iagttagelsen af det italesatte problem/løsnings-forhold i det magtanalytiske blik, synes transformationen af kontraktens egenskab fra frivillighed til lovpligtig først og fremmest interessant, da dette samtidig konstruerer styringsenheden på en anderledes måde, end vi så det i den foregående periode. Følgende uddrag illustrerer skiftet fra de governmentale tendenser i styringen til en mere suveræn magtudøvelse, hvor VTU i kommunikationen nu i højere grad dikterer og definerer, hvilke parametre udviklingskontrakterne skal indeholde, ligesom det pointeres, at VTU, i kraft af ministeren, skal godkende kontrakterne: ”2. *generations-udviklingskontrakter, der fastlægges af bestyrelsen efter åben drøftelse på universitetet og godkendes af videnskabsministeren, skal dels indeholde et balanceret sæt af kvalitative sæt af kvantitative mål, dels indeholde klare mål og strategier for udvikling af forskning, uddannelse samt vidensudveksling og teknologioverførsel, dels sættes fokus på frafald og gennemførelstider*” (Regeringen 2002: 8). Anskues denne kommunikation i et magtanalytisk perspektiv, kan der identificeres bevægelser i magtudøvelsen, der står i forholdsvis stærk kontrast til første periodes udprægede governmentale magtudøvelse, hvor fokus fjernes fra universiteternes selvforhold og flyttes over på VTU’s krav til universiteterne. Således antager konstruktionen af universiteterne som styringsenhed en ny dimension, hvor der ikke kan spores den samme tillid og ansvarliggørelse af universiteterne, som vi så det i periode I, hvormed vi kan spore en anderledes konstruktion af styringsenheden end tidligere.

Herudover kan udviklingskontrakten i denne periode i højere grad, end vi så det i periode I, karakteriseres som et lovpligtigt dokument, hvilket er et karaktertræk ved den suveræne magtform, hvor magten udøves gennem juridiske teknologier, og hvor fokus er på, at den magten udøves overfor, følger den herskende lovgivning. Der kan identificeres en regelmæssighed i form af, at der i kommunikationen henvises til universitetsloven en mangfoldighed af steder, og loven blive i høj grad brugt som hjemmel for styringen.

Vendinger som *"Det fremgår af universitetslovens §"*, *"Det fremgår af bemærkningerne"*, *"Der lægges i universitetsloven op til"*, *"Loven nævner som eksempel på dette"*, *"De lovfæstede krav til udviklingskontrakterne"*, *"Udviklingskontrakten er centreret om universitetets fire kerneopgaver, jf. universitetslovens § 2"*, *"Der henvises i denne sammenhæng til universitetsloven §"*, *"It appears from the Act of Universities"* præger kommunikationen, og disse formuleringer illustrerer, at loven, og dermed det juridiske rationale, indtager en position som legitim begrundelse for styringen (VTU 2004b: 1, 2, 4; VTU 2005a 1: 1, 3; Regeringen 2002: 3, 7).

Som det også fremgår af ovenstående (Regeringen 2002: 8), så er der i perioden et udpræget fokus på, at de kvalitative og kvantitative mål skal balanceres, og at mål og strategier skal være klare. Således lægges der i perioden vægt på, at udviklingskontrakten i højere grad skal *"indeholde kvantitative og målbare indikatorer for universiteternes virke og resultater, som ledelsen kan bruge som et ledelses- og styringsredskab"* (Regeringen 2002: 22). Der kan således ikke alene registreres et skift i kommunikationen, hvor fokus er ændret fra aftale til kontrakt, men vi kan ligeledes identificere en diskontinuitet i italesættelserne af styringen med overgangen fra hensigtserklæringer til resultatmål. I analysen af problem/løsnings-forholdet blev det synligt, hvordan tilsynet med realiseringen af disse krav italesættes som en nødvendighed, og med dette udgangspunkt bliver kontrakten installeret som et apparat, der introducerer muligheden for at sanktionere utilstrækkelig målopfyldelse (Regeringen 2002: 22; Regeringen 2005: 12, 2). Her gøres bestyrelserne i første omgang ansvarlige for, hvordan potentiel insuffICIENT målopfyldelse skal håndteres, men det beskrives også, hvordan der herudover knyttes sanktioner op til kontraktens målsætninger og deres opfyldelse. Dette sker i form af et, i perioden, udpræget fokus på belønnings- og sanktionsstrukturer, hvor rationale er, at *"Høj kvalitet i forskningen skal belønnes. Dårlig kvalitet skal have konsekvenser"* (Regeringen 2005: 3). Der opereres således med en form for magt, hvortil der bindes negative sanktioner – eller i hvert fald trusler herom. Hensigten er ikke som sådan at sanktionere for derigennem at lære universiteterne den rette adfærd. Derimod tjener truslerne om sanktioner til at bevidstgøre universiteterne om konsekvenserne af visse handlinger – eller måske nærmere konsekvenserne af visse ugjorte handlinger. Således kan man sige, at denne magtform søger at styrke til den ansvarlige handling gennem truslens art. Den måde udviklingskontrakten tager form på i periode II, med udgangspunkt i disse nye anbefalinger, markerer dermed et brud i den overordnede magtforståelse, idet der eksplicit lægges op til denne mere repressive kurs, hvor problemerne menes at kunne håndteres ved indførelsen af en

form for sanktionstype. Samtidig kan man argumentere for, at denne særlige resultatorienterede styring, med disse tilhørende trusler om sanktioner, hvis resultaterne ikke opnås, kan siges at have tendentielle lighedstegn med suveræne magtforms metafor om sværdet, der symboliserer herskerens mulighed for at dræbe eller lade leve. At VTU skulle tilskrive sig selv en magt til at dræbe universiteterne skal ikke forstås i bogstavelig forstand, men tankefiguren er ikke helt gal: En potentiel fratagelse af bevillinger implicerer en trussel, der kan være hæmmende for universiteternes fortsatte eksistens.

Som det også blev nævnt ovenfor, tilskrives ministeren og ministeriet en meget fremtrædende rolle i denne periode. I processen omkring udviklingskontrakterne tages der ikke længere specifikt udgangspunkt i universiteternes oplæg, men det er, som vi så tidligere i nærværende afsnit, i langt højere grad ministeriet, der nedsætter konkrete retningslinjer herfor (Regeringen 2002: 22, 6, 8). Ministerens *godkendelse* bliver et afgørende moment i indgåelsen af en udviklingskontrakt, hvormed det ligeledes kan iagttages, at VTU fratager universiteterne den tidligere fremtrædende myndighed til at definere relevante mål for udviklingen i forhold til deres egne forhold, og disse må i stedet stå skoleret overfor ministeren for at få godkendt deres målsætninger. Dette harmonerer desuden med Foucaults betragtninger om, at der i den suveræne magtform er et udpræget fokus på suverænen og dennes muligheder for styring, hvilket ligeledes kan have karakter af top-/downorienteret styring.

Hvor det biopolitiske princip i periode I baserede sig på sikringen af den brede befolknings generelle velfærd og levestandard, så baseres denne forsikring i periode II i højere grad på landets fremtidige velstand og udvikling og helt generelt om at have råd til velfærden (Regeringen 2002: 3, 4, 11, 13; Regeringen 2005: 2). Det biopolitiske rationale om at fremme livet kan dermed fortsat siges at være til stede i italesættelsen af styringsproblemet vedrørende universitetsområdet. Når dette rationale imidlertid suppleres med de repressive tendenser, kan man argumentere for, at der kan spores en særlig art hybrid magtform¹⁰, der kommer til udtryk, når suverænitetens magtteknologiske modus indoptages i den biopolitiske regulering. Dette sker, når universiteternes fortsatte overlevelse, qua bevillingen af samfundsmidler,

¹⁰ Både Foucault og Mitchell Dean har diskuteret hybride magtformer, herunder den såkaldte statsracisme. De reflekterer med dette begreb over, hvordan man kan argumentere for, at biopolitikken, til trods for sit rationale om at ville nære og sikre livet, kan siges at have en "mørk" side (Dean 2006: 224; Foucault 2004: 254); noget der kommer til udtryk, når suverænitetens gør sin genkomst i den biopolitiske regulering. Ifølge Foucault indfører racismen en forskel mellem dét, der skal leve videre, og dét, der skal dø, og med inkorporationen af det biopolitiske rationale legitimeres "henrettelsen" med henvisningen til befolkningens bedste (Foucault 2004: 254-255).

begrundes med befolkningens behov, hvormed man kan argumentere for, at nødvendigheden af at sanktionere på sin vis legitimeres med henvisning til det biopolitiske rationale. Således ligger der i denne tanke også, at VTU definerer og accepterer én bestemt måde at være universitet på, hvorved styringsindsatsen kan siges at have en ensrettende effekt på universiteterne.

Afslutningsvis kan vi således konkludere, at den aktuelle problematisering af styringen synes at kunne iagttages som en promovning af en, i tiltagende grad, suveræn magtudøvelse. Som det er blevet gennemgået i det ovenstående, har vi i perioden kunnet registrere, hvordan magten udøves meget detaljeret og i flere tilfælde antager repressive tendenser med trusler om sanktioner, hvormed der ikke, som vi så det i periode I, kan identificeres samme form for produktiv og skabende magt. Samtidig kan man sige, at denne form for magt opererer anderledes ”uøkonomisk”, da den ikke indirekte fostrer universiteternes selvinitierede underkastelse, men udøves langt mere direkte ved at underkaste dem. Således er denne magt anderledes negativt konstitueret, forstået på den måde, at der, i modsætning til periode I, styres ved at begrænse handling og ikke ved at fostre handling.

3.3.6 DELKONKLUSION

Omkring 2001 kan der identificeres en diskontinuitet i regulariteten af udsagn, hvilket indikerer begyndelsen på en ny problematisering af styringen af universiteterne. Helt overordnet baserer periodens problematisering sig på, at styringen af de danske universiteter har været for vag og bred, og der kan iagttages en regelmæssighed i kommunikationen, hvor det betegnes som utilstrækkeligt, at det ikke har været muligt at måle om den økonomiske investering i universiteterne kommer staten og borgeren til gode. Der kan, i modsætning til første periode, iagttages en regularitet i en mere klassisk økonomisk forankret italesættelse, og det tematiseres med dette udgangspunkt, at universiteternes målsætninger skal kvantificeres. Dette skal facilitere en højere grad af ensrettethed i kontrakternes form, som således kan danne udgangspunkt for en øget tilsynsførelse af universiteternes individuelle udviklingsarbejde, ligesom det skal gøre en tværgående sammenligning mulig.

Ligesom det blev fremhævet i periode I, synes der i denne periode at kunne iagttages en udpræget brug af populær kommunikation, der dog i denne periode er økonomisk kodet. Det kan således iagttages, at VTU i deres kommunikation søger at gøre sig populære for det økonomiske system, hvormed der ikke i samme grad fokuseres på at inkludere universiteterne. Den identifikationsform, der, med samme økonomiske rationale, gøres plads til i kommunikationen er således den for det virksomhedsgjorte universitet, som kan identificere sig med de markedsrelaterede betegnelser, der knyttes an til i kommunikationen.

Som tidligere nævnt, er vi bevidste om, at styring sjældent udøves i rene magtformer, men på trods af dette, synes der i et magtanalytisk blik at være en række lighedstegn mellem styringen i periode II og den suveræne magtopfattelse. VTU italesætter i denne periode udviklingskontrakten som et redskab til at føre tilsyn med universiteterne og deres virke. Det kan iagttages, at der i høj grad bliver gjort brug af juridiske teknologier, ligesom loven og kravet om at leve op til denne i høj grad bliver brugt som hjemmel for styringen. Der kan desuden identificeres et markant fokus på udviklingskontraktens rolle i forhold til sanktions- og belønningsstrukturer, hvormed magten antager en særlig repressiv karakter, hvor der fokuseres på trusler, der har til hensigt at stoppe handlinger og effekter.

Omkring 2006 kan der identificeres et brud i kommunikationen, hvormed en begyndende transformation i tematiseringerne kan iagttages. Dette danner således udgangspunkt for det empiriske snit mellem periode II og III, hvor denne tredje regularitetsperiode baserer sig på nye tematiseringer såvel som temaer fra periode II, der antager en forstærket karakter.

3.4 PERIODE III

Efter anden generations udviklingskontrakterne blev introduceret i 2004, var der en overgangsperiode, hvor VTU iværksatte arbejdet med de nye kontrakter, ligesom der blev arbejdet målrettet med at sammenkøre universiteternes kontraktperioder for at etablere et mere stabilt grundlag for sammenligning. Problematikseringen af styringen i periode II resulterede dermed blandt andet i det første sæt kontrakter med fælles kontraktperiode, som blev indgået for perioden 2006-2008. I forbindelse med sammenlægningen af de danske universiteter, og af universiteter og sektorforskningsinstitutioner, hvor man var gået fra at have tolv universiteter til nu kun at have otte, ajourføres de eksisterende kontrakter omkring 2007, således at næste kontraktperiode indgås for 2008-2010 (VTU 2007b; VTU 2007a). Der kan identificeres en kontinuitet i kommunikationen, hvor nye behov italesættes, og hvor det sammenlignende aspekt indtager en stadig mere fremtrædende karakter i kommunikationen, og med dette udgangspunkt kan man argumentere for, at der kan iagttages en ny regularitet i spredningen af udsagn, hvormed en tredje regularitetsperiode tager sit udspring her.

3.4.1 TEMATISERINGER AF STYRINGSPROBLEMET

Der kan i italesættelserne af udviklingskontrakten i denne periode identificeres en overordnet problematisering af styringen af universiteterne, der sætter fokus på, at denne ikke har haft et tilstrækkeligt strategisk sigte. Det problematiseres her, at forrige periodes kontrakter har været for divergerende, og at man fortsat ikke har kunnet bruge udviklingskontrakten til at sammenligne universiteterne og deres performance, ligesom der ikke har været en defineret målsætning med eller retning for selve målingen. Disse områder udgør de forskellige tematiseringer i denne periodes overordnede problematisering, hvilke vi vil belyse i følgende afsnit.

Der kan i denne periode iagttages en regularitet i kommunikationen, hvor det italesættes, at der fortsat findes store afvigelser mellem universiteternes individuelle kontrakter på indholdssiden: *"I de gældende udviklingskontrakter for 2006-08 var valgene af aktiviteter og valget af nøgletal for de enkelte indikatorer meget forskellige fra universitet til universitet"* (VTU 2007a). Problematikseringen af styringen baserer sig hermed på diversiteten i karakteren af de, af universiteterne, nedsatte indsatsområder, som *"pegede i 1000 forskellige retninger"* (VTU 2010c), og det beskrives, hvordan målsætningerne i mange tilfælde relaterer sig til meget interne processer, så som udviklingen af en IT-strategi, hvilket ikke betragtes af VTU som værende nødvendigt at inkludere i en udviklingskontrakt (VTU 2010c). Det pointeres i

kommunikationen, at kontraktens indsatsområder er for specifikke, procesorienterede og internt rettede, hvilket medfører, at styringen af universiteterne bliver for lidt fokuseret på outputtet af udviklingsarbejdet og de konkrete resultater, hvormed det problematiseres, at styringen hidtil har været for ustrategisk.

Det italesættes ligeledes i denne sammenhæng, at universiteternes målsætninger fortsat ikke synes at være tilstrækkeligt kvantitative og målbare – på trods af den forrige periodes markant øgede fokus på måling. VTU kobler i kommunikationen dette aspekt sammen med et øget behov for en mere systematisk afrapportering fra de enkelte universiteter, og det markeres desuden i italesættelserne, at dette kvantificerbare aspekt er nært beslægtet med deciderede problemer med en konkret og tværgående sammenligning af landets universiteter: *”Indikatorerne for universiteternes målsætning var ikke ensartede, og derfor var det ikke den samme måde, de blev gjort op på, ligesom det ikke er det samme, de blev målt på”* (VTU 2010c). Det sås allerede i den foregående periode, at VTU var af den overbevisning, at udviklingskontrakterne ikke syntes at fostre en tilstrækkelig sammenlignelighed, og det italesættes, at dette fortsat har høj prioritet, hvilket følgende citat eksemplificerer: *”Det var helt klart opfattelsen, at det var for svært at sammenligne universiteterne med hinanden, på tværs. Og det var netop det, man gerne ville bruge kontrakterne til”* (VTU 2010a). Denne sammenligningsproblematik bindes endvidere sammen med fremgangsmåden for udarbejdelsen af nye kontrakter, der, siden indførelsen, har været baseret på oplæg fra universiteterne, hvilket har impliceret, at kontrakterne har taget meget forskellig form, da *”kontrakterne [var] meget baseret på input og tekst fra universiteterne, det var oplæg fra universiteternes side, og på den måde var de meget forskelligartede”* (VTU 2010a). Der kan således identificeres en tematisering i italesættelserne, der omhandler diversiteten af styringen af universiteterne, og som i italesættelsen relaterer sig til både kontraktens indhold, målsætningernes indikatorer samt processen omkring indgåelsen af udviklingskontrakterne. Ligeledes italesættes det, hvordan såvel indhold som proces ikke i høj nok grad synes at skabe grundlag for krydshenvisning og valid vurdering af universiteternes mål og målopfyldelse (VTU 2007a; VTU 2010a; VTU 2010b).

Det italesættes endvidere som problematisk, at der ikke i Danmark, er udviklet standarder, succeskriterier samt metoder som kvalitetsbarometre, der kan bruges til at måle og belønne universiteterne for deres kvalitets- og udviklingsarbejde, som det er tilfældet på internationalt plan. Det markeres i denne forbindelse, at udviklingskontrakterne i deres nuværende form ikke har formået at facilitere dette arbejde; hverken i forhold til det konkrete arbejde med at

leve op til diverse etablerede standarder eller i forhold til udviklingen af brugbare metoder til såvel måling som belønning heraf. Hermed kompliceres en international sammenligning desuden, da der ikke arbejdes efter samme nøgletal og indikatorer som på et internationalt plan (Regeringen 2005; UBST 2009).

Der kan således iagttages en tematisering i kommunikationen, som centrerer sig omkring en generel mangel på idealer og kvantificerbare målsætninger for styringen. Det italesættes som et problematisk aspekt i forhold til styringen af universiteterne, at der ikke kan gives et endeligt eller uddybende svar på, hvorvidt og hvordan universiteterne har levet op til deres nedsatte mål: *"I de første udviklingskontrakter var der lange indledninger, visioner og værdier. De var meget lange og uden tilknyttede nøgletal, og det gjorde det meget svært at afrapportere og måle på. I forlængelse af første generationskontrakterne sås derfor en begyndende tendens hen imod, at der ikke måtte være noget i kontrakterne, som vi ikke kunne følge op på. Der er dog stadig et behov for, at der skal skæres mere ind til benet. De skal være konkrete og sammenlignelige"* (VTU 2010a; VTU 2010c). Det drejer sig i denne periode i stadig højere grad om at dokumentere resultaterne af investeringen i universiteterne, og her indtager afrapporteringen af udviklingsarbejdet netop en helt central position. Det handler kort sagt om at skabe *"en klar fornemmelse for, hvad det egentlig er, universiteterne satser på, og hvad kommer der ud af de mange penge"* (VTU 2010b), og således italesættes det som nødvendigt, at der foretages en konkret opfølgingsindsats, der er fokuseret på at afgøre, hvorvidt universiteterne har opfyldt deres målsætning, hvormed vi ser et lignende økonomiske rationale, som også var fremtrædende i periode II.

3.4.2 LØSNING PÅ STYRINGSPROBLEMET

Som overordnet løsning på ovenstående problematisering, der tager udgangspunkt i en mangel på strategisk sigte i styringen af universiteterne, italesættes det som løsningsforslag i denne periode, at udviklingskontrakten skal fungere som monitoreringsværktøj, der blandt andet kan bruges til at opsætte klare målsætninger og idealer for universiteternes arbejde. Dette tematiseres ligeledes på forskellig vis i kommunikationen, hvilket følgende afsnit præsenterer.

Med udgangspunkt i argumentet om, at universiteternes målsætninger er for internt fokuserede og for varierende universiteterne imellem, italesættes det som en løsning i denne periode, at universiteternes udviklingskontrakter skal baseres på et mere ensrettet sæt aktiviteter med tilknyttede nøgletal. For at omgå forskelligheden universiteterne imellem,

argumenteres der for, ”at alle universiteters virksomhed med fordel kan beskrives i relation til en fælles kerne af aktiviteter, bl.a. for at muliggøre en vis tværgående sammenlignelighed af de opstillede mål” (VTU 2007c). Således italesættes det som en løsningsmodel at opstille 16 aktiviteter, som skal være strukturerende for udviklingskontrakterne. Disse fordeler sig over fire hovedområder: henholdsvis forskning, uddannelse, vidensspredning og forskningsbaseret myndighedsbetjening, og til hvert af disse områder opstilles således en række underpunkter, som hver især er ledsaget af et antal operative indikatorer: ”Kontrakternes form var for divergerende [...] og nu skulle de have en ensartet og mere defineret retning, og det var hertil, de 16 indsatsområder skulle bidrage” (VTU 2010c; UBST 2008a, VTU 2008b). Således ses det her, at selve indholdsdelen i stadig højere grad defineres af VTU, og den plads, der gives til universiteternes fleksibilitet inden for disse rammer, skal have følgeskab med gode argumenter for eksempelvis udeladelse eller alternativ tilgang til indsatsområder. Det italesættes desuden, at der ikke fra VTU’s side vil blive fulgt op på målsætninger, der ligger udenfor rammerne af de 16 opstillede aktivitetsområder – det vil sige mål og aktiviteter, der ikke er foreslået af VTU, og som derfor typisk kun indgår i det enkelte universitets udviklingskontrakt. Disse målsætninger betegnes i kommunikationen som *unikke*, men ikke relevante, hvilket illustrerer regulariteten i italesættelserne om, at alene de sammenlignelige indikatorer har værdi i et større perspektiv (VTU 2008b; UBST 2008a).

Det kan iagttages, at det numeriske og statistiske moment, som allerede indtog en central position i den forrige periode, fortsat fremhæves, og under tilnærmelsesvis alle underpunkter kan målopfyldelsen monitoreres i forhold til aspekter som antal forskningspublikationer, antal nyansatte forskere, antal optagne studerende, antal godkendte afhandlinger, etc. (VTU 2008a: 1, 3-4; UBST 2009d: 1; UBST 2009d: 2; UBST 2009f: 2). Derudover har kun ét punkt kvalitet som egentligt omdrejningspunkt; nemlig ”Kvalitet i uddannelserne” (UBST 2008a: 3). Det er her bemærkelsesværdigt, at også under dette punkt har VTU foreslået en række målbare indikatorer, herunder andelen af udbudte fag, hvis undervisningsevalueringerne offentliggøres på nettet, samt andelen af vejledere med vejlederuddannelser. Således er det her tydeligt, at udviklingskontrakterne, med dette fundament, skal kunne danne udgangspunkt for en stabil sammenligning og krydshenvisning på tværs af universiteterne i forhold til på forhånd definerede normer og standarder, og der skal opstilles ”klare kriterier for, hvornår et mål er nået, og hvornår det ikke er nået” (VTU 2010b; VTU 2010c).

På et helt overordnet plan kan der i denne periode iagttages en udpræget interesse for standardisering i VTU’s italesættelser, og hvor der fortsat er en tilskyndelse til et evaluere og

målrette universiteternes udviklings- og kvalitetsarbejde via national konkurrence universiteterne imellem, så suppleres dette i stadig højere grad med henvisning til internationale tendenser og standarder. Det italesættes blandt andet, hvordan ”*de mange gode eksempler [tjener som] øjebliksbillede af universiteternes indsats på området og understøtter hermed videndelingen*” (VTU 2007b: 1) på det nationale plan, hvilket baserer sig på en forestilling om, at det vil være muligt at fostre et stadig højere ambitionsniveau universiteterne imellem ved hjælp af offentliggørelse og sammenligning af universiteternes kvalitetsarbejde på tværs. Samme rationale gør sig imidlertid også gældende på det internationale plan, da det i kommunikationen kan iagttages, hvordan danske forskningsmiljøer i udpræget grad sammenlignes med internationale samarbejdspartnere og konkurrenter og deres arbejde med kvalitet; herunder blandt andet Storbritannien, Finland og Norge, og det beskrives, hvordan disse kan og bør tjene som inspirationskilder (Regeringen 2007). Der henvises endvidere til Bologna-processen, der ”*har været med til at sætte skub i udviklingen af de videregående uddannelser i Danmark og resten af Europa*” (UBST 2009a: 6), ligesom det flere steder markeres, hvordan brugen af fælles europæiske kvalitetssikringsstandarder i fremtiden bør få endnu større indflydelse på universiteternes arbejde med at udvikle sammenhængende kvalitetssikringssystemer, samt til det danske akkrediteringssystem. Denne regularitet omkring internationalisering og standardisering kan desuden registreres i forhold til de nedsatte indsatsområder, hvoraf to af disse 16 punkter vedrører internationalisering, henholdsvis internationalisering af forskning og internationalisering af uddannelserne, ligesom der også hertil er knyttet kvantitative indikatorer, såsom antallet af nyansatte forskere med sidste ansættelsesland uden for Danmark, antal indgående internationale studerende, antal udbudte kurser på engelsk samt antallet af hele uddannelser på engelsk (UBST 2008a: 6; UBST 2008b). Det italesættes i denne forbindelse som en løsning på problematiseringen af styringen, at såvel forskningspublikationer som uddannelser fremover skal sammenlignes med og leve op til internationale standarder, og det fremgår i denne sammenhæng, at uddannelserne eksempelvis skal opgøres i forhold til fælleseuropæiske standarder som European Credit Transfer and Accumulation System (ECTS), European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA) og European Quality Assurance Register for Higher Education (EQAR), der har opstillet standarder for blandt andet eksterne evalueringer, og som sætter minimumskrav til kvalitetsudviklingen (VTU 2005b; UBST 2009a: 6; UBST 2009c: 32-33). Dermed synes en form for standardisering og normalisering af universitetsområdet at blive italesat som en gevinst, hvormed universiteternes aktiviteter i fremtiden skal basere sig på

internationalt nedsatte standarder og kriterier. Det gøres i den sammenhæng også meget klart, at ansvaret for kvalitetsarbejdet målrettet disse høje internationale standarder ligger på universiteternes skuldre, og at denne kvalitet løbende skal kunne måles og dokumenteres (UBST 2009a): *”Fokus skal være på resultater og ikke på interne processer [...] mod de mere målbare og kvantificerbare mål”* (VTU 2007a: 2, 4).

Der kan i denne periode desuden iagttages en klar henvisning til et bredere politisk rationale, hvor VTU har et ansvar for at rapportere afkastet af tilskuddet til universiteterne tilbage til eksempelvis Finansministeriet og Folketinget. Det forlyder, at *”Der er pligt til, at vi skal nå til et resultat”* (VTU 2010c; UBST 2009a: 3; UBST 2009f: 2), og dermed er der, i langt højere grad end tidligere, et fokus på at sætte retningen for universiteternes udvikling, hvilket blandt andet legitimeres i italesættelserne ved, at VTU skal dokumentere afkastet af tilskuddet til universiteterne i forhold til Finansministeriet, hvilket ligeledes kan spores i den effektiviseringstanke, der i høj grad præger italesættelserne i denne periode (VTU 2010b). Hermed fremstår det igen tydeligt, at VTU ser et behov for mere systematisk at kunne monitorere, hvorvidt universiteternes mål bliver nået, og således udarbejde metoder for, hvordan der efterfølgende skal kunne følges op på disse mål i universiteternes årsrapporter (VTU 2010b). I tilknytning hertil pointeres det i kommunikationen, at kontrakternes målsætning er opdelt i årlige milepæle, blandt andet for at sikre muligheden for en årlig status på fremdriften i målopfyldelsen i løbet af kontraktperioden, og det italesættes dermed som et løsningsforslag, at udviklingskontrakten skal kunne facilitere en systematisk overvågning, der blandt andet sikrer en kontinuerlig effektivisering (UBST 2008a: 3). Dette tydeliggøres endvidere af, at det alene er sammenlignelige indikatorer inden for de definerede aktivitetsrammer, der synes at være interessante for VTU, hvorved udviklingsarbejdet bliver mere strategisk og retningsbestemt, mens de såkaldte unikke mål ikke tilskrives nogen særlig værdi, hvormed rummet for universiteternes ambitionsniveau i langt højere grad end tidligere synes at være defineret på forhånd: *”Videnskabsministeriets forslag til en grundstruktur med kerneaktiviteter operationaliseret i et antal indikatorer”* (UBST 2008a: 3).

3.4.3 KOMMUNIKATIVE STRATEGIER

Der kan i denne periode ligeledes iagttages en brug af kommunikative strategier, om end i en anderledes form end i de to første perioder, hvilket vi vil behandle i indeværende afsnit.

Der har i de foregående perioder kunne identificeres et klart fokus i kommunikationen på at gøre sig attraktiv overfor andre systemer; altså en udpræget brug af populær kommunikation.

I den første periode var kommunikationen præget af særlige videnskabelige termer, og det var her tydeligt, at kommunikationen var rettet mod det videnskabelige system, og en inklusion af dette; altså universiteterne. Den populære kommunikation ændrede sig markant i periode II, hvor det i stedet var det økonomiske system, der blev bejlet til og som søgtes inkluderet, og hvortil der blev skabt en strukturel kobling i kommunikationen via en økonomisk kodificeret kommunikation. I denne periode synes et sådan forsøg på inklusion imidlertid ikke i samme grad at kunne identificeres. Denne betragtning baserer sig på en iagttagelse af, at der i denne periode kommunikeres i en udpræget politisk kode, hvor iagttagelsespunktet er baseret på sondringen styre/ikke-styre, hvormed der kan argumenteres for, at universiteterne i denne periode bliver italesat som den styrede institution, mens VTU italesættes som styrer (UBST 2008a: 2-3; UBST 2008b: 1). Dette kan blandt andet ses ved, at kommunikationen om udviklingskontrakten antager et mere strategisk fokus, idet den bliver italesat som et aktivt styringsredskab til at opnå bestemte politiske mål. Der er dermed fokus på, hvordan VTU kan bruge udviklingskontrakterne som strategisk redskab, og hvordan VTU kan optimere brugen af udviklingskontrakterne: ”*Ajournføringen af de eksisterende kontrakter vil være med til at lægge en linje for de næste kontrakter. UBST bør derfor allerede nu overveje, hvordan det fremtidige kontraktkoncept bør være*” (VTU 2007a: 1). Udviklingskontrakterne bliver således italesat som værende en del af en større sammenhæng i styringen af universiteterne for VTU, og kommunikationen i denne periode bærer i høj grad præg af et politiske rationale: ”*Det kommende kontraktkoncept skal nøje sammentænkes med ministeriets tilsynsforpligtelse, modellen for fordeling af basismidler efter kvalitet og universiteternes overtagelse af de tidligere sektorforskningsinstitutioners opgaver, særligt den forskningsbaserede myndighedsbetjening*” (VTU 2007a: 1). Der synes således ikke at blive kommunikeret til andre systemer, ej heller forsøgt at inkludere andre systemer, hvilket er en markant ændring i forhold til de tidligere perioder.

Der kan i forlængelse heraf argumenteres for, at der i kommunikationen skabes en særlig identifikationsform, som præsenteres og mobiliseres gennem brugen af politiske termer og rationaler, hvilket står i klar modsætning til de tidligere perioder, hvor det er videnskabelige termer i den første periode, og i højere grad økonomiske termer i den anden periode. Der kan således iagttages en bevægelse mod, at VTU kommunikerer mere til andre politiske subsystemer, og dermed skaber en identifikationsmulighed for eksempelvis Finansministeriet, Folketinget og Rigsrevisionen (VTU 2010c; UBST 2009a: 3; UBST 2009f: 2). Dette kan blandt andet ses ved henvisninger til *politisk betændte emner, politiske ”hot”, politiske diskussion, politiske forhandlinger, politiske målsætninger, det politiske system* (VTU 2010a;

VTU 2010b; VTU 2010c; VTU 2007a: 1, 4, 5). Der kan i forlængelse heraf argumenteres for, at VTU i kommunikationen ligeledes henter legitimitet til styreformen af universiteterne, ved at henvise til de andre politiske aktører, som stiller særlige krav om afrapportering fra VTU.

3.4.4 OPSUMMERING

Det problematiseres i denne periode, at kontrakterne fortsat ikke synes at fungere som tilstrækkelige instrumenter til måling og sammenligning; både universiteterne imellem, men også med internationale samt nationale standarder. Det italesættes, at denne problematik blandt andet baserer sig på, at udviklingskontrakterne har været for internt orienterede, hvormed det problematiseres, at styringen har været for snæver og ustrategisk i forhold til samfundets behov. Som løsningsmodel herpå indføres blandt andet 16 aktiviteter, der skal være strukturerende for samtlige universiteters udviklingskontrakter. Disse ledsages stort set alle af kvantitative indikatorer og et ønske om årlig opfølgning. Dermed kommer denne nye form for løsning til at svare på et overordnet styringsproblem, der er funderet i et tematiseret behov for at monitorere universiteterne, hvor opsætning af en række normer og standarder skal danne udgangspunkt for den fremtidige styring af universiteterne. Denne italesættelse af udviklingskontrakten implicerer visse magteffekter, hvilket vi i det følgende afsnit vil fremanalysere.

3.4.5 MAGTENS EFFEKTER

Som det kunne iagttages i tematiseringerne af styringsproblemet, er der i periode III et øget fokus på at måle og sammenligne universiteternes udviklingsindsats og målopfyldelse, og der italesættes på den baggrund et konkret behov for at kunne monitorere universiteterne. Til dette formål introducerer VTU en ny udgave af udviklingskontrakten, der med et mere strategisk sigte, er baseret på et mere ensrettet sæt af aktiviteter ledsaget af et ønske om nedsættelsen af årlige milepæle. Særligt interessant er det i forbindelse med dette sæt af aktiviteter, at de opspiller en række normer og standarder, i form af målbare indikatorer for universiteternes arbejde.

Denne opfattelse af, at en klarere retningsbestemmelse af universiteternes udviklingsarbejde vil være positivt og fordrende for udviklingen, illustrerer en opkomst af særlige disciplinære magttendenser. Som tidligere nævnt, udøves den disciplinære magtform gennem teknologier som indlæring, opdragelse, forbedring, behandling og normalisering, hvilket på mange måder kan siges at indramme kommunikationen i periode III. Kommunikationen i denne periode bærer i høj grad præg af den nævnte sammenligning med internationale standarder, og der installeres på den måde en række forholdsvis præcise normer og standarder, hvorfra styringen tager sit udgangspunkt, og som muliggør en vedvarende vurdering og korrektion af universiteterne (UBST 2008a: 2). Som løsning på problematiseringen af styringen antager udviklingskontrakterne dermed en normaliserende rolle, der blandet andet tjener det formål at fungere som korrigerende instans. Ved at forme styringen i forhold til særlige standarder og på forhånd fastlagte mål, de fælles 16 aktiviteter med tilknyttede målbare indikatorer, som skal indgå i udviklingskontrakten, kan man desuden argumentere for, at VTU i deres styring i denne periode definerer normalen hvorudfra korrektion af universiteterne kan foretages.

Udover denne normaliserende funktion, antager kontrakten samtidig en rolle som en kontrollerende instans; med VTU's ønsker om nedsættelsen af årlige milepæle for universiteternes udviklingsarbejde, kommer udviklingskontrakten, med dens løbende opfølgningen på universiteternes resultater til at fungere som et kontrol- og overvågningsredskab, uden VTU behøver foretage en direkte indblanding på hverdagsniveau (VTU 2010 c; VTU 2010b; UBST 2008a: 2-3). Dette betyder samtidig, at udviklingskontrakten danner fundament for den løbende korrektion af potentielle afvigelser fra normer og standarder, og dermed tvinger universiteterne til en vedvarende selvkorrektion.

Et af disciplinens karaktertræk er dens individualiserende optik, som inddeler individerne ved hjælp af isolation, og dermed synliggør den enkelte enhed for magtens mulighed for at

indhente og producere viden om enheden. I denne sammenhæng pointerer Foucault eksaminationen som en kontrollerende metode ved den disciplinære magtudøvelse, der virker ved at kombinere hierarkisk observation med normaliserende bedømmelse, hvilket eksemplificerer en særlig sammenkobling af magt og viden, eftersom disse to kombineres i en samlet mekanisme: På en og samme tid fremkalder eksaminationen sandheden om dem, der undergår eksaminationen (kortlægger, hvad de studerende ved), og kontrollerer deres opførsel (tvinger de studerende til at studere), og således diagnosticerer, vurderer og påkalder eksaminationen på en og samme tid handling. Der kan argumenteres for, at styringen i periode III får karakter af denne eksaminerende funktion, hvor universiteterne årligt, som tidligere nævnt, skal fremlægge deres resultater, og samtidig fastsætte målsætninger for det kommende år. Denne form for magtudøvelse implicerer desuden, at universiteterne bliver placeret i det som Foucault kalder et *dokumentationsfelt* (Foucault 2002b). Dette eksemplificeres i skoleregi ved, at den studerendes resultater indskrives i dokumenter, der i forvejen indeholder detaljeret information om den enkeltes øvrige resultater, fravær etc., og på basis af disse optegnelser kan magtudøveren formulere kategorier, gennemsnit og normer, der skal danne udgangspunkt for vurdering af den enkelte. Foucault beskriver, hvordan ”*One is constantly punishing and rewarding, evaluating and classifying, saying who’s the best, who’s not so good*” (Foucault 2002c: 83), hvilket betegner disciplinens måde at sammenligne og bedømme på, og som, med udgangspunkt i ovenstående argumentation, synes at have klare lighedstegn med VTU’s fremgangsmetode i forhold til universiteterne.

I refleksioner over den disciplinære magtudøvelse bygger Foucault blandt andet videre på Benthams *Panopticon*, hvor truslen om magtindehaverens konstante tilstedeværelse er forankret i magtrelationen (Foucault 1991e). Denne form for overvågning synes ikke present i styringen af de danske universiteter, ej heller i forhold til den generelle magtudøvelse i det moderne samfund, og i denne sammenhæng argumenterer Zygmunt Bauman (2000) for, at det moderne samfund derimod er præget af *post-panoptiske* tendenser (Bauman 2000: 11). Magtindehavernes fysiske tilstedeværelse er ikke længere nødvendig, hvilket vil sige, at overvågning i dag kan finde sted uden den fysiske tilstedeværelse, hvormed magten er blevet eksterritorial: ”*Panoptikons afslutning indvarsler afslutningen på de genside relationers æra – på samspillet mellem overvågere og overvågede, kapital og arbejdskraft, politiske ledere og deres tilhængere, hæere i krige. Den væsentligste magtteknik består nu i flugt, afglidning, undgåelse og unddragelse, i en kategorisk forkastelse af enhver territorial begrænsning, der jo indebærer et møjsommeligt ordensbygnings- og vedligeholdelsesarbejde samt et ansvar for dette arbejdes konsekvenser og finansiering*” (Bauman 2006: 20). Det, der ifølge Bauman

karakteriserede Panopticon var magtindehaverens potentielle tilstedeværelse, hvilket indebærer en særlig fysisk facilitering, eksempelvis vagttårnet. I det post-panoptiske samfund er dette ikke længere nødvendigt, og det er ikke længere påkrævet af magtindehavere i det moderne samfund, at deres fysiske tilstedeværelse markeres: ”*What matters in post-Panoptical power-relations is that the people operating the levers of power on which the fate of the less volatile partners in the relationship depends can at any moment escape beyond reach – into sheer inaccessibility*” (Bauman 2000: 11). Der kan argumenteres for, at denne diagnostik af det moderne samfund, i højere grad end idéen bag Panopticon, har fællestræk med periodens styring af de danske universiteter, hvor VTU gør antræk til en kontinuerlig overvågning af universiteternes arbejde uden at være egentlig tilstede, men hvor universiteterne ledes til selvdisciplinering med henvisning til den årlige afprøvning – det vil sige afrapporteringens bedømmende kraft.

I modsætning til den suveræne magt udøves den disciplinære magt som nævnt ikke gennem juridiske teknikker, men opnår den samme effekt, gennem regulering af handlinger ved hjælp af anderledes indirekte mekanismer. Dermed kan der iagttages et eksempel på installeringen af en særlig form for infra-law, som vi tidligere har berørt. Styringen er ikke præget af direkte kontrol på samme måde som i periode II, men har den effekt, at universiteterne selv må opstille en række reglementer og initiativer for at leve op til VTU’s krav. Styringen formes således som en slags indirekte regulering af universiteterne, der gennem udviklingskontrakten er detaljeret på en sådan måde, at den interne styring på universiteterne også bliver reguleret af VTU. Det vil sige en regulering af universiteterne fra universiteterne selv, hvilket af Foucault betegnes som en såkaldt *infra-power*, hvor magtudøvelsen netop ikke er af repressiv karakter fra suverænenens side (Foucault 2002c: 86).

Denne form for magtudøvelse har således, ligesom den governmentale magt i periode I, et produktivt sigte, hvilket med andre ord vil sige, at der kan identificeres en magtudøvelse, der har til formål at skabe noget i magtrelationen. Dette kan blandt andet iagttages i den mere outputorienterede tilgang til styringen, som vi tidligere har berørt, hvor der i højere grad end tidligere er fokus på effektivisering og resultater samt måling af disse. Dette underbygges desuden af, at den disciplinære magtudøvelse, som tidligere nævnt, stræber efter at opfylde tre kriterier, nemlig at udøve magt på den mest økonomiske måde, politisk såvel som udgiftsmæssigt, at opnå flest mulige sociale effekter og at skabe sammenhæng mellem den økonomiske magtudøvelse og outputtet fra institutioner, der bliver styret. Dette kan ses idet, der er fokus på effektiviseringen af institutionerne, og målet er at gøre dette på den mindst

omkostningsfulde måde, og her er det den produktive magt, der træder i karakter, hvilket træder tydeligt frem i kommunikationen i denne periode.

Disse fremtrædende disciplinære tendenser, der præger tredje periode, konstruerer samtidig universiteterne på en særlig måde, hvilket vil sige, at italesættelserne producerer en særlig form for styringsenhed. I kommunikationen konstrueres universitetet som en enhed, der må spores ind, ensrettes og kontrolleres igennem definitionen af forholdsvis stramme krav. Der kan i kommunikationen identificeres anbefalinger til disciplinære foranstaltninger, som et forsøg på at lede de potentielt anomale universiteter, og disciplinen handler således om at skabe gode og føjelige universiteter. Det iagttages således ikke, at styringen i periode III er et udtryk for en hensigt om at centrere magten hos sig selv, men at magtudøvelsen sker med universiteternes effektivisering for øje, og ikke for magten i sig selv.

Der kan således identificeres et skift i magtformer fra periode II til periode III, hvor tendenser til suveræn magtudøvelse fortsat kan identificeres, mens den disciplinære magt imidlertid indtager en mere dominerende karakter. Der er således sket en omlægning af den politiske styring, og kombinationen af magtformerne i periodens styring resulterer i en mere differentieret og kompleks magtudøvelse, end i tilfælde hvor den suveræne magt i højere grad alene dominerer.

3.4.6 DELKONKLUSION

Hvor bruddet mellem første og anden periode syntes meget markant – blandt andet med henvisning til diskontinuiteterne frivillig/lovpligtig og kvalitet/kvantitet, ligesom den økonomiske kodificering var noget helt nyt ved overgangen imellem perioderne – så synes bruddet mellem anden og tredje periode mindre skarpt, og har måske snarere karakter af en forstærkning af visse tematiseringer. Hvor vi i foregående periode kunne registrere et øget behov for at føre tilsyn med universiteterne, så bliver dette behov i periode III cementeret og suppleret af en stadig mere kvantitativ argumentation, hvor målingen af universiteternes arbejde træder ind som primat for problematiseringen, hvor det kræves, at alle målsætninger knyttes op på målbare indikatorer. Kontrakten antager således i denne periode karakter af et strategisk monitoreringsredskab, der skal råde bod på den problematik, at det fortsat er svært at måle og sammenligne universiteterne på tværs. Det tematiseres, hvordan dette skyldes, at kontrakterne er for uens og for internt rettede, hvilket ikke er fordrende for ministeriets strategiske retningsbestemmelse og opfølgning på universiteternes udviklingsindsats. Der synes ikke at kunne identificeres en udpræget brug af kommunikative strategier til at gøre inklusionen af andre systemer end det politiske attraktiv, da kommunikationen i høj grad er politisk kodet, idet der kan iagttages en regularitet i en kommunikation henvendt til andre politiske aktører.

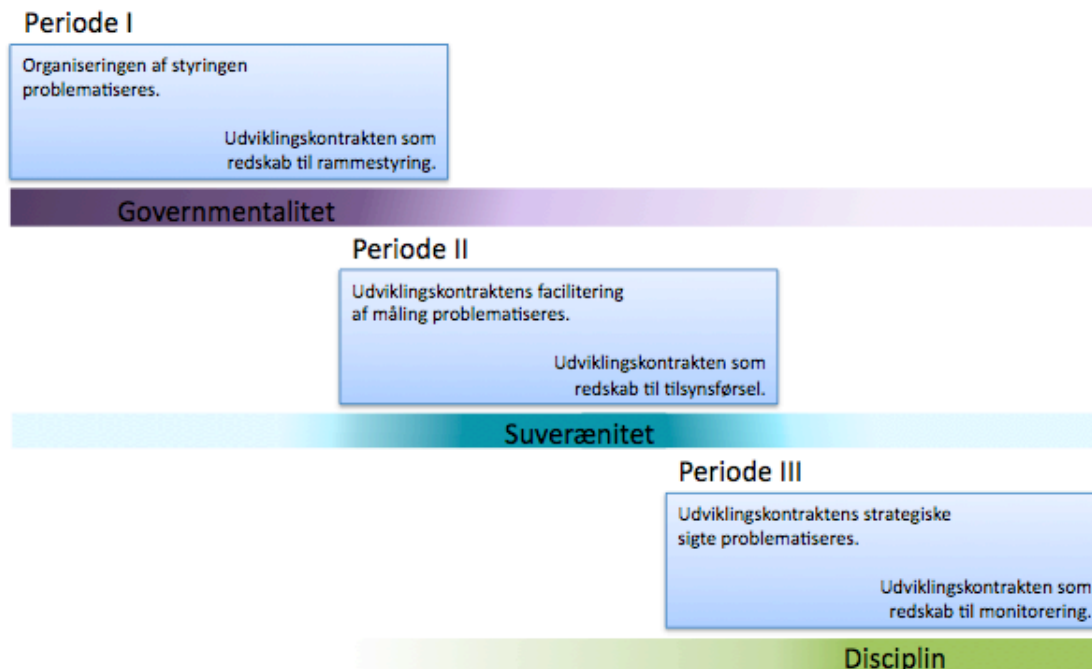
Der kan i denne periode iagttages en tendens til en disciplinerende magtudøvelse, dog ej heller i sin rene form, da man fortsat kan identificere visse tendenser til en suveræn magtudøvelse. Det øgede fokus på at monitorere universiteterne i styringen vidner dog om en bevægelse mod en dominans af den disciplinære magtform, hvor der er fokus på standarder og normer i italesættelserne af udviklingskontrakten. Man går væk fra den mere internt orienterede styring og hen imod den mere ensrettede og kontrollerende effekt af kontraktstyringen, hvor universiteterne årligt skal fremlægge resultater og fremtidsplaner for VTU – en øvelse, der kan siges at have ligheder med den eksaminerende magtudøvelse, der er karakteristisk for den disciplinære magtform. Dette underbygges desuden af det mere outputorienterede fokus, der præger kommunikationen i denne periode, hvor resultater og opfølgning af disse er i højsædet; en økonomisk orientering, der desuden er karakteristisk for den disciplinære magtudøvelse, som søger at udøve magt på den mest økonomiske måde, både i forhold til økonomiske udgifter samt politisk diskretion og minimering af modstand.

3.5 AFRUNDING

Baseret på iagttagelserne af specialets empiriske arkiv har vi defineret afslutningen på tredje til 2009. I slutningen af dette år bliver der publiceret en evalueringsrapport, der er foretaget af et uafhængigt panel bestående af internationale eksperter (UBST 2009b). Rapporten evaluerer de danske universiteter samt den generelle styring af området, og her bliver også udviklingskontrakterne gjort til genstand for undersøgelse. Rapporten er således ikke udgivet af VTU, men det bliver op til og i forlængelse af dens offentliggørelse tydeligt, at den bliver medvirkende til at markere et nyt brud, da denne bliver igangsættende for nye tematiseringer i VTU's kommunikation, og dermed begyndelsen til en ny kontinuitetsperiode, som vi vil behandle yderligere i en analyse af de aktuelle tendenser i den offentlige styring i følgende kapitel.

Vi kan på baggrund af ovenstående analyse se, at der er sket markante transformationer i italesættelserne af udviklingskontrakten såvel som i magtudøvelsen, hvormed den offentlige styring løbende har ændret karakter. Nedenstående model illustrerer denne udvikling mellem problematiseringerne og løsningsforslagene samt i de dominerende magtformer:

FIGUR 2: OVERSIGT OVER PERIODERNE I-III

KAPITEL 4: AKTUELLE TENDENSER

Den historisk-diagnostiske og magtanalytiske kortlægning af styringen af universiteterne er ikke alene interessant, fordi denne kan synliggøre en transformation af styringen af universitetsområdet med udgangspunkt i udviklingskontrakten som løsning på styringsproblemet; denne analyse kan desuden stille sig til rådighed som et bidrag til en aktuel diskussion af den offentlige styring. Dette fundament for det følgende kapitels diskussioner underbygges desuden af Foucaults overordnede argument om, at man skal stille spørgsmålstejn ved samtidens selvfølgeligheder med afsæt i en historisk analyse, og at det alene er med et sådant udgangspunkt, man på en legitim måde kan forholde sig kritisk til samtidens fænomener. Således mener vi, at den foregående analyse kan kvalificere til visse styringsmæssige diskussioner, som vi vil udfolde i dette og det følgende kapitel.

Følgende analyse vil med udgangspunkt i ovenstående tage udsping i en kort skitsering af de iagttagede tendenser til en problematisering af styringen i tredje periode, hvorefter problematiseringens magteffekter vil blive diskuteret, samt hvilke implikationer disse kan siges at have for styringen. Dette vil efterfølgende danne udgangspunkt for en diskussion af iagttagede aktuelle tendenser ved offentlig styring.

4.1 PERIODE IV

Vi har i specialets analyse belyst, hvordan kontinuiteter, brud og diskontinuiteter i kommunikationen har karakteriseret italesættelserne af udviklingskontrakten over en længere periode. Således har vi, med udgangspunkt i kommunikationens italesatte problem/løsningsforhold, kunnet identificere en udvikling i problematiseringen af styringen, ligesom vi har registreret forbindelseslinjer til løsninger på disse problematiseringer. Vi vil i nærværende kapitel, med udgangspunkt i analysens konklusioner, diskutere udviklingen i magtformerne samt disses effekter op imod de tendenser, som hersker i styringen af universiteterne anno 2010. Det vil med andre ord sige, at vi indledningsvis vil kortlægge den iagttagne regularitet i kommunikationen om udviklingskontrakten omkring årene 2009 og 2010, som på dette tidspunkt alene består i en problematisering, hvortil der endnu ikke synes at knytte sig reelle eller konkrete løsninger. Herefter er sigtet en diskussion på tværs af alle fire perioder, af hvilke implikationer transformationen i styringen og de magtformer, som denne knytter sig til, kan synes have for den aktuelle såvel som fremtidige styring af universiteterne.

4.1.1 TEMATISERING AF STYRINGSPROBLEMET

I slutningen af 2009 offentliggøres som nævnt en evalueringsrapport, der er foretaget af et uafhængigt panel bestående af internationale eksperter (UBST 2009b). Dette panel har i løbet af 2009 evalueret de danske universiteter samt styringen af disse, og rapporten tager form af en vurderende, men også vejledende og kritiserende, redegørelse over universitetsrådets tilstand. Denne publikation igangsætter en ransagelse af styringen fra VTU's side, og en begyndende problematisering synes at kunne iagttages ultimo 2009 og fortsætter ind i 2010. Denne opstart til en ny regularitetsperiode markeres ved opkomsten af en række nye kontinuiteter, som alle omhandler den fremtidige form af den såkaldte tredje generations udviklingskontrakter, og som dermed tager udgangspunkt i styringen i periode III. Det interessante er imidlertid, som vi også skal behandle yderligere senere i kapitlet, at denne markering af en ny regularitetsperiode både introducerer ikke tidligere sete tematiseringer, men at der også kan iagttages en genkomst af visse tematiseringer i kommunikationen.

Der kan i denne periode iagttages en regularitet, der tager udgangspunkt i udviklingskontrakternes indhold, hvor der stilles spørgsmålstejn ved kontrakternes funktion som dataindsamlingsredskaber. Som det blev set allerede i periode II og med tiltagende kraft i periode III, er fokus på kvantificeringen af universiteternes udviklingsarbejde kun blevet forstærket med tiden, hvor det i sidste ende handlede om at skabe dokumenterbare resultater.

Det problematiseres i denne forbindelse, at dette rationale om at dokumentere udviklingen imidlertid har medført en overflod af data: *”Det var blevet en uoverskuelig mængde af informationer, som skulle inkluderes i udviklingskontrakterne [...] Man startede ikke med at gøre sig klart, hvilke informationer og data der var vigtige. Altså hvilke data skal vi bruge, og hvad skal vi bruge dem til. Man startede med at finde alle data, og så bagefter behandle dem”* (VTU 2010b). Således er argumentet, at man skal undgå, at udviklingskontrakterne bruges til indsamling af store – og potentielt irrelevante – mængder af data, som det tidligere har været tilfældet. Tidligere har dette primært baseret sig på den begrundelse, at der skulle være en mangfoldighed af parametre at sammenligne universiteterne på, hvilket resulterede i en række forholdsvis snævert definerede målbeskrivelser, og på trods af problematiseringen af overfloden af data er man fra VTU’s side fortsat interesseret i de målbare indikatorers sammenlignende effekt: *”Selv sammenligningen er meget god. Vi skal vide hvad universiteterne laver, ellers kan vi ikke regulere herinde fra. Og universiteterne skal også bruge den viden. Men udviklingskontrakterne skal ikke bruges til den slags dataindsamling”* (VTU 2010c). Kontrakterne skal således fortsat fungere som et vidensgrundlag og monitorerende værktøj, men det skal defineres mere klart hvilke indikatorer, der er vigtige, og det tematiseres således, hvordan der *”Herinde fra [VTU] har været en holdning om, at alt skal dokumenteres. Det går vi væk fra”* (VTU 2010c).

Der kan desuden iagttages en tematisering i kommunikationen, der tager udgangspunkt i deregulering og forenkling af udviklingskontrakten. Det problematiseres, at de mange målsætninger i udviklingskontrakten og regler på området kan have haft en negativ effekt på universiteternes performance og strategiske udvikling, fordi det har været for komplekst, hvilket følgende italesættelse eksemplificerer: *”Der er så mange mål, at det hele drukner. Og det er så det, vi prøver at gøre noget ved nu”* (VTU 2010c; VTU 2010b). Det kommunikeres således, at der i fremtiden skal være langt færre mål, og at de skal være mere rammeorienterede. Således *”skal [der] samtidig laves en regelforenkling, hvor de nye kontrakter skal følges op med konkret deregulering. Det vil sige, at man opstiller ét mål i udviklingskontrakten, og til gengæld afskaffer man en del af den anden regulering. På den måde får universiteterne nogle mål og standarder, de skal leve op til, men de må selv bestemme, hvordan de når det mål”* (VTU 2010c). Det italesættes således, hvordan der tidligere har været for meget fokus på metoden og på styringen af og opfølgningen på, hvordan universiteterne konkret levede op til de fremsatte mål. Et eksempel herpå er indkaldelse til studievejledersamtale af de studerende, der er blevet forsinkede i deres

studieforløb, hvilket er et krav fra VTU's side som middel til at opnå målsætning i udviklingskontrakten om frafald (VTU 2010c). Som modsætning til dette, tematiseres det i denne periode, at der er et behov for mindre fokus på middel og mere på mål; noget, som også blev tematiseret som relevant i Evalueringsrapporten (UBST 2009b: 68) Universiteterne skal således selv bestemme, *hvordan* de opfylder målene, som dog fortsat skal være defineret af VTU. Det pointeres dermed, at der fortsat er behov for, at kontrakterne er delvist ensrettede, da universiteterne fortsat skal kunne sammenlignes, hvorfor der fortsat kan identificeres et fokus på kvantificerbarheden: *"Vi arbejder hen imod, at der skal være 5 fælles mål, der er ens i kontrakterne, som de alle sammen [universiteterne] skal opfylde. Og så er der måske 10 indikatorer, der er individuelle for hvert universitet. Men, de skal stadig kunne sammenlignes. Så det bliver de samme mål, universiteterne må bare selv vælge, hvilke de vil måles på"* (VTU 2010c). Hermed kan vi således iagttage fokus på det delvist ensrettede, men at styringen skal gøres mindre kompleks ved at omfatte færre fælles mål (VTU 2010c).

Som det også fremstod i forrige tematisering, så er der i denne forenkling af kontraktens indhold samtidig et fremspirende fokus på diversiteten universiteterne i mellem, da det betegnes som givtigt, at udviklingskontrakten ligeledes indbefatter individuelle indikatorer. Det problematiseres hermed, at der ikke tidligere er taget højde for universiteternes indbyrdes forskellighed, og det italesættes, hvordan tredje generations udviklingskontrakter både skal have en ensrettet karakter, men at man må tage højde for, at ikke alle mål er lige relevante for alle universiteter: *"Kontrakterne bliver på sin vis mere standardiserede men samtidig individuelle. Ud fra den betragtning om, at de 8 universiteter ikke er ens, ikke skal være ens, og derfor heller ikke skal udvikles i samme retning. Derfor skal de heller ikke måles på det samme"* (VTU 2010c). Hermed kan vi identificere en form for genkomst af en tematisering, der i særlig grad prægede periode I, men som forsvandt med bruddet til periode II. I denne tematisering karakteriseredes universiteternes individuelle forhold som afgørende for deres målsætning, og dette fokus synes dermed igen at vinde fodfæste med den begyndende anerkendelse af universiteternes forskellighed. Imidlertid antager temaet i denne periode et noget mere strategisk fokus, da diversiteten universiteterne imellem søges forstærket og styret fra VTU's side: *"Kontrakterne skal være mere rettet mod det enkelte universitet. Der går man lidt tilbage til de oprindelige. Men forudsætningen for at kunne gøre det er at vi har et højere vidensgrundlag, end vi havde sidste gang. For at vide noget om, hvad der er godt for eks. RUC, skal man vide meget om hele universitetssektoren"* (VTU 2010c).

Endelig diskuteres det i perioden, hvordan man arbejder med overvejelser om, hvordan man skal forme de nuværende bevillingsstrukturer i fremtiden. Det tematiseres, at der er forskellige muligheder, men at de nuværende ikke i tilstrækkelig grad har fungeret som en holdbar incitamentstruktur for universiteternes udviklingsarbejde. Der italesættes i den forlængelse overvejelser om blandt andet en særlig bonusordning, hvor de universiteter, der *ikke* realiserer deres nedsatte målsætninger, kan straffes ved at blive frataget en bonuspulje, der er knyttet til udviklingskontrakten, og at denne således vil kunne tilfalde de andre universiteter (UBST 2010a, UBST 2010b).

4.1.2 MAGTENS EFFEKTER

I kommunikationen i denne begyndende fjerde periode har vi ovenfor kunne iagttage, hvordan den tidligere brug af udviklingskontrakterne problematiseres, hvormed samtidens styring gøres til genstand for refleksion. I forhold til de iagttagne kontinuiteter, kan der identificeres en introduktion af nogle forholdsvis nye tematiseringer, men vi har også kunne identificere visse gensyn med tidligere tematiseringer. Særlig interessant er det imidlertid, hvordan problematiseringen, når denne iagttages i et magtanalytisk perspektiv, yderligere afspejler en genkomst af visse magtformer, hvilket vi vil reflektere over i det følgende.

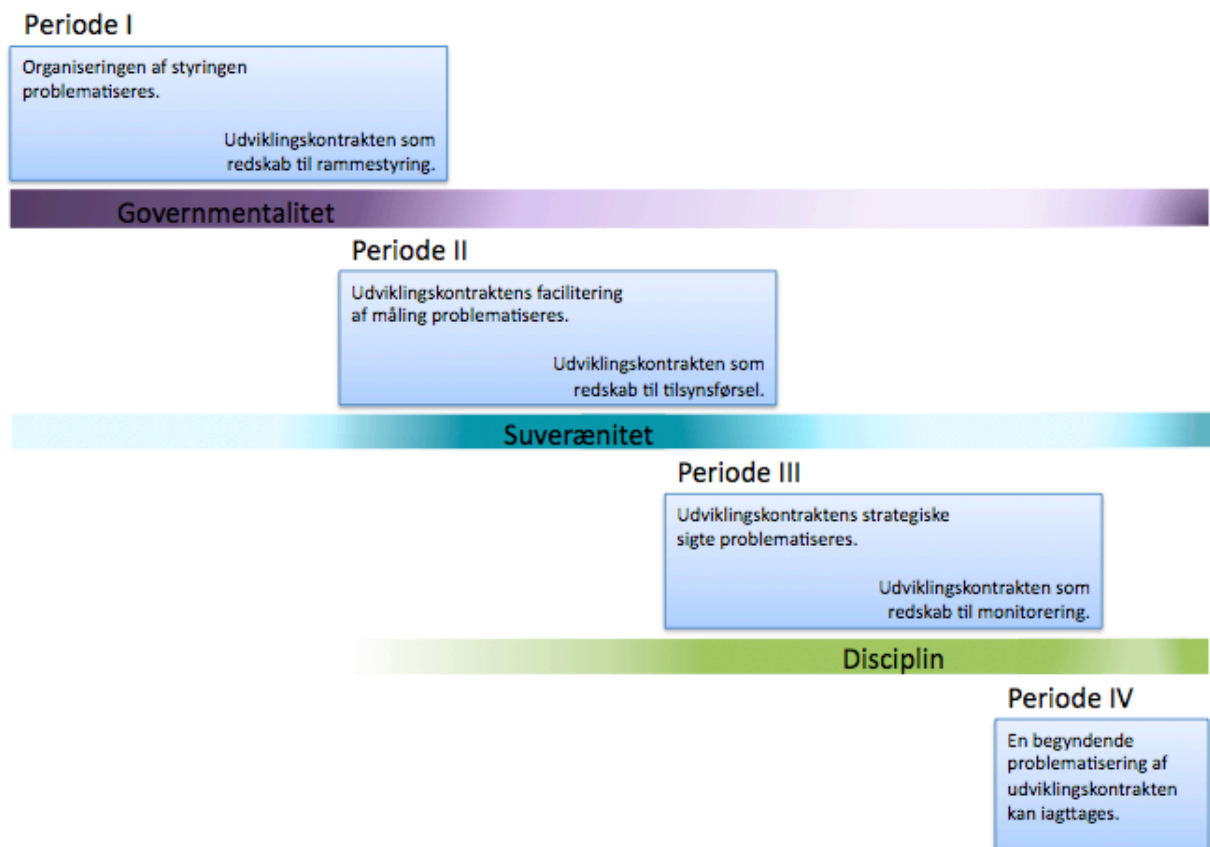
Problematiseringen om dataoverflod synes, i kombination med erkendelsen af at kontrakterne indeholder for mange fælles mål, at være en anerkendelse af, at definitionsmagten, i forhold til kontraktens mål, ikke bør ligge alene på ministeriets bord. Det italesættes, at ministeriet bør definere hvilke data og mål, der som minimum skal indgå i udviklingskontrakten, mens der bør implementeres et element af diversitet i kontrakternes form. Dette fornyede fokus på og anerkendelse af universiteternes individuelle profiler og kyndighed i afgørelsen af, hvilke udviklingsmål, der er relevante, som vi også kunne iagttage i periode I, synes således at genopstå – i det mindste til en vis grad. Man kan dermed argumentere for, at der kan identificeres tegn på, at tendenser til en governmental magtudøvelse atter vinder en smule terræn. Dette ses blandt andet ud fra betragtningen om, at universiteterne synes at blive tillagt mere ansvar og tiltro, som man også ser i bevægelsen fra detailstyring mod rammestyring, ligesom universiteternes individuelle profil og diversiteten universiteterne imellem nu også ses som noget positivt og potentielt som et strategisk træk ved styringen. Således kan vi identificere en lignende bevægelse som blev pointeret i periode I, hvor universiteterne overvejes i en sondring mellem ansvarshavende og ansvarstagende, og hvor en delvis mægtiggørelse synes at træde i kraft.

Samtidig med, at vi kan iagttage tendenser til en mere governmental magtudøvelse, end det har været tilfældet i de to foregående perioder, så kan der imidlertid fortsat identificeres tilbøjelighed til disciplinerende såvel som suveræne magtudøvelser, hvilket er illustreret på næste side i figur 3. VTU arbejder fortsat med et rationale om at styre universiteterne ud fra fastlagte standarder, hvor man til stadighed arbejder med et ønske om at forme kontrakternes udgangspunkt i en kerne af fælles mål, hvorudfra en fremtidig sammenligning af universiteternes arbejde desuden skal foretages. Således synes der, trods argumenterne ovenfor om genkomsten af den governmentale logik, ikke at blive lagt op til en decideret selvstyring, da der fortsat suppleres med en mere normorienteret styring. Samtidig italesættes det meget markant i denne periode, for første gang, at det kan være en mulighed, at knytte økonomiske bevillingsstrukturer direkte til udviklingskontrakten (UBST 2010a, UBST 2010b). Dette kan selvsagt medføre en meget detaljeret styring, samtidig med, at det giver VTU en helt ny placering i magtrelationen, der i høj grad tenderer mod den suveræne styringsform. At man således knytter universiteternes målsætning og målopfyldelse op på deciderede økonomiske virkemidler kan betragtes som en bevægelse mod en hidtil uset brug af udviklingskontrakten, der kan ændre grundlaget for styringen af universiteterne.

4.2 SAMMENSTØD, IMPLIKATIONER OG SPÆNDINGER

Som det blev beskrevet ovenfor, kan der i denne begyndende fjerde regularitetsperiode, som tager sit udspring i samtiden, ikke identificeres én magtform, der har primat. På trods af, at alle tre magtformer kan siges at have eksisteret i alle tre regularitetsperioder, så synes der at have været én i hver periode, der kunne identificeres som værende overordnet eller mere fremtrædende. Alle tre magtformer synes at sameksistere i periode IV, uden at nogle af dem umiddelbart kan tilskrives en dominerende status, hvilket muligvis kan betragtes som en følge af den yderst divergerende styreform, som vi har kunnet iagttage over den samlede periode. Resultatet af denne udvikling i styringen kan siges at antage karakter af en særlig hybrid styreform, hvor vi kan registrere en samtidig promovning af governmentaltitet, disciplin og suverænitet, hvilket umiddelbart kan antages at medføre visse implikationer grundet magtforståelsernes helt eller delvist divergerende styringsrationaler, hvilket vi vil reflektere over i det følgende. Den historiske analyse viser frem for alt, at den måde, hvorpå styringen problematiseres, kan have implikationer for brugen af udviklingskontrakterne som styringsredskab.

FIGUR 3: OVERSIGT OVER PERIODERNE I-IV

En implikation, der kunne tilskrives magtformernes modsætningsfyldte sameksistens, kan identificeres i sammenstødet mellem den positive og negative magt. Der styres ud fra et suverænt rationale med dertilhørende trusler om sanktioner i tilfælde, hvor målopfyldelsen ikke vurderes tilstrækkelig, kombineret med både governmentale og disciplinære logikker, hvor magten baseres på mere indirekte teknikker i form af installationen og ledelsen af henholdsvis aktive selvforhold og infra-law. Det kan altså iagttages, at man simultant opererer med magtformer, der enten afværger eller stopper visse handlinger, samtidig med, at styringen initierer og iværksætter handlinger. Når der på denne måde styres både negativt og positivt, antager magten både en repressiv og produktiv effekt, og dette sammenstød mellem den negative og positive magtudøvelse, der bygger på henholdsvis iværksættelse og begrænsning, kan synes problematisk, idet man muligvis ikke opnår den mest hensigtsmæssige effekt af nogle af magtformerne. Sagt med andre ord, så styres der både gennem frihed og gennem tvang, hvilket kan iagttages som en kompleks sammenblanding af styringsrationaler. Når ingen magtform har primat, som vi ser det her, er der risiko for, at de ikke får plads til at virke fyldestgørende i egen kraft og altså med den tiltænkte hensigt. Således kan en sådan sammenblanding af positive og negative styringsrationaler betyde, at styringen kan antage u hensigtsmæssig og potentielt modsatrettet effekt, fordi magtformerne ikke virker med hinanden.

4.3 IMPLIKATIONER FOR DEN OFFENTLIGE STYRING

Som det er blevet diskuteret ovenfor, synes der at være visse implikationer forbundet med den hybride magtforståelse, som kan iagttages i samtidens styring af universiteterne. Ovenstående overvejelser kan ligeledes sættes i sammenhæng med en mere generel overvejelse omkring kontraktstyring og om kontraktens virkemåde som styringsredskab, hvilket vi vil reflektere over i det følgende, ligesom vi efterfølgende vil reflektere over denne aktuelle styring af de danske universiteter i et bredere samfundsperspektiv.

4.3.1 KONTRAKTSTYRING

Niels Åkerstrøm Andersen og Niels Thygesen (2007) reflekterer i et fælles projekt over, hvordan styringsredskaber byder sig til som en løsning på specifikke udfordringer, hvilket samtidig betyder, at styringsredskaber aldrig er neutrale (Andersen og Thygesen 2007: 34). Styringsredskaber betegnes derimod som særlige iagttagelsesværktøjer, der stiller strategiske og udviklingsmæssige mulighedsrum til rådighed i forhold til styringen – noget der imidlertid implicerer, at disse iagttagelsesværktøjer samtidig sætter betingelser for, hvad der kan styres på, og hvordan den styrende kan styre (Andersen og Thygesen 2007: 29). I forlængelse heraf pointeres det, at kombinationen af forskellige styringsredskaber kan forøge risikoen for organisationsskizofreni, og deres budskab er her, at styringsredskaber må vælges med omhu: *”Man hopper jo heller ikke blot på et tog, fordi det kører stærkt. Det er vel lidt vigtigt, hvor det kører hen”* (Thygesen og Andersen 2007: 36). Dette betyder altså, at styringsredskabet former blikket på én særlig måde, og at *”Man ser det, styringsværktøjet tillader én at se. Og mens man er i gang med at styre, ser man ikke det, styringsværktøjet ikke gør synligt”* (Andersen og Thygesen 2007: 33). Det er derfor også af afgørende betydning, at ethvert tilvalg af et bestemt styringsredskab samtidig er et valg, der begrænser styringen (Andersen et al 2007: 35). Dette implicerer, at der ligeledes vil være en række begrænsninger såvel som muligheder ved at bruge udviklingskontrakten i den offentlige styring af universiteterne. Der kan således argumenteres for, at brugen af udviklingskontrakten i styringen af universiteterne sætter nogle særlige betingelser, som VTU bør være sig bevidst omkring.

Vi har tidligere berørt Andersens teoretiseren over den sociale kontrakt, der defineres som en kobling mellem systemer eller diskurser, der hver for sig må give mening til kontrakten, idet de begge er lukkede om sig selv (Andersen 2003: 48). Det vil sige, at det politiske og det videnskabelige system indgår i samme fælles binding i form af udviklingskontrakten, men at systemerne tillægger denne mening på forskellig vis grundet deres forskellige kodning af kommunikationen. Der kan i den forbindelse argumenteres for, at udviklingskontrakten i

første periode i højere grad knytter an til begge systemer, hvormed der skabes mulighedsbetingelser for udfyldelse af mening for både VTU og universiteterne. I anden periode og tredje periode er kommunikationen imidlertid præget af en henholdsvis mere økonomisk og senere også politisk kodificeret kommunikation, hvorfor der med udgangspunkt i Andersens kontraktbegreb kan argumenteres for, at det kan være vanskeligt for universiteterne at meningsudfylde kontrakten i de senere perioder.

4.3.2 DET NY HØJRE?

Tendenser til denne form for kontraktliggørelse, som udviklingskontrakten kan betegnes som en del af, kan som nævnt indledningsvis, spores flere steder i det offentlige, og på et mere generelt niveau kan omdrejningspunktet for styringen her siges at blive en reduktion af forskellen mellem det enkelte universitets selvomstilling og den ydre tilpasning i forhold til, hvad markedet efterspørger. Som nævnt i indledningen, kan denne styringstendens ses som et udtryk for en diagnose af forvaltningen i dag, som benævnes supervisionsstyring, hvor der er gjort op med det klassiske hierarki og bureaukrati. I stedet tillægges institutionerne ansvar for egen udvikling såvel som den helhed de indgår i, hvilket kan ses at være samfundet og markedet.

Den hybride sammenkædning af positive og negative magtformer, som desuden kan iagttages i periode IV, kan siges at betegne en samtidig distancering og centralisering af magtudøvelsen; en bevægelse, som man kan argumentere for, lægger sig parallelt opad Pat O'Malleys (1992, 1999, 2009) analyser af politisk ledelse af amerikanske, australske og engelske samfundsforhold, særligt i deres tilgang til problemer omkring kriminalitet. O'Malley reflekterer i disse analyser over udtrykket *det ny højre*, som på den ene side dækker over en tilslutning til en øget markedsfokusering, som findes i den neoliberale styringsrationalitet, og som kommer til udtryk i tiltag, der søger at konstruere aktive og ansvarlige individer (O'Malley 1999: 185-186). På den anden side rummer det ny højre en neokonservativ dimension, der understreger statens afgørende rolle i opretholdelsen af orden, hvilket blandt andet skal garanteres gennem straf (O'Malley 1999: 186; O'Malley 1992: 2). Han argumenterer for, at disse distinkte og på sin vis modstridende elementer af det ny højre med dets sammenblanding af den stærke stat og det frie marked implicerer en usammenhængende og inkonsistent form for politik med denne kombination af "*rather contradictory governing rationalities*" (O'Malley 1999: 188, 175, 185-186). Han diskuterer i denne forlængelse, hvordan enheden mellem disse modstridende retninger imidlertid er mulig grundet visse fælles værdier og antagelser, hvoraf "*the most crucial is the focus on the market*

as the optimum deliverer of goods and of valued qualities of the subjects of governance. Another, as noted, is a shared hostility to regimes of the welfare-interventionist state” (O’Malley 1999: 188). Han beskriver hermed, hvordan kernen i sammenkobling af neoliberalismen og neokonservatismen skal findes i deres fælles støtten-op om en kapitalistisk økonomi samt afstandstagen til velfærdsstaten og dennes tendenser til et fordelingsprincip (O’Malley 1999: 186).

O’Malleys pointer om det ny højre kan perspektiveres i forhold til specialets magtdiskussion, hvormed man kan argumentere for, at der kommer et lignende tvetydigt fokus til udtryk i VTU’s styring af de danske universiteter. Når kommunikationen på samme tid præges af løfter om autonomi og frihedsgrader samt trusler om sanktioner og økonomisk binding af kontrakterne, så synes rationalerne bag det ny højre muligvis at kunne karakterisere den enhed eller sammenhæng i disse bevægelser, som både distancerer og centraliserer magtudøvelsen. Dette kan illustreres ved, at VTU, på den ene side søger at konstruere universiteterne som aktive ansvarlige enheder, hvilket er kendetegnende for den distancerede styring, mens man, på den anden side, kan iagttage et øget fokus på statens regulerende rolle, altså den centraliserede styring, hvor der i højere grad styres gennem den negativt magt med dennes udprægede fokus på kontrol og trusler om sanktioner. Således synes en lignende sammenblanding af den stærke stat og det frie marked, som idealet om det ny højre baserer sig på, at kunne identificeres i den offentlige styring af universiteterne.

KAPITEL 5: PERSPEKTIVERENDE DISKUSSION

Vi vil i dette kapitel diskutere nogle af analysens konklusioner op imod en række teoretiske vinkler, som alle kan tilbyde relevant udsigelseskraft på forskellige vis. Sigtet hermed er blandt andet at reflektere over samtidens og fremtidens offentlige styring samt nogle af de teknologier og mekanismer, der kan synes frugtbare i denne sammenhæng.

5.1 HYKLERI

Vi vil i dette afsnit diskutere VTU's kommunikation med udgangspunkt i Nils Brunssons (2000, 20002, 2003) teori om hykleri og hans refleksioner over inkonsistens mellem organisationers udmeldinger og handlinger. Dette kan udgøre en interessant betragtning i forhold til den tidligere behandlede hybrid af magtformer, hvor det både italesættes, at VTU ønsker en bredere brug af udviklingskontrakten, der ikke regulerer universiteternes interne forhold, samtidig med der gives udtryk for en mere sanktionspræget styring, hvor der skal bindes økonomiske bevillingsstrukturer direkte til udviklingskontrakten.

Ifølge Brunsson er hykleri typisk i en politisk organisation: *"hypocrisy is a fundamental type of behaviour in the political organization: to talk in a way that satisfies one demand, to decide in a way that satisfies another"* (Brunsson 2000: 27). Hykleri kan således både være at kommunikere uden en opfølgende handling, men det kan også være, at kommunikere én ting, og så efterfølgende handle modsatrettet, hvor det sidste implicerer, at der bliver skabt rum til handling: *"it is also possible to act contrary to what one has said or decided. People may talk or decide about a certain action but act in the opposite way"* (Brunsson 2003: 202). Hykleri kan på denne måde betragtes som et problem, men også som en strategi; det kan være et middel til at tilfredsstille mange, og der kan således være en gevinst ved at sikre en inkonsistens. Man kan ikke tilfredsstille alle, men hvis man sikrer inkonsistens, kan man alligevel tilfredsstille flere forskelligartede interesser, hvormed *"hypocrisy is a solution to several problems. Hypocrisy makes it easier to act forcefully in one direction"* (Brunsson 2003: 206), ligesom *"Hypocrisy is a response to a world in which values, ideas, or people are in conflict – a way in which individuals and organizations handle such conflicts"* (Brunsson 2003: 203). Hykleri kan således betragtes som en særlig strategi, som aktøren er bevidst omkring, og dermed som en måde at håndtere krav fra de mange interessenter, eksempelvis vælgerne. Det pointeres af Brunsson, at det oftest er en nem løsning for eksempelvis regeringer at handle modsat kommunikationen: *"For local and central governments that must handle highly controversial issues, it is often easier to act contrary to the ways in which they*

talk, and wise to talk contrary to the ways in which they act” (Brunsson 2003: 206). Betragtes VTU’s kommunikation om udviklingskontrakten med Brunssons hykleribegreb, kan eksempelvis italesættelserne i periode II synes at have hykleriske tendenser. Dette, da problematiseringen af første periodes styring blandt andet tematiseres gennem et samtidigt fokus på for meget detailstyring og øgede frihedsgrader. Imidlertid bliver løsningen på denne periodes problematisering, at udviklingskontrakten italesættes som et styringsredskab, der skal fostre mere tilsyn og fastlæggelse af ensrettende regler (Regeringen 2002), hvormed der kan argumenteres for, at kommunikationen kan betragtes som indeholdende hykleriske elementer; der kommunikeres ét, men handles modsat.

På samme måde kan kommunikationen i periode IV iagttages i lyset af teorien om hykleri, hvor man kan argumentere for, at der kan identificeres en inkonsistens i italesættelsen af udviklingskontrakten som et instrument til at mindske VTU’s indblanding i universiteternes styring og dermed i deres interne forhold. Det hedder sig i kommunikationen, at *”Vi skal have mere dialog, uden at man behøver at skrive en lov om det. Der skal være en bevægelse i en retning af flere frihedsgrader og mindre regulering”* (VTU 2010c), hvilket kobles sammen med et ønske om at knytte økonomiske bevillingsstrukturer til udviklingskontraktens målsætninger; *”Et tredje formål med at ændre udviklingskontrakterne er ønsket om at kunne knytte bevillinger til målene i udviklingskontrakterne”* (UBST 2010a: 2). Således kan der, med Brunssons ord, iagttages tendenser til hykleri i VTU’s kommunikation, da der i disse modsatrettede italesættelser kan identificeres et fokus på øgede frihedsgrader til universiteterne samtidig med, at denne frihed netop synes at blive indskrænket med sammenkoblingen af økonomi og udviklingsmål – det vil sige en handling, der er rettet mod en decideret indsnævring af autonomien. Dette kan, som tidligere nævnt skabe implikationer for styringen, da der således både styres repressivt, altså ved at holde nede, og produktivt, med iværksættelsen af handling for øje.

5.2 TILLID

Som vi har behandlet tidligere, berører Evalueringsrapporten blandt andet udviklingskontrakterne, og i denne forbindelse anbefaler panelet, at VTU indfører en såkaldt *high-trust strategy*, hvilket betyder, at man i fremtiden bør basere udviklingskontrakten på et forhold, der er baseret på tillid, og som altså i mindre grad bærer præg af den sanktionsbaserede styring, som har kunnet identificeres i de seneste perioder (UBST 2009b: 10, 20, 34; VTU 2010c). Niels Thygesen, Steen Vallentin og Sverre Raffnsøe (2008) teoretiserer over tillidsbegrebet, og de behandler netop forholdet mellem tillid og magt, og i

forlængelse af evalueringspanelets anbefalinger kunne det således være interessant at diskutere udviklingskontrakten i dette perspektiv.

De argumenterer i denne sammenhæng for, at tillid kan føles som et afkald på magt, såfremt man abonnerer på suverænitets mere klassiske magtforståelse, hvor magt er et spørgsmål om at være i stand til at få andre til at gøre noget, som de ellers ikke ville gøre. Med denne forståelse kan tilliden betragtes som en undergravning af magten, fordi man må opgive midler som direkte styring og kontrol (Thygesen et al. 2008: 15). Anskuer man derimod magten ud fra den produktive magtvinkel, hvor magten ikke handler om at få andre til at underkaste sig og føje magthaverens vilje, men derimod handler om at få ting til at ske og skabe resultater, så kan tilliden skabe mere magt, idet målet er at producere; at iværksætte handling (Thygesen et al. 2008: 15). Hvis man således antager denne mere positive magtforståelse, så kan tilliden betragtes som en værdifuld ressource, som gør magtindehaveren stærkere, fordi tilliden gør det muligt for dem at udrette mere – gennem andre. Dermed kan tillid betragtes som en mekanisme, der kan skabe en forventet merværdi for lederen, og som kan gøre magten mere effektiv, men som simultant hermed implicerer en tilvalgt risiko for, at den ledede ikke lever op til tilliden.

Det hedder sig i evalueringsrapporten, at universiteterne har fået mere autonomi, men at denne udvikling er blevet akkompagneret af et ”*dense set of rules and regulations, many of them too detailed*” (UBST 2009b: 10). Det anerkendes af evalueringspanelet, at universiteterne nødvendigvis må stilles til regnskab for den store offentlige bevilling, men at de tiltænkte effekter om stærkere universiteter synes at blive forringet, når universiteternes autonomi ledsages af en mangfoldighed af regler og reguleringer, hvilket harmonerer med analysens konklusioner om de spændinger, der kan være mellem udøvelsen af både den positive og negative magt. Evalueringspanelet anbefaler, at ”*the politicians and the implementing authorities should be expected to stick to overall strategic targets and leave to the universities to decide how to reach the targets*” (UBST 2009b: 10), og dermed forankres styringen af universiteterne i en tillidsbaseret relation. Dette kan, i forlængelse af ovenstående, siges at være en mere risikofyldt magtudøvelse for VTU, der således skal overlade mere ansvar til universiteterne selv, men denne positive magts iværksættelse af handling kan imidlertid også fostre en udpræget merværdi, når man går fra at tildele universiteterne ansvar til at lade dem påtage sig ansvaret selv. Den stramme styring med dens mere direkte magtforståelse, som ligger i at give ordrer og udstikke krav, har det med at signalere mistillid fra ledelses side, hvormed den kan virke demotiverende. Denne form for ledelse kan siges at være utilstrækkelig i forhold til den kompleksitet samt de udfordringer og

stadige krav om forandringer, som moderne organisationer og deres ledere står overfor, og ledelse bliver i stigende grad et spørgsmål om at lede ledelse.

5.3 ANERKENDELSE

I forbindelse med ovenstående overvejelser om tillid kan begrebet anerkendelse synes at have en særlig udsigelseskraft. I et mere normativt funderet iagttagelsesperspektiv berører og analyserer Axel Honneth (1995) begrebet anerkendelse og anerkendelsesstrukturer i forhold til individets muligheder for at realisere sine behov og ønsker som et autonomt og individuelt væsen (Honneth 1995: 112-117). Honneth opererer med tre anerkendelseslogikker; henholdsvis *støtte* i primære relationer, *kognitiv respekt* i retlige forhold samt *social agtelse*, og han beskæftiger sig med betingelserne for samfundsmæssig anerkendelse på flere niveauer. Blandt andet kan der være dis-integrative effekter i samfundet, som følge af manglende stabile og fælles anerkendelsesstrukturer. I forbindelse hermed kan det diskuteres, hvordan man kan sige, at universiteternes mulighed for identitetsdannelse afhænger af deres selvopfattelse, samt hvilke implikationer VTU's kommunikation kan have for denne selvopfattelse. Det kunne i denne sammenhæng synes relevant at overveje, om en anerkendelse af universiteternes værd, ligesom det blev argumenteret for i forhold til tilliden, kan siges have en produktiv effekt for styringen af universiteterne, ligesom en mangel på tillid og anerkendelse kan have potentielle implikationer for såvel samarbejde som resultater. Således kunne man også overveje, om tillid såvel som anerkendelse kan betragtes som særlige affektive elementer ved udviklingskontrakten men også i forbindelse med andre styringsredskaber, som netop kan fostre universiteternes selvinitierede selvledelse.

KAPITEL 6: KONKLUSION

Dette speciale har taget sit udspring i en undren, der baserer sig på VTUs brug af udviklingskontrakten i den aktuelle styring af de danske universiteter - altså udvikling på kontrakt. Ambitionen har i denne forlængelse været at foretage en analyse af den offentlige styring af de danske universiteter fra indførelsen af udviklingskontrakten som styringsredskab og frem til i dag. Vi har således behandlet styringen af universiteterne med udgangspunkt i en analyse af VTUs italesættelser af udviklingskontrakten, samt hvilke magtmæssige implikationer disse italesættelser synes at have for styringen.

Med denne erkendelsesinteresse har vi således foretaget en kombineret problematiserings- og magtanalyse, hvorigennem det er blevet tydeliggjort, at dette styrings spørgsmål har undergået en forholdsvis markant transformation inden for udviklingskontraktens relativt korte levetid. Ikke alene har vi kunne spore en foranderlighed i dialektikken mellem italesættelsen af problemer og løsninger, men vi har også kunne se, hvordan konstruktionen af løsningsforslag samtidig fremmaner nye og anderledes problematiseringer. Vi har endvidere kunne iagttage forskydninger i de former for magt, der findes relevante på tværs af perioderne. I det følgende vil vi kort opridse speciallets konklusioner for hver periode for afslutningsvis at samle op på den samlede periodes overordnede transformationer og disses implikationer i den aktuelle samtid og i fremtiden.

Vi kan på baggrund af analysen konkludere, at italesættelserne af udviklingskontrakten i første periode baserer sig på en overordnet problematisering af styringen som værende utidssvarende og for stram, og at denne organisering ikke synes at fostre universiteternes udvikling i et globaliseret verdenssamfund. Vi har endvidere belyst, at kontrakten i forlængelse heraf indtager positionen som en løsning, der kan facilitere en mere rammeorienteret styring af universiteterne ved at tilbyde større råderum, fleksibilitet og frihed, og hvor den praktiske udformning af udviklingskontrakten funderes i dialog mellem universitet og ministerie, som alene bygger på frivillig og motiveret medvirken. Herudover kan der i periode I iagttages en særlig brug af kommunikative strategier, og det kan konkluderes, at VTU i kommunikationen søger at inkludere det videnskabelige system, og dermed universiteterne i arbejdet med udviklingskontrakten.

Det kan endvidere konkluderes, at periodens italesættelse af problem/løsnings-forholdet har været præget af en governmental magtudøvelse, og at et fokus på styring gennem frihed har været dominerende. Vi har desuden vist, hvordan der i perioden tilstræbes en særlig

distancering af styringen; en distanceret ledelse af handlinger, hvor VTU søger at installere og lede universiteternes aktive selvforhold. Vi har således vist, hvordan den udøvede magt i periode I antager en særlig produktiv karakter, hvor der er fokus på øget autonomi og frihedsgrader, og hvor universiteternes egen selvteknologiske engagement initieres igennem mægtiggørelse.

Vi har endvidere konkluderet, at der i periode II sker en transformation i tematiseringerne omkring udviklingskontrakten, og vi har i analysen belyst, hvordan problematiseringen af styringen i denne periode baserer sig på et udpræget behov for at systematisere målingen af og opfølgningen på universiteternes arbejde. Denne problematik er funderet i, at styringen af universiteterne hidtil har været for løs, og at udviklingskontrakten ikke har formået at facilitere målingen af universiteternes arbejde. Vi har således vist, at det i periode II handler om, at universiteterne skal spille sammen med erhvervslivet, hvor forskningen skal aktiveres, så den skaber vækst – forskningen skal med andre ord omsættes til kroner og øre. Vi har belyst, at der i kommunikationen sættes øget fokus på, at afrapporteringen skal være målbar, og udover at det enkelte universitet skal kunne følges, så skal dette muliggøre en tværgående sammenligning af universiteterne og deres målopfyldelse, og på denne baggrund har vi konkluderet, at udviklingskontrakten italesættes som en løsning, der skal facilitere et øget tilsyn med universiteterne, hvor målsætningerne antager en mere kvantitativ karakter, sådan at udviklingsarbejdet kan gøres dokumenterbart. Dette udprægede fokus på kvantificeringen af universiteternes udviklingsarbejde lægger sig desuden nært op af de kommunikative strategier, der i perioden bringes i spil fra VTUs side, og det konkluderes i denne forbindelse, at VTUs italesættelser i periode II i højere grad henvender sig til andre aktører end universiteterne, da der kommunikeres i en mere økonomisk kode.

Dette nye problem/løsnings-forhold har haft en markant effekt på styringen og anskuet ud fra et magtanalytisk perspektiv, kan det konkluderes, at magtudøvelsen i periode II står i forholdsvis stærk kontrast til første periodes udprægede governmentale magtforståelse. Dette kan blandt andet begrundes med, at periodens italesættelser netop tager deres udgangspunkt i en problematiseringen af forrige periode, og det konkluderes, at den kritiske distance, der anlægges til forrige periodes styring, nødvendigvis må medføre en forholdsvis stor forskel i styreformene i denne periode. Det kan i denne sammenhæng konkluderes, at den suveræne magtudøvelse har primat i denne periode, hvor fokus fjernes fra universiteternes selvforhold og flyttes over på VTUs krav og forventninger til universiteterne. Magten udøves hovedsagligt igennem juridiske teknologier, hvormed styringen finder sin begrundelse i

henvisningen til lovens ord, og dermed antager en mere repressiv form. Udover at der ses et skift fra frivillig til lovpligtig, så er styringen i denne periode fokuseret på universiteternes resultater, og hertil installeres udviklingskontrakten som et apparat, der kan muliggøre sanktioner. Det kan desuden konkluderes, at der i periode II ikke er tale om samme produktive magt, da magten udøves negativt, ved at holde nede, og ikke positivt, som det var tilfældet i første periode.

Vi har desuden vist, at tredje periode fortsat er forankret i et meget kvantitativt rationale, hvor problematiseringen tager udgangspunkt i, at styringen gennem udviklingskontrakterne ikke har haft et tilstrækkeligt strategisk sigte, og dermed ikke har formået at opsætte idealer og målsætninger for universiteternes virke. Vi kan heraf konkludere, at udviklingskontrakten bliver italesat som en løsningsmodel hertil, hvor denne skal ændre karakter til at blive mere monitoreringsdygtig, hvorfor der tilknyttes 16 kvantificerbare aktiviteter til kontrakterne. Derudover forpligtes universiteterne til at nedsætte årlige milepæle, således at udviklingen løbende kan overvåges. Det kan således konkluderes, at VTU i denne periode i højere grad styrer universiteterne ved at definere normer og standarder for universiteterne, og hermed systematiserer afrapporteringen og resultaterne. Således kan vi se, at den begyndelsesvise tematisering af behovet for øgede frihedsgrader bliver stadig mere begrænset af ministerielt definerede rammer. Der gøres i denne periode brug af en meget politisk kodet kommunikation, hvormed vi kan konkludere, at der desuden er sket en forandring i brugen af kommunikative strategier, hvor der ikke længere søges skabt en inklusion af andre systemer and det politiske.

Det kan desuden konkluderes, at denne periodes italesættelse af problem/løsningsforholdet effektuerer, at der i styringen i periode III kan iagttages en opkomst af særlige disciplinære tendenser, hvor ensretning og normalisering bliver fremtrædende mekanismer i styringen af universiteternes udviklingsarbejde. På samme tid kan det konkluderes, at udviklingskontrakten indtager en rolle som et overvågningsredskab, der muliggør løbende kontrol af universiteterne og holder dem op på deres nedsatte resultatmål. Vi har i denne sammenhæng desuden vist, at disciplinen installerer en form for infra-law i universiteterne, hvor universiteterne styres indirekte til at regulere deres handlinger i forhold til VTUs krav, hvorfor magtudøvelsen ligeledes i denne periode antager en produktiv karakter.

Måske netop på grund af denne meget divergerende styreform, som vi har kunnet iagttage på tværs af analysen, kan det konkluderes, at der i den begyndende fjerde regularitetsperiode er

tendenser til en samtidig promovning af samtlige magtformer, hvilket kan medføre visse magtimplikationer. Det kan i denne sammenhæng konkluderes, at der i samtidens italesættelser af udviklingskontrakten er fokus på øget autonomi og frihedsgrader samtidig med, at det for første gang gøres antræk til, at der skal knyttes økonomiske bevillinger direkte til udviklingskontraktens målsætninger. Denne sammenblanding af styringsrationaler indikerer en styring, der på samme tid virker gennem en positiv og negativ magt, og vi konkluderer i den forlængelse, at dette potentielt kan medføre uhensigtsmæssige effekter, da magtformerne således ikke virker med hinanden – og potentielt kan modarbejde hinanden. Vi har desuden i analysen holdt denne hybride styreform op mod mere generelle tendenser i den offentlige styring, og har i den forbindelse vist, at denne styreform har visse lighedspunkter med en mere generel bevægelse, der benævnes det ny højre. Denne styreform kan, på baggrund af diskussionen, konkluderes at antage visse hykleriske tendenser, ligesom den markerer fraværet af tillid og anerkendelse i styringen.

Vi har dermed reflekteret over nogle af de mulige implikationer, der kan siges at være ved den hybride magtudøvelse, som vi med udgangspunkt i sammenkædningen mellem problematisering og magteffekter har kunne iagttage i samtidens styring af universiteterne. På baggrund heraf synes vi at kunne konkludere, at måden hvorpå styringen af universiteterne tænkes, kan siges at have lighedstegn med aktuelle tendenser i den offentlige styring i et bredere perspektiv, hvormed dette speciale kan være medvirkende til at belyse en særlig udvikling af den magtmæssige relation mellem samfundets institutioner.

LITTERATURLISTE

TEORI

Andersen, Ib (2006): *Den skinbarlige virkelighed – Vidensproduktion inden for samfundsvidenskaberne*. Forlaget Samfundslitteratur.

Andersen, Niels Åkerstrøm (1999): *Diskursive analysestrategier. Foucault, Koselleck, Laclau, Luhmann*. Nyt fra samfundsvidenskaberne.

Andersen, Niels Åkerstrøm (2003): *Borgerens kontraktliggørelse*. Hans Reitzels Forlag.

Andersen, Niels Åkerstrøm og Thygesen, Niels Thyge (2007): *Styring af styringsværktøjer*. I Greve, Carsten (red.): *Offentlig ledelse og styring*. Jurist- og Økonomforbundets Forlag.

Baumann, Zygmunt (2000): *Liquid Modernity*. Polity Press.

Borch, Christian og Larsen, Lars, Thorup (2003): *Magten uden årsag – om Foucault og Luhmanns magtopfattelser*. Pp. 149-179 i Borch, Christian og Larsen, Lars, Thorup (red.): *Perspektiv, magt og styring. Luhmann & Foucault til diskussion*, Hans Reitzels Forlag.

Brunsson, Nils (2000): *The Organization of Hypocrisy – Talk, Decisions and Actions in Organizations*. Copenhagen Business School Press.

Brunsson, Nils (2003): *Organized Hypocrisy*. Pp. 201-222 I Barbara Czarniawska & Guje Sevón (red.): *The Northern Lights – Organization Theory in Scandinavia*. Copenhagen Business School Press

Dahler-Larsen, Peter (2005): *Dokumenter som objektiveret social realitet*. Pp 235-254 i Järvinen, Nargaretha og Mik-Meyer, Nanna (red.): *Kvalitative metoder i et interaktionistisk perspektiv. Interview, observationer og dokumenter*. 1. udgave, 1. oplag. Hans Reitzels Forlag

Dean, Mitchell (2006): *Governmentality. Magt og styring i det moderne samfund*. Forlaget Sociologi.

Dreyfus, Hubert Lederer og Rabinow, Paul (1983): *Michel Foucault. Beyond Structuralism and Hermeneutics*. Harvester Wheatsheaf.

Ejersbo, Niels og Greve, Carsten (2002): *Den offentlige sektor på kontrakt*. Børsens Forlag.

Esmark, Anders; Laustsen, Carsten Bagge og Andersen, Niels Åkerstrøm (2005): *Poststrukturalistiske analysestrategier - en introduktion*. Pp 7-40 i (red.): *Poststrukturalistisk analysestrategier*. Roskilde Universitetsforlag.

Esmark, Anders og Triantafillou, Peter (2009): *A Macro Level Perspective on Governance of the Self and Others*. I Sørensen, Eva og Triantafillou: *The Politics of Self-Governance*. Ashgate.

Foucault, Michel (1970): *Diskurs og diskontinuitet*. Pp. 145-162 i Madsen, Peter (red.): *Strukturalisme. En antologi*. Rhodos.

Foucault, Michel (1977): *Nietzsche, Genealogy, History*. Pp 139-164 i Bouchard, D.F. (red.): *Language, Counter-Memory, Practice: Selected Essays and Interviews*. Cornell University Press.

Foucault, Michel (1980): *Power and Strategies*. I Gordon, Colin (red.): *Power/knowledge. Selected Interviews & Other Writings 1972-1977 by Michel Foucault*. Harvester Wheatsheaf.

Foucault, Michel (1982): *The Subject and Power*. Pp. 208-226 i Dreyfus, H. L. og Rabinow, P.: *Michel Foucault. Beyond Structuralism and Hermeneutics*. The Harvester Press Limited

Foucault, Michel (1983): *Discourse and Truth: the Problematization of Parrhesia*. 6 lectures given by Michel Foucault at the University of California at Berkeley, Oct-Nov. Concluding remarks. (<http://foucault.info/documents/parrhesia/foucault.DT6.conclusion.en.html>) d. 2. januar 2010.

Foucault, Michel (1988) *Truth, Power, Self: An Interview with Michel Foucault*. Pp. 9-15 i Martin, Luther H.; Gutman, Huck. og Hutton, Patrick H. (red.): *Technologies of the Self: A Seminar with Michel Foucault*. The University of Massachusetts Press

Foucault, Michel (1988a): *The Political Technology of Individuals*. Pp 145-162 i Martin, Luther H.; Gutman, Huck. og Hutton, Patrick H. (red.): *Technologies of the Self: A Seminar with Michel Foucault*. The University of Massachusetts Press

Foucault, Michel (1988b): *Technologies of the self*. Pp 16-49 i Martin, Luther H.; Gutman, Huck. og Hutton, Patrick H. (red.): *Technologies of the Self: A Seminar with Michel Foucault*. The University of Massachusetts Press

Foucault, Michel (1991): *Polemics, Politics, and Problemizations: An Interview with Michel Foucault*. I *The Foucault Reader*. Penguin Books.

Foucault, Michel (1991a): *Truth and Power*. I *The Foucault Reader*. Penguin Books

Foucault, Michel (1991b): *Space, Knowledge, and Power*. I *The Foucault Reader*. Penguin Books

Foucault, Michel (1991c): *Politics and Ethics: An Interview*. I *The Foucault Reader*. Penguin Books

Foucault, Michel (1991d): *What is Enlightenment*. I *The Foucault Reader*. Penguin Books

Foucault, Michel (1991e): *Panopticism*. I *The Foucault Reader*. Penguin Books

Foucault, Michel (1994): *Viljen til viden. Seksualitetens historie I*. (15-26) og 139-166). DET lille FORLAG.

Foucault, Michel (1998): *The will to knowledge. The History of Sexuality: I*. Penguin Books.

Foucault, Michel (1998a): *The order of things*, interview pp. 263 i Faubion, J.D: *Michel Foucault, Essential works of Foucault 1954-1984, vol. 2, Aesthetics, Method, and Epistemology*. The New Press

Foucault, Michel (1999): *Pastoral power and political reason* (1979). Pp. 135-152 i R. Carrette, Jeremy (selected and edited): *Religion and Culture. Michel Foucault*. Routledge, New York

Foucault, Michel (1999a): *Ordene og tingene. En arkæologisk undersøgelse af videnskaberne om mennesket*. Spektrum

Foucault, Michel (2000): *Klinikkens fødsel*. Pp. 23-35 Hans Reitzels Forlag

Foucault, Michel (2001): *Nietzsche, genealogien, historien*. Pp 57-81 i *Talens forfatning*. Hans Reitzels forlag

Foucault, Michel (2002): *Governmentality*. I *Power. Essential works of Foucault 1954-1984. Volume three*. Penguin Books

Foucault, Michel (2002a): *Interview with Michel Foucault*. I *Power. Essential works of Foucault 1954-1984. Volume three*. Penguin Books

Foucault, Michel (2002b): *Fængslets fødsel*. Pp. 232-241 og 247-330 i *Overvågning og straf* DET lille FORLAG.

Foucault, Michel (2002c): *Truth and Juridical Forms*. I *Power. Essential works of Foucault 1954-1984. Volume three*. Penguin Books

Foucault, Michel (2004): *Society must be defended*. Penguin Books.

Foucault, Michel (2005): *Vidensarkæologien*. Forlaget Philosophia.

Foucault Michel (2007): *Security, territory and population*. Palgrave Macmillan.

Fuglsang, Lars og Olsen, Poul Bitsch (red) (2005): *Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne*, 2. udgave, 2. oplag Roskilde Universitetsforlag

Gordon, Colin (1991): *Governmental Rationality: An Introduction*. I Burchell, Graham; Gordon, Colin og Miller, Peter: *The Foucault Effect. Studies in Governmentality. With two lectures by and an interview with Michel Foucault*.

Greve, Carsten (2002): *New Public Management*. I *Nordisk Kulturpolitik under Forandring*. Nordisk Kultur Institut

Gudmand-Høyer, Marius (2009): *On some imitations and évenementalisations in The History of Managing Depressive Illness In 20th Century Denmark*. Paper prepared for the PhD Course: *Imitation, Suggestion, Invention: Resembling the Social with Gabriel Tarde (14-16 April 2009)*, LPF, CBS.

Hagen, Roar (2005): *Niklas Luhmann*. Pp. 395-413 i Andersen, Heine & Kaspersen (red.): *Klassisk og moderne samfundsteori*. 3. reviderede udgave. Hans Reitzels Forlag

- Hansen, Allan Dreyer (2005): *Diskursteori i et videnskabsteoretisk perspektiv*. Pp 389-416 i Fuglsang, Lars og Olsen, Poul Bitsch (red.): *Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne*. 2. udgave 2. oplag. Roskilde Universitetsforlag
- Hastrup, Kirsten (2005): *Strukturalisme*. Pp 304-330 i Andersen, Heine og Kaspersen, Lars bo (red.): *Klassisk og moderne samfundsteori*. Hans Reitzels Forlag
- Honneth, Axel (1995): *Patterns of Intersubjective Recognition: Love, Rights, and Solidarity*. Pp 92-130 i *Struggel for Recognition. The Moral Grammar of Social Conflicts*. Cambridge: Polity Press
- Jensen, Anders Fogh (2005): *Mellem ting. Foucaults filosofi*. Det lille forlag
- Jensen, Carsten og Hansen, Allan Dreyer (2002): *Indledning: Diskursteori, radikalt og pluralt demokrati*. Pp 11-34 i Hansen, Allan Dreyer og Jensen, Carsten (red.): *Det radikale demokrati – diskursteoriens politiske perspektiv*. Roskilde Universitetsforlag
- Järvinen, Margaretha (2005): *Interview i en interaktionistisk begrebsramme*. Pp 27-48 i Järvinen, Margaretha og Mik-Meyer, Nanna (red.): *Kvalitative metoder i et interaktionistisk perspektiv. Interview, observationer og dokumenter*. 1. udgave, 1. oplag. Hans Reitzels Forlag
- Jørgensen, Marianne Winther og Phillips, Louise (1999): *Diskursanalyse som teori og metode*. Roskilde Universitetsforlag
- Kvale, Steiner (1997): *Interview. En introduktion til det kvalitative forskningsinterview*. Hans Reitzels Forlag.
- Kvale, Steinar og Brinkmann, Svend (2009): *InterView. Introduktion til et håndværk*. 2. udgave. Hans Reitzels Forlag
- Laclau, Ernesto og Mouffe, Chantal (1985): *Hegemony and Socialist Strategy*, Verso, London
- Lindgren, Sven-Åke (2005): *Michel Foucault*. P 331-349 i Andersen, Heine & Kaspersen, Lars Bo: *Klassisk og Moderne Samfundsteori*. 3. reviderede udgave, 1. oplag. Hans Reitzels Forlag
- Luhmann, Niklas (1982): *The Differentiation of Society*. Columbia University Press.
- Luhmann, Niklas (1993): *Observing Re-entries*. Pp. 485-498 i Graduate Faculty Philosophy Journal, Volume 16, Number 2.
- Luhmann, Niklas (1996): *On the scientific context of the concept of communication*. Pp. 257-267 i Social Science Information 35(2).
- Luhmann, Niklas (1998): *Erkendelse som konstruktion*. Pp. 163-186 i Hermansen, Mads (red.): *Fra læringens horisont*. Forlaget Klim
- Luhmann, Niklas (1999): *Tillid – en mekanisme til reduktion af social kompleksitet*. Hans Reitzels Forlag

- Luhmann, Niklas (2000): *Sociale systemer*. Hans Reitzels Forlag.
- Luhmann, Niklas (2002): *Inklusion og eksklusion*. Pp. 121-140 i *Distinktionen – tidsskrift for samfundsteori*. Temanummer: *Byen*, Institut for Statskundskab, Århus Universitet
- Luhmann, Niklas (2003): *Iagttagelse og paradoks. Essays om autopoietiske systemer*. Gyldendal
- Luhmann, Niklas (2005): *The concept of autopoiesis*. Pp 54-63 i Seidl, David og Becker, Kai Helge: *Niklas Luhmann and organization studies*. Liber and Copenhagen Business School Press.
- Mouffe, Chantal (1993): *The Return of the Political*. Verso
- Mouffe, Chantal (2002a): *Radikalt demokrati eller liberalt demokrati?* Pp 175-184 I Jensen, Carsten og Hansen, Allan Dreyer: *Det radikale demokrati – diskursteoriens politiske perspektiv*. Roskilde Universitetsforlag.
- Mouffe, Chantal (2002b): *En agonistisk pluralitet*. Pp. 185-193 I Jensen, Carsten og Hansen, Allan Dreyer: *Det radikale demokrati – diskursteoriens politiske perspektiv*. Roskilde Universitetsforlag.
- Mouffe, Chantal (2002c): *Intet demokrati uden lidenskab*. Pp. 251-255 I Jensen, Carsten og Hansen, Allan Dreyer: *Det radikale demokrati – diskursteoriens politiske perspektiv*, Roskilde Universitetsforlag.
- Mouffe, Chantal (2002d): *Politics and passions: introduction*. Pp. 615-616 i *Philosophy and social criticism*. Vol. 29, no. 6, SAGE Publications.
- Mouffe, Chantal (2003): *Politik og lidenskaber – hvad er der på spil i demokratiet?* Pp. 119-128 i *Distinktionen – tidsskrift for samfundsteori*. Temanummer om økonomisk sociologi, Institut for Statskundskab, Århus Universitet
- Mouffe, Chantal (2005): *On the Political*. Routledge.
- O'Malley, Pat (1992): *Risk, power and crime prevention*
- O'Malley, Pat (1999): *Volatile and contradictory punishment*. SAGE Publications
- O'Malley, Pat (2009): *The currency of justice. Fines and damages in consumer societies*. Pp. 28-77. Routledge Cavendish
- Osborne, Thomas (2003): *What is a problem?* Pp 1-17 in *History of The Human Sciences*, vol. 16, no. 4. SAGE Publications
- Raffnsøe, Sverre (2002): *Dispositivhistoriens taksonomi. Bind 1*. Pp 95-115 i Raffnsøe, Sverre: *Sameksistens uden common sense. En epiptisk arabesk*. Akademisk Forlag.
- Raffnsøe, Sverre og Gudmand-Høyer, Marius (2005): *Dispositivanalyse – en historisk socialanalytik hos Foucault*. Pp 153- 176 i Esmark, Anders; Laustsen, Carsten Bagge og

Andersen, Niels Åkerstrøm (red.): *Postanalytiske analysestrategier*, Roskilde Universitetsforlag.

Rasch, William (1997): *Locating the Political: Schmitt, Mouffe, Luhmann and the Possibility of Pluralism*. Pp. 103-114 i *International Review of Sociology – Revue Internationale de Sociologie*, Vol. 7, No. 1.

Rose, Nikolas (2002): *Powers of Freedom: reframing political thought*. Cambridge University Press.

Schmitt, Carl (1976): *The concept of the political*. Rutgers University, the State University of New Jersey.

Stäheli, Urs (1997): *Exorcising the 'Popular' Seriously: Luhmann's Concept of Semantics*, pp 127-144 in *International Review of Sociology – Revue Internationale de Sociologie*, Vol. 7, no. 1.

Stäheli, Urs (2002): *Fatal Attraction? Popular Modes of Inclusion in the Economic System*. Pp. 110-123 in *Soziale Systeme*, Vol. 8, issue 1.

Stäheli, Urs (2003a): *The Popular in the Political System*, pp 275-299 in *Cultural Studies*, 17(2).

Stäheli, Urs (2003b) *Postal Services: Re-writing Communication*. CBS OpenArchive, MMP Working paper No. 19/2001, <http://openarchive.cbs.dk/handle/10398/6392>, 2003.

Stäheli, Urs (2003c): *Politics of Deparadoxization*. CBS OpenArchive, MMP Working paper No. 20/2003, <http://openarchive.cbs.dk/handle/10398/6370>.

Stäheli, Urs (2003d): *Undecidability and the Political*. CBS OpenArchive, MMP Working paper No. 21/2003, <http://openarchive.cbs.dk/handle/10398/6420>.

Stäheli, Urs (2003e): *Populationernes opstand*. Pp 60-82 i *Perspektiv, Magt og Styring. Luhmann og Foucault til diskussion*. Hans Reitzels Forlag

Stäheli, Urs (2004): *Competing figures of the limit. Dispersion, transgression, antagonism, and indifference in Laclau*. I Critchley, Simon & Marchart, Oliver: *A critical reader*. Routledge

Thygesen, Niels; Vallentin, Steen og Raffnsøe, Sverre (2008): *Tilliden og magten. Om at lede og skabe værdi gennem tillid*. Børsens Forlag.

Universität Konstanz (2010): <http://www.exc16.de/cms/staeheli.html?&L=1>.

EMPIRI

Akademikernes Centralorganisation: AC
Center for Uddannelse og Forskningsinstitutioner: CUF
Forskningsministeriet: FSK
Finansministeriet: FM
Ministeriet for Videnskab og Teknologi: VTU
Undervisningsministeriet: UVM
Universitets- og bygningsstyrelsen: UBST

AC (2003): AU-kommissionens meddelelse vedr. Universiteternes rolle det europæiske videnssamfund.

CUF (2003): *Anden generations udviklingskontrakter. Forelæggelse for ministeren.*

FM (1996a): *Budget96. Redegørelse – Velfærdssamfundets veje, tillæg om styringsreformer. Scenarier for fremtidens styreformer.*

FM (1996b): *Budget96. Redegørelse – Velfærdssamfundets veje, tillæg om styringsreformer. Perspektiver ved anvendelsen af kontraktstyring.*

FSK (1996): *Forskningspolitisk redegørelse 1996 - Åben dialog om forskning for fremtiden.*

FSK (1997): *Forskning hele kompasset rundt. Forskningspolitisk redegørelse 1997.*

FSK (1998): *Universitets- og forskningspolitisk redegørelse 1998. Nye fleksible styreformer.*

FSK (1999a): *Udviklingskontrakter for universiteter – en styringsreform.*

FSK (1999b): *Lov om ændring om universiteter m.fl. (universitetsloven).*

FSK og UVM (1998): *Redegørelse om de videregående uddannelsers institutionelle struktur. Opfølgning på redegørelse om samme emne fra januar 1998.*

FSK og UVM (2000): *Udviklingskontrakter for universiteterne. Sigtelinier, selvstyre og samfund.*

Regeringen (2002): *Tid til forandring for Danmarks universiteter. Styrket ledelse. Øget frihed. Stabil økonomi.*

Regeringen (2003): *Nye veje mellem forskning og erhverv. Fra tanke til faktura.*

Regeringen (2005): *Offentlig forskning – mere konkurrence og bedre kvalitet. Regeringens debatoplæg til møde i Globaliseringsrådet, 8.-9. december 2005.*

Rektorkollegiet (2003): *Vedr. Rektorkollegiets nøgletalsprojekt.*

UBST (2009a): *Universiteternes kvalitetsarbejde.*

UBST (2009b): *Evalueringsrapporten.*

UBST (2009c): *Universiteterne frihedsgrader – kompetencefordelingen mellem staten og universiteterne.*

UBST (2009d): *Referat af AC-konference om universitetsevalueringen.*

UBST (2009e): *Theme E – Autonomy.*

UBST (2009f): *Note - Theme E: Autonomy. Development contracts for universities.*

UBST (2009g): *Orientering om målrapportering 2008.*

UBST (2010a): *Fra 2. til 3. generations udviklingskontrakter – forløbige overvejelser.*

UBST (2010b): *Samling af kommentarer i hørings svar om udviklingskontrakter.*

UVM (1999): *Uddannelsesredegørelse 1999. De videregående uddannelser.*

UVM (1997): *Uddannelsesredegørelse 1997.*

UVM (1998): *Uddannelsesredegørelse 1998.*

UVM (1999): *Uddannelsesredegørelse 1999. De videregående uddannelser.*

UVM og VTU (2004): *Styrket internationalisering af uddannelserne. Redegørelse til Folketinget.*

UVM og VTU (2005): *Globaliseringens udfordring til faglighed og kvalitet inden for uddannelse, forskning og it Dansk formandskab i Nordisk Ministerråd for uddannelse, forskning og it 2005.*

VTU (2002a): *Forlig om universitetsreformen. Pressemeddelelse.*

VTU (2002b): *Udmøntning af universiteternes omstillingsreserver. Pressemeddelelse.*

VTU (2003a): *Lov om universiteter (universitetsloven).*

VTU (2003b): *Anden generations udviklingskontrakter – indstillinger til M.*

VTU (2003c): *Anden generations udviklingskontrakter – baggrund.*

VTU (2003d): *"Standarddisposition" for en 2. generations udviklingskontrakt.*

VTU (2003e): *Forskning er vejen til flere jobs og højere vækst. Pressemeddelelse.*

VTU (2003f): *Nye beskæftigelsesinitiativer for akademikere. Pressemeddelelse*

VTU (2003g): *Rapport fra EU-Kommissionen understøtter universitetsreformen. Pressemeddelelse*

VTU (2003h): *Danmark med i front på universitetsområdet*. Pressemeddelelse

VTU (2004a): *Brev til universiteterne*.

VTU (2004b): *Anden generations udviklingskontrakter*.

VTU (2004c): *Anden generations udviklingskontrakter – Temakatalog*.

VTU (2004d): *Processen vedr. anden generations udviklingskontrakter*.

VTU (2004e): *Processen vedr. anden generations udviklingskontrakter*.

VTU (2004f): *Udenlandsk ros til regeringens universitetsreform*. Pressemeddelelse

VTU (2005a): *Udvikling på de danske universiteter. Redegørelse til Folketinget*.

VTU (2005b): *Minimumskrav til kvalitetsudvikling*.

VTU (2005c): *Møder vedr. kvalitetsudvikling og benchmarking*.

VTU (2005d): *Universiteternes udviklingskontrakter for 2006-2008*.

VTU (2005e): *Udkast til M-indlæg i JP Århus om Århus Universitetet og Handelshøjskolen i Århus' udviklingskontrakter for 2005*.

VTU (2005f): *Status – udviklingskontrakter 2004-2005*.

VTU (2007a): *Ajourføring af universiteternes udviklingskontrakter for årene 2006-08*.

VTU (2007b): *Letter to the Chairmen of the Boards of universities from the Director of The Danish University and Property Agency*.

VTU (2007c): *Bekendtgørelse om lov for universiteterne (universitetsloven)*.

VTU (2008a): *Udviklingskontrakterne for 2008-2010 – en oversigt*.

VTU (2008b): *Universiteternes udviklingskontrakter 2008-2010. Oversigt over udvalgte mål*.

VTU (2010a): Interview med medarbejder i Universitets- og Bygningsstyrelsen, Institutionspolitisk Kontor. Foretaget d. 17. februar 2010

VTU (2010b): Interview med medarbejder i Universitets- og Bygningsstyrelsen, Institutionspolitisk Kontor. Foretaget d. 25. februar 2010

VTU (2010c): Interview med medarbejder i Universitets- og Bygningsstyrelsen, Institutionspolitisk Kontor. Foretaget d. 26. januar 2010

VTU (2010d): Ministeriet historie. <http://vtu.dk/om-ministeriet/ministeriets-historie>

BILAG 1: SPØRGERAMME

INTRO

1. Hvad er dit navn, titel og uddannelse?
2. Hvor længe har du været ansat i VTU?
3. Vil du kort beskrive, hvad du konkret laver? Hvad er dit speciale?
4. Hvor længe har du været involveret i arbejdet omkring udviklingskontrakten?

UDVIKLINGSKONTRAKTEN

5. Kan for indledningsvis fortælle os lidt mere om udviklingskontrakten og historikken bag den?
6. (Afhængig af hvor længe vedkommende har været involveret:) Hvad er/var rationalerne og tankerne bag henholdsvis
 - indstiftelsen,
 - evalueringen og
 - udviklingen af udviklingskontrakten i 1999, 2003, 2009?
7. Hvad er det for nogle problemer og udfordringer, der ligger bag indstiftelsen/evalueringen/udviklingen af udviklingskontrakten?
8. Hvilke muligheder rummer udviklingskontrakten?
9. Hvordan betragter du fremtiden på det danske universitetsområde? Hvilke udviklingsmuligheder ser du og hvilke forhindringer forestiller du dig, fremtiden byder på?
10. Hvordan forestiller du dig, man kan arbejde strategisk i forhold til denne udvikling og/eller disse udfordringer?
11. Hvilke visioner eller fremtidsscenarier forestiller du dig, udviklingskontrakten kan være medvirkende til at realisere?
12. Som et dialogbaseret værktøj, hvordan ser du så udviklingskontraktens funktion? Og i forlængelse heraf, hvordan synes du, den har fungeret?
13. Hvordan inddrager I universiteterne i forhold til arbejdet med udviklingskontrakterne? Hvordan bruges deres input/feedback i forhold til videreudviklingen af kontrakterne? Hvordan er samspejlet med dem?
14. Hvis du skulle vurdere universiteternes autonomi og handlerum i forhold til den periode, vi har kendt til udviklingskontrakterne, synes du da denne er blevet forøget eller formindsket. Og hvordan synes du universiteterne forvalter den?
15. Hvordan har universiteterne taget udviklingskontrakten til sig? Hvordan har reaktionerne været henholdsvis ved dens indstiftelse og efterfølgende?

16. Hvis vi igen tænker tilbage på, hvorfor udviklingskontrakterne i sin tid blev indført, er er mål og visioner, der dengang var grundlæggende herfor da blevet opnået? Eller har de ændret sig?

17. Hvordan betragter du VTUs rolle i forhold til udviklingskontrakten? Har denne ændret sig i udviklingskontraktens levetid.